

Plán pomoci ľuďom

Volebný program strany Demokrati

DEMOKRATI

september 2023

Plán pomoci ľud'om

Volebný program strany Demokrati

I.**BEZPEČNÉ SLOVENSKO****5**

Zodpovedná zahraničná a európska politika	5
Obranyschopná krajina	6
Energetická bezpečnosť	9
Odolnosť voči hybridným hrozbám	11

II.**SPRAVODLIVÉ SLOVENSKO****14**

Dôveryhodná justícia	14
Etická infraštruktúra a efektívne predpisy	16
Bezpečný a právny štát	18

III.**ZDRAVÉ SLOVENSKO****21**

Zdravotníctvo pre všetkých	21
Kvalitné životné prostredie	24
Vitálne pôdohospodárstvo	27
Šport a aktívny život	29

IV.**ANGAŽOVANÉ SLOVENSKO****32**

Silná občianska spoločnosť	32
Ochrana ľudských práv a menšín	34
Stabilný politický systém	35

V.**VZDELANÉ SLOVENSKO****38**

Moderné vzdelávanie a výskum	38
Živá kultúra	41
Slobodné médiá	43

VI.**SOCIÁLNE SLOVENSKO****46**

Zamestnanosť a dôchodkové zabezpečenie	46
Podpora rodín a bývania	47
Krajina bez bariér	49

VII.**PROSPERUJÚCE SLOVENSKO****52**

Cielené inovácie a podpora podnikania	52
Silné regióny, fungujúci štát	54
Úspešná digitálna transformácia	56
Efektívna doprava a infraštruktúra	58
Udržateľný cestovný ruch	60
Zdravé verejné financie a jednoduché dane	61

Sme odhodlaní bojovať

Vol'by do Národnej rady Slovenskej republiky 30. septembra 2023 rozhodnú o zásadných otázkach smerovania Slovenska. Zostaneme zodpovedným členom Európskej únie a NATO alebo podľahne v prebiehajúcej hybridnej vojne záujmom putinovského Ruska? Rozhodneme, že Slovensko zostane civilizačne súčasťou demokratického Západu alebo že sa vydá na cestu obmedzovania občianskych a ľudských práv a budovania autoritárskej demokracie „karpatského typu“? Akú perspektívu poskytneme našim mladým ľuďom? Bude to pokračujúca modernizácia štátu a ekonomiky, zlepšovanie kvality života na Slovensku alebo návrat „našich ľudí“ s korupciou, klientelizmom a organizovaným zločinom s metastázami na najvyšších poschodiach verejného života?

Občania vo voľbách v roku 2020 rozhodli o ukončení viac ako dekádu trvajúcich vlád Roberta Fica a Petra Pellegriniho. Bola to dekáda premárnených príležitostí pre rozvoj Slovenska, poznačená paralizou spravodlivosti, populizmom, odklonom od reforiem a systémovou korupciou. Voľby v roku 2023 rozhodnú či Slovensko získa šancu na druhý nádech, aby zosilnelo a stalo sa dobre spravovanou krajinou.

Volebné obdobie, ktoré sa práve končí, bolo zasiahnuté bezprecedentným súbehom kríz - pandemickou, energetickou a ekonomickou, v dôsledku agresie Ruska na Ukrajinu. Popri tom sme v mnohých oblastiach v dôsledku vlád Smeru čelili aj doslova zlyhávajúcim funkciám štátu, za všetky spomeňme vybrakovanú Správu štátnych hmotných rezerv SR počas prvej vlny pandémie ochorenia Covid-19.

Napriek zlej východiskovej situácii sme dokázali Slovensko v mnohom zásadne posunúť vpred. Pripravili a spustili sme rad dôležitých reforiem financovaných EÚ v rámci Plánu obnovy a odolnosti. Systémové zmeny v oblastiach zdravotnej starostlivosti, ochrany prírody, podpory konkurencieschopnosti a inovácií, vzdelania či digitalizácie. Pomohli sme obyvateľom zvládnuť energetickú krízu, a tak rast cien elektrickej energie a plynu v porovnaní so susedmi prakticky nemal významný dopad na peňaženky občanov. Zvýšili sme detské prídavky, schválili sociálny balíček a mnoho ďalšieho. Zároveň sme upevnili medzinárodné postavenie Slovenska, zaujali pevný hodnotový postoj k agresii Ruska a spolu s ďalšími spojencami v EÚ a NATO sme poskytli Ukrajine všestrannú pomoc.

Samozrejme, nie všetko sa podarilo. Zámer vrátiť moc z rúk oligarchov zvoleným zástupcom občanov sa vydaril len čiastočne. Vďaka „rozviazaniu rúk“ polícii, prokuratúre a súdom sa začala razantná očista štátu od organizovaného zločinu. Mnoho ľudí je však cynicky manipulovaných a naša spoločnosť je politicky a hodnotovo rozdelená. Je na mieste otvorene priznať, že je to aj dôsledok zlyhania politickej kultúry strán pôvodnej vládnej koalície. Viacerí z nás sme boli jej členmi, vytrvalo sme v tejto koalícii pracovali, vďaka čomu sa nám podarilo presadiť kľúčové reformy. My, Demokrati, sme motivovaní robiť veci správne a pracovať v prospech Slovenska aj naďalej.

Ekonomika a politika navzájom úzko súvisia. Cesta medzi svetovú ekonomickú špičku vedie cez inovatívnu ekonomiku, ktorá je založená na kreativite, kvalitnom vzdelaní a kritickom myslení. Darí sa jej len tam, kde sa darí aj slobode, rovnosti príležitostí, kde funguje právny štát a demokracia. Kde obranyschopnosť krajiny toto všetko garantuje. Budeme pokračovať v podpore očisty štátu a zároveň posilňovať dôveru v demokratické inštitúcie. Máme odvahu aj skúsenosti na to, aby sme pokračovali v reformách a priviedli Slovensko medzi najvyspelejšie štáty EÚ.

Ako členovia Európskej ľudovej strany sme stredovou alternatívou pre každého demokraticky zmýšľajúceho občana a občianku. Vieme, že väčšina ľudí na Slovensku si želá žiť v otvorenej, dobre spravovanej demokratickej spoločnosti. My, Demokrati, vás chceme zastupovať. Prichádzame s programom, ktorý stojí na pevných hodnotových východiskách, odborných riešeniach a skúsenom tíme. Uchádzame sa o vašu dôveru konať tak, aby Slovensko bolo dobrým miestom pre život.

Andrea Letanovská
volebná líderka strany Demokrati

Eduard Heger
predseda strany Demokrati

“

***Presadzujeme
sebavedomú, zodpovednú
a hodnotovú zahraničnú
politiku. Európska únia
je naším životným
priestorom a NATO
garantom našej
bezpečnosti.***

”

Bezpečné Slovensko

Zodpovedná zahraničná a európska politika

Multipolárny svet 21. storočia vchádza do obdobia, ktoré je menej bezpečné a predvídateľné, ako relatívne pokojné tri desaťročia po páde železnej opony. Humanitárne, hospodárske či environmentálne následky globálnej klimatickej zmeny, vzrast moci a ambícií komunistickej Číny a ďalších autokratických režimov, ale predovšetkým flagrantly pošliapanie medzinárodného práva vojenskou agresiou Ruska voči Ukrajine, zvyrazňujú dôležitosť spojenectva štátov, ktoré zdieľajú hodnoty slobody, demokracie, právneho štátu a rešpektu k ľudským právam.

Hlásime sa k európskej a transatlantickej orientácii Slovenskej republiky a svojmu dielu zodpovednosti za ochranu a rozvoj slobody a demokracie vo svete. Presadzujeme sebavedomú, zodpovednú a hodnotovú zahraničnú politiku. Európska únia je naším životným priestorom a NATO garantom našej bezpečnosti. Práve Európska únia je pre presadzovanie našich záujmov kľúčová a sebavedomé členstvo v nej pre Slovensko nemá pozitívnu alternatívu. Priestor, ktorý ako členský štát máme, budeme využívať v prospech spoločných riešení, ktorých výsledkom bude vplyvné Slovensko v silnej, konkurencieschopnej a medzinárodne rešpektovanej Európskej únii.

V záujme Slovenska je prispievať k tomu, aby proces integrácie Európskej únie pokračoval. Len silná, akcieschopná a konkurencieschopná únia dokáže prinášať obyvateľom výsledky. Budeme presadzovať posilnenie demokratickej legitimacy únie, dokončenie vnútorného trhu, ale aj pokračovanie spoločného boja s dezinformáciami, ktoré cielene narušujú dôveru ľudí v demokratický politický systém.

Trend klesajúcej podpory EÚ a NATO v našej vlasti považujeme za znepokojivý dôsledok vplyvu dezinformácií a spochybňovania od nezodpovedných vrcholových politikov. Na rozdiel od populistických politických strán, deštruktívneho euroskepticizmu a dobíjania politických bodov na úkor záujmov Slovenska, ponúkame jasnú a zodpovednú komunikáciu európskych a zahraničných tém.

Európska politika

- ✓ Naďalej budeme **rozvíjať výnimočné partnerstvo s Českou republikou**, našim najbližším spojencom.
- ✓ Budeme podporovať **pragmatickú a konštruktívnu regionálnu spoluprácu v rámci V4**, a to najmä na konkrétnych projektoch, ktoré prinášajú prospech pre obyvateľov.
- ✓ Budeme **rozvíjať regionálnu spoluprácu v Slavkovskom formáte S3** ako aj v rozšírenom formáte S3+ (s krajinami ako India, Izrael a Francúzsko), kde vidíme potenciál v konkrétnych témach a projektoch.
- ✓ Budeme **pokračovať v strategickom partnerstve s Nemeckom v rámci ekonomickej spolupráce a Francúzskom v oblasti jadrovej energetiky**.
- ✓ V rámci inštitucionálnych platforiem EÚ **budeme systematicky podporovať politiky zamerané na posilnenie globálnej konkurencieschopnosti EÚ**, teda na podporu vedy, výskumu a inovácií, digitálnej transformácie, otvoreného a spravodlivého obchodu, podpory malých a stredných podnikov, ako aj investovaním do vzdelávania a odbornej prípravy v oblastiach kľúčových pre technologický rozvoj, výskum a tvorbu nových riešení (STEM).
- ✓ **Budeme sa zasadzovať za zvyšovanie počtu odborníkov a odbornícok zo Slovenska pracujúcich v inštitúciách EÚ** na základe akčného plánu medzi SR a Európskou komisiou.

- ✓ **Posilníme aj spoluprácu s krajinami Pobaltia a nordickými krajinami** v oblasti vzdelávania, inovácií, digitalizácie, ochrany životného prostredia a boja proti hybridným hrozbám.
- ✓ **Podporujeme európsku integráciu krajín Západného Balkánu a Moldavska**, ktorá je v záujme bezpečnosti a stability aj Slovenskej republiky, najmä v čase rastúcich hybridných hrozieb.

Zahraničná politika

- ✓ **Budeme presadzovať, aby ekonomický prínos a výsledky obchodnej spolupráce neboli jediným kritériom medzinárodných vzťahov Slovenska.** Budeme napomáhať posilňovaniu slobody, demokracie a rešpektu k ľudským právam vo svete, a to aj vo vzťahoch s nedemokratickými štátmi, ako je Čína.
- ✓ **Podporíme posilnenie Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ** s cieľom uvedeným v záverečnej správe Konferencie EÚ o budúcnosti Európy z mája 2022, **aby EÚ vystupovala jednotne, konala ako skutočne globálny aktér a zohrávala pozitívnu úlohu vo svete.**
- ✓ **NATO je základným pilierom a garanciou našej bezpečnosti. K systému kolektívnej obrany NATO pre Slovensko neexistuje v súčasnosti zmysluplná alternatíva.** Budeme podporovať prehľbovanie vnútornej politickej súdržnosti a posilňovanie kapacít a akcieschopnosti NATO tak, aby mohlo čeliť novým hrozbám, vrátane kyber priestoru.
- ✓ **USA vnímame ako strategického spojenca, s ktorým zdieľame spoločné hodnoty. Spolu s NATO je garantom našej bezpečnosti.** S USA chceme naďalej strategicky spolupracovať a máme záujem o udržiavanie vojenskej prítomnosti, ktorá prispieva k stabilite a odstrašujúcemu potenciálu na našom území, ako aj v celom východnom krídle NATO.
- ✓ **Posilníme kultúrnu a ekonomickú diplomaciu a budeme zlepšovať značku Slovenska v zahraničí.**
- ✓ Okrem tradičných spojencov v rámci EÚ a NATO chceme **spolupracovať aj s ďalšími perspektívnymi partnermi, akými sú Izrael, Južná Kórea a Taiwan.**
- ✓ **Budeme podporovať cezhraničnú spoluprácu v hospodárskej, humanitárnej a environmentálnej oblasti na všetkých úrovniach.**
- ✓ Budeme naďalej **rozvíjať strategickú komunikáciu našich zahranično-politických priorít v spolupráci s príslušnými rezortmi.**

Obranyschopná krajina

Nevyprovokovaná vojenská agresia Ruska voči Ukrajine zásadným spôsobom zmenila bezpečnostnú situáciu v Európe. Aj preto je hlavnou úlohou v oblasti obrany posilňovanie schopnosti Slovenska odolať akémukoľvek vonkajšiemu ohrozeniu, a tým zvýšiť aj úroveň ochrany východnej hranice Severoatlantickej aliancie a Európskej únie. Súčasne s tým je v národnom záujme Slovenska pokračovať v podpore Ukrajiny, v jej spravodlivom boji za územnú celistvosť a nezávislosť v postupnej obnove krajiny.

Kľúčovým pilierom obrany Slovenska je systém kolektívnej obrany a bezpečnosti. Členstvo v NATO považujeme za najlepšiu garanciu zachovania našej zvrchovanosti, územnej celistvosti a slobodného demokratického rozvoja. Našou prioritou zostáva posilnenie postavenia Slovenska v NATO a zodpovedné plnenie si záväzkov voči spojencom. Ich prítomnosťou v Mnohonárodnej bojovej skupine NATO na Lešti potvrdili najvyšší aliančný princíp – princíp solidarity. S cieľom oslabiť vplyv dezinformačných kampaní a falošných naratívov na slovenskú verejnosť, budeme pokračovať v strategickej komunikácii výhod členstva v NATO, ako aj ďalších aspektov národnej a medzinárodnej bezpečnosti.

Zvyšovanie bojaschopnosti Ozbrojených síl Slovenskej republiky a skvalitňovanie slovenského príspevku do kolektívnej bezpečnosti je životným záujmom Slovenska. Naše úsilie bude smerovať k tomu, aby boli ozbrojené sily personálne stabilizované, moderne vybavené a vysoko motivované.

Nevyhnutným predpokladom rozvoja obranyschopnosti je adekvátne zdrojové zabezpečenie. Závazok obranných výdavkov na úrovni 2 % HDP v súčasnej bezpečnostnej situácii považujeme za nevyhnutné minimum. Transparentnosť pri obstarávacích procesoch, adekvátne hodnoty za peniaze a nulová tolerancia korupcie musia byť základnými princípmi nakladania so zverenými financiami aj rezortu obrany tak, ako to bolo realizované počas ostatného volebného obdobia.

Využitie kapacít domáceho obranného priemyslu musí byť samozrejmosťou, garantuje bezpečnosť dodávok a stimuluje pracovný trh. K rozvoju národného hospodárstva rovnako prispeje zapojenie slovenského priemyslu do podpory a obnovy Ukrajiny a do ďalších medzinárodných projektov v oblasti obrany.

Dôveryhodná a zodpovedná obrana

- ✓ **Aktualizujeme strategické dokumenty obrany vzhľadom na zmenené bezpečnostné prostredie** – vývoj na východnom krídle Aliancie, hybridné, kybernetické a teroristické hrozby, nárast extrémizmu.
- ✓ **Posilníme obranu Slovenska cez úzku spoluprácu so spojencami** a podporíme obrannú spoluprácu v rámci NATO a EÚ. Zabezpečíme adekvátne podmienky pre spojenecké sily na území Slovenska.
- ✓ **Budeme prehľbovať obrannú spoluprácu s USA**, ktoré vzhľadom na hodnotové ukotvenie a obranné spôsobilosti, považujeme za kľúčového partnera a spojencu.
- ✓ **Budeme podporovať Ukrajinu v boji proti nelegálnej vojenskej agresii Ruska** poskytovaním humanitárnej, politickej, diplomatickej, ekonomickej, materiálnej a vojenskej pomoci a poskytneme výcvik ukrajinským ozbrojeným silám v členských štátoch EÚ a NATO, rešpektujúc obranyschopnosť Slovenska a potreby našich ozbrojených síl.
- ✓ **Skvalitníme vojenské vzdelávanie**, akademickú aj infraštruktúrnú úroveň Akadémie ozbrojených síl M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši. Navrhujeme **zriadenie špecializovaných vojensko-technických odborov na existujúcich stredných školách**, tzv. „vojenských tried“, ktorých absolventi by boli pripravení automaticky nastúpiť do služby v OS SR.
- ✓ **Zasadíme sa o ďalšie „zelené“ riešenia v rezorte obrany**. Posilníme energetickú efektívnosť naprieč rezortom. Zvýšime podiel energie získanej z obnoviteľných zdrojov. Zavedieme elektronizáciu obehu písomností.

Bojaschopné a moderné ozbrojené sily

- ✓ **Cielenou regrutáciou ďalej navýšime počty profesionálnych vojakov**. Zároveň prehodnotíme kritériá na posudzovanie zdravotnej spôsobilosti pre prijatie do štátnej služby profesionálnych vojakov tak, aby z výberového konania neboli vylúčení záujemci, ktorých zdravotný stav nepredstavuje reálnu prekážku pri výkone služby.
- ✓ Aktualizujeme Zákon o brannej povinnosti a **aktívne zálohy otvoríme aj pre ľudí bez vojenskej skúsenosti**. Pre ozbrojené sily tým získame mladých ľudí a odborníkov so špecifickými schopnosťami, napríklad v IT. Výcvik bude kratší a intenzívnejší v častejších intervaloch, prispôsobený aj povinnostiam zapojených civilných specialistov.
- ✓ Zameriame sa na **urýchlené a systematické doplnenie skladových zásob** v súlade so stanovenými potrebami ozbrojených síl pre účely prípadnej krízovej situácie.
- ✓ Budeme pokračovať **vo zvel'ad'ovaní infraštruktúry rezortu obrany**.
- ✓ Minimálne **20 % obranného rozpočtu vyčleníme na modernizáciu**. Budeme pokračovať v budovaní ťažkej mechanizovanej brigády, hlavného záväzku SR v rámci NATO. **Zameriame sa tiež na rozvoj ozbrojených síl vo všetkých segmentoch**, s dôrazom na protivzdušnú obranu, cvičné lietadlá, logistiku (napr. nákladné vozidlá), osobnú výzbroj vojaka (napr. ručné zbrane), bezpilotné prostriedky. Budeme pokračovať v implementácii ďalších fáz modernizácie pozemnej pásovej a kolesovej techniky.
- ✓ **Do všetkých modernizačných projektov zapojíme slovenský obranný priemysel**. Zapojenie domáceho obranného priemyslu bude popri cene, termíne dodania a kvalite produktov ďalším významným kritériom pri posudzovaní predložených ponúk.

- ✓ **Posilíme investície do obranného výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť kritérium EÚ a NATO na úrovni 1 % obranných výdavkov.** Zameriame sa na projekty s vysokou technologickou hodnotou.
- ✓ **Dobudujeme kybernetické spôsobilosti,** ktoré budú schopné nielen zabrániť útokom na kritickú infraštruktúru, ale aj realizovať spoločné spojenecké operácie.

Stabilita, podpora, komunita, vlastenectvo

- ✓ Budeme **pokračovať v stabilizácii vojenského personálu** s dôrazom na udržanie osobitného systému výsluhového zabezpečenia profesionálnych vojakov a systematické navyšovanie platov profesionálnych vojakov.
- ✓ **Udržíme základné parametre aktuálneho dôchodkového systému profesionálnych vojakov.** Navrhujeme však zmenu termínu zvyšovania výsluhových dôchodkov na 1. január kalendárneho roka.
- ✓ Navrhujeme nové programy starostlivosti o profesionálnych vojakov a civilných zamestnancov rezortu obrany. **Zameriame sa na rozvoj obrannej komunity a pomoc rodinám vojakov a zamestnancov.** Podporíme rekreácie a voľnočasové aktivity rodín a partnerov vojakov v čase odlúčenia.
- ✓ Zanalyzujeme **potreby profesionálnych vojakov, vojačiek a tiež civilných zamestnancov v oblasti starostlivosti o deti v predškolskom veku.** Na vybraných útvaroch zriadime materské škôlky.
- ✓ Legislatívnou zmenou **umožníme príslušníkom OSSR príjem z podnikateľskej činnosti, ktorej zameranie nie je v oblasti obrany a bezpečnosti.**
- ✓ **Uchovávanie vojenskej histórie** považujeme za dôležitú súčasť kultúrneho dedičstva a prostriedok budovania vlastenectva u mladšej generácie. **Navrhujeme presun starostlivosti o vojenské hroby do pôsobnosti MO SR** a zasadíme sa tak, ako v prípade Vojenského historického ústavu a Múzea Slovenského národného povstania, o ich adekvátne financovanie a komplexný rozvoj.
- ✓ Zabezpečíme **dôstojnejšie životné podmienky vojnových veteránov,** ktorí si za svoje hrdinstvo zaslúžia patričnú úctu a vďaku. Pre účastníkov SNP a ich vdovy a vdovcov navrhujeme zvýšenie mesačného príspevku.
- ✓ Vojenský šport zostane prioritou. **Podporíme zvýšenie zdrojov pre Vojenské športové centrum Dukla** na skvalitnenie prípravy športovcov a infraštruktúry.
- ✓ Budeme **pokračovať v investíciách do rezortných zdravotníckych a kúpeľných zariadení,** adekvátny sociálny status ich zdravotníckeho personálu bude našou prioritou.
- ✓ **Vojenské lesy a majetky sú nenahraditeľné** v efektívnej a ekologickej starostlivosti o lesnú a poľnohospodársku pôdu v správe rezortu obrany. Podporíme ďalšie investície do infraštruktúry, protipovodňových opatrení, ale tiež do moderných technológií v tejto oblasti.

Zodpovedné financovanie obrany

- ✓ Zabezpečíme adekvátne financovanie obrany. **Obranné výdavky minimálne na úrovni 2 % HDP považujeme za základ.** Budeme presadzovať zakotvenie tohto princípu vo forme ústavného zákona.
- ✓ Budeme sa uchádzať o **finančné prostriedky na modernizáciu vojenskej techniky a infraštruktúry aj z medzinárodných programov.**
- ✓ Navrhujeme **úpravu legislatívnych pravidiel rozpočtovania umožňujúcu stabilné financovanie** niekoľkoročných rozvojových projektov bez neadekvátnych presunov prostriedkov formou komplikovaných rozpočtových opatrení.
- ✓ V záujme šetrenia verejných zdrojov a v súlade so závermi vykonanej analýzy **presadíme zlúčenie letky ministerstva obrany a ministerstva vnútra** do jednej letky, ktorá bude spadať pod rezort obrany tak, ako je štandardom v členských štátoch NATO.

Odolné Slovensko

- ✓ Výrazným spôsobom **posilíme personálne aj technologické spôsobilosti Vojenského spravodajstva**, a to najmä v oblasti boja proti pôsobeniu cudzích spravodajských služieb na území SR, ako aj v oblasti ochrany demokratického zriadenia a v boji proti extrémizmu.
- ✓ Budeme **podporovať brannú výchovu a brannú prípravu na základných a stredných školách** ako prostriedok prípravy mládeže na zvládanie krízových situácií, posilňovanie moderného vlastenectva a pozitívneho vzťahu k ozbrojeným silám.
- ✓ **Prehĺbime spoluprácu s občianskym sektorom a vojenskými združeniami** pri zvyšovaní povedomia o obrane SR, euroatlantickom ukotvení a budovaní odolnosti spoločnosti voči hybridným hrozbám.

Energetická bezpečnosť

Uplynulá vykurovacía sezóna prešla v našej krajine bez akýchkoľvek problémov s dodávkami energií aj vďaka tomu, že sme pomohli zabezpečiť dostatok základných energetických surovín – hlavne zemného plynu a jadrového paliva.

Súčasne sa nám podarilo zásadnými opatreniami udržať ceny elektrickej energie, plynu a aj tepla na úrovniach, ktoré boli prijateľné pre väčšinu našich domácností, ale aj pre subjekty verejnej správy a pre podnikateľský sektor. Domácnosti nemuseli mrznúť, drvivá väčšina rôznych ďalších spotrebiteľov, od samospráv až po podniky, energetickú krízu prekonali aj s pomocou kompenzačných schém štátu, ktoré sme pripravili a realizovali od decembra 2022 a aj v priebehu roka 2023.

Uplatnili sme akcionársku pozíciu štátu v Slovenských elektrárnach a dohodli sme zastropovanie cien elektrickej energie pre domácnosti, ako aj možný zvýhodnený cenový rámec pre ostatných odberateľov.

Vďaka týmto opatreniam sme priemernej domácnosti v bytovke ušetrili v tomto roku zhruba polovicu nákladov za energiu. Podobne sme oproti pôvodne hroziacim nákladom na energiu ušetrili domácnostiam v rodinných domoch, ktoré vykurejú plynom alebo elektrinou, viac ako dve tretiny nákladov.

Naša civilizácia sa blíži ku koncu fosilnej éry. Nevieme, aký dlhý bude tento proces, ale môžeme reálne predpokladať, že to bude veľmi turbulentné, nestabilné a konfliktné obdobie. Vojna Ruska proti Ukrajine je už jeho súčasťou a prejavom. Preto bude zabezpečenie energetickej bezpečnosti Slovenska v rámci EÚ a NATO jednou z najdôležitejších strategických úloh nielen pre nasledujúce volebné obdobie, ale minimálne na ďalšiu dekádu.

- ✓ **Základnou prioritou bude zabezpečenie energetickej bezpečnosti**, teda plynulých a dostatočných dodávok základných energetických surovín za primerané ceny pre všetkých spotrebiteľov.
- ✓ Budeme **podporovať pokračovanie procesu diverzifikácie dodávateľov a dodávateľských trás** zemného plynu, ropy a jadrového paliva.
- ✓ **Podporíme nové kontrakty na dovoz potrubného plynu a rozšírenie portfólia dodávok skvapalneného plynu (LNG)**, vrátane priamej majetkovej účasti SPP vo vybraných termináloch LNG.
- ✓ **Podporíme Slovnaft pri zabezpečení výhodných a transparentných podmienok pri nákupe a dovoze ropy cez ropovod Adria.**
- ✓ **Na úrovni EÚ sa zasadíme o podporu procesu certifikácie a aplikácie jadrového paliva pri jeho nákupe od iných dodávateľov.**
- ✓ Budeme naďalej **podporovať dokončenie výstavby nového štvrtého bloku JE Mochovce, prípravu výstavby nového zdroja v Jaslovských Bohuniciach**, ako aj o prípravu výstavby nových malých modulárnych jadrových reaktorov.

- ✓ Finančné zdroje Plánu obnovy, spolu so štrukturálnymi fondami EÚ, použijeme na **zásadné zníženie spotreby energií, zníženie energetickej chudoby a na zvýšenie podielu energie z lokálnych obnoviteľných zdrojov**. Nadalej medzi hlavné priority bude patriť zníženie spotreby energií v budovách rôzneho druhu a využitia.
- ✓ Podporíme **transparentné regulačné mechanizmy a sociálne kompenzačné schémy, ktoré eliminujú energetickú chudobu domácností**, no súčasne nebudú obmedzovať konkurenčnú súťaž medzi dodávateľmi energií a zabezpečia konkurencieschopnosť našich podnikov v rámci EÚ a na medzinárodných trhoch. Posilíme právomoci, odborné a personálne kapacity Úradu pre reguláciu sieťových odvetví.
- ✓ **Za jednu z priorít považujeme dekarbonizáciu priemyslu a dopravy, vrátane rozvoja využitia vodíka**. Aj v tejto súvislosti podporíme zásadnú modernizáciu košických železniární.
- ✓ Podporíme **d'alší rozvoj kapacít prenosovej sústavy a distribučných sústav elektriny**, vrátane prepojenia so susednými krajinami. **Podporíme aj navýšenie rôznych možností akumulácie elektrickej energie** formou batériových úložísk alebo formou vodíka, vrátane modernizácie a zvýšenia kapacity Vážskej kaskády prečerpávacích vodných elektrární.
- ✓ **Podporíme využívanie veternej energie systémovým spôsobom za účasti štátu** prostredníctvom výstavby veterných parkov na miestach, ktoré spĺňajú environmentálne, klimatické a technické kritériá, sú v dostatočnej vzdialenosti od obydľí a majú podporu lokálnej samosprávy. V nasledujúcom volebnom období podporíme výstavbu a dokončenie aspoň dvoch takýchto veterných parkov v západnej aj východnej časti Slovenska.
- ✓ Budeme **podporovať rozvoj vysoko účinných centrálnych zdrojov vykurovania miest a obcí**. V rámci nich ekologicky a ekonomicky výhodných lokálnych obnoviteľných zdrojov, biomasy a geotermálnej energie. Podporíme realizáciu geotermálneho projektu pre Košice a iné mestá.
- ✓ Budeme **pokračovať v dotačných programoch pre domácnosti na podporu inštalácií obnoviteľných zdrojov energie**. Podporíme schémy a programy zamerané na súbežné rýchle zníženie spotreby energií a emisií, ktoré pomôžu prírode, domácnostiam, verejným rozpočtom, ako aj zvýšia bezpečnosť ich používania.
- ✓ **Zavedieme dve základné schémy „zeleného šrotovného“**. Prvá bude zameraná **na výmenu starých osobných áut za nové, bez ohľadu na pohon**. Odstupňovaná však bude výška „šrotovného“, a to pre nové autá so spaľovacím motorom na úrovni okolo 2 000 eur a pre nové autá s elektrickým motorom až do výšky 5 000 eur. Druhá schéma bude určená **na výmenu starých kotlov za nové**. Pre nové plynové kondenzačné kotle, pre moderné účinné a nízkoemisné kotle spaľujúce drevo alebo pelety a pre tepelné čerpadlá sa výška „šrotovného“ stanoví v závislosti od výkonu a ceny nového zdroja tepla a bude sa pohybovať približne od 500 do 1 500 eur.

Odolnosť voči hybridným hrozbám

Hybridné hrozby, dezinformácie a zahraničné zasahovanie najmä z Ruskej federácie, dlhodobo rozleptávajú spoločnosť a ohrozujú demokraciu na Slovensku. Priamo vplyvajú na verejnú mienku, prehľbujú polarizáciu spoločnosti, znižujú dôveru v štátne inštitúcie, ako aj smerovanie zahraničnej a obrannej politiky.

Aj preto sa boj proti hybridným hrozbám v uplynulom volebnom období stal jednou z priorít vlády. Aktualizované strategické dokumenty Bezpečnostná a Obranná stratégia SR upozorňujú na tieto hrozby. Vláda schválila Akčný plán koordinácie boja proti hybridným hrozbám, boli zriadené nové tímy boja proti hybridným hrozbám a strategickej komunikácie na ministerstvách zahraničných vecí a európskych záležitostí, vnútra a obrany a na Úrade vlády SR. Od mája 2023 funguje stály výbor Bezpečnostnej rady SR pre hybridné hrozby a boli tiež schválené dve novely zákona o kybernetickej bezpečnosti. Slovensko sa podpisom premiéra Eduarda Hegera pripojilo k listu predsedov vlád ôsmich štátov EÚ adresovanom digitálnym platformám, s požiadavkou na efektívnejší boj proti dezinformáciám. Je to kľúčové, keďže nové právne opatrenia v tejto oblasti - európsky zákon o digitálnych službách a korešpondujúci kódex platforiem o boji s dezinformáciami - vstúpia do platnosti až v roku 2024. Do tej doby je spolupráca s EÚ a digitálnymi platformami najúčinnnejším nástrojom na ochranu demokracie a integrity inštitúcií na Slovensku, vrátane zabezpečenia slobodných a férových volieb.

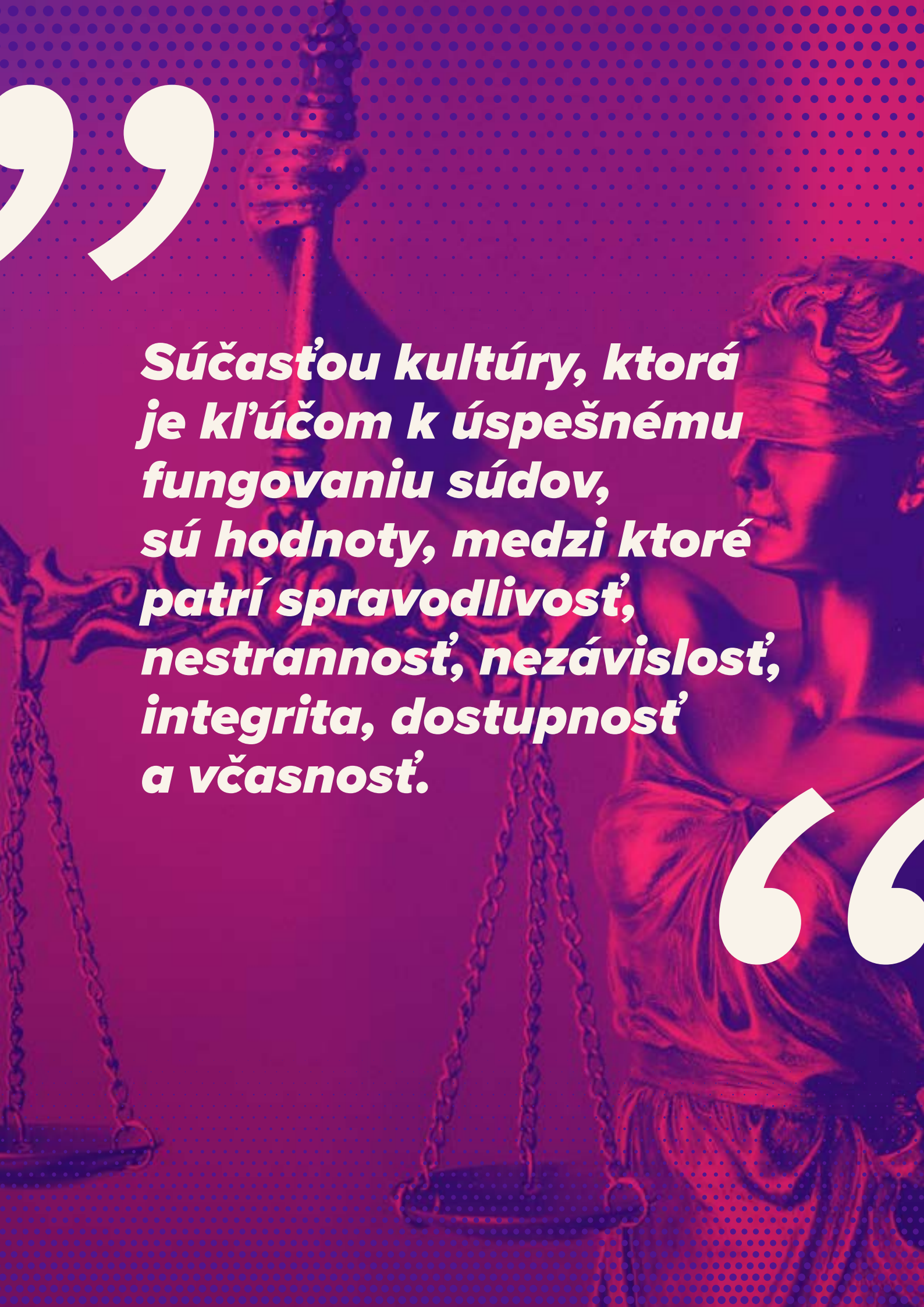
Práca v oblasti boja s hybridnými hrozbami ale týmito čiastkovými úspechmi nekončí. Prioritou ostáva prijímanie preventívnych opatrení na budovanie odolnosti voči hybridným hrozbám a ďalšie posilňovanie personálnych kapacít štátu, stabilizácia zdrojového zabezpečenia a spružňovanie reakcie na hybridné hrozby. Opodstatnenosť tejto úlohy podčiarkla nevyprovokovaná vojenská agresia Ruska voči Ukrajine, v dôsledku ktorej slovenský informačný priestor do značnej miery ovládli prokremelské a protizápadné naratívy a propaganda.

Podpora medzinárodného úsilia

- ✓ **Podporíme vznik útvarov boja proti hybridným hrozbám a strategickej komunikácie** na ministerstvách a ďalších kľúčových inštitúciách štátu, ktoré takéto útvary zatiaľ nemajú zriadené.
- ✓ Pre tieto už existujúce aj novovzniknuté útvary **zabezpečíme dlhodobé a systémové financovanie zo štátneho rozpočtu**. V boji s hybridnými hrozbami a dezinformáciami sa musíme spoliehať na vlastné rozpočtové zdroje, nielen časovo obmedzené EÚ financie.
- ✓ Budeme presadzovať, **aby kľúčoví aktéri** v oblasti boja proti hybridným hrozbám a strategickej komunikácie **disponovali adekvátnymi bezpečnostnými previerkami**.
- ✓ **Posilníme strategickú komunikáciu v oblasti zahraničnej a obrannej politiky štátu**. Zameriame sa na proaktívnu komunikáciu výhod členstva v NATO a EÚ a boj proti dezinformáciám, najmä v súvislosti s ruskou agresiou a opatreniami, ktoré Slovensko prijíma v nadväznosti na dianie na východnej hranici.
- ✓ **Presadíme opatrenia na podporu rozvoja kritického myslenia vo vzdelávacom procese** s cieľom znížiť zraniteľnosť slovenskej populácie a jej vyššiu mieru náchylnosti veriť konšpiráciám a dezinformáciám v porovnaní s ostatnými krajinami v regióne, čo dlhodobo preukazujú realizované prieskumy verejnej mienky.
- ✓ **Navrhujeme prísnejšie posudzovanie prečinova, kými sú nebezpečné vyhrážanie a ohováranie**, ktoré vyvolávajú cieľené šírenie dezinformácií a propagandy.
- ✓ **Navrhujeme zvýšenie trestov za vlastizradu**; je nemysliteľné, aby kolaboranti s ruskými agresormi dostali za cieľnú spoluprácu s autoritárskym režimom len podmienený trest, keď podobné prípady trestajú iné členské krajiny EÚ väzením na dlhé roky.
- ✓ Zanalyzujeme možnosti **legislatívneho zákazu pôsobenia štátu nelojálnych polovojenských skupín**, vrátane ich postihovania prostredníctvom trestného zákona.
- ✓ **Prijmeme legislatívu, ktorá umožní, za vopred stanovených podmienok, zastaviť šírenie nebezpečného obsahu na internete**.

- ✓ Zabezpečíme urýchlené a plnohodnotné **uplatnenie európskeho zákona o digitálnych službách** ako kľúčového nástroja na boj so šírením dezinformácií. Úrad pre mediálne služby zabezpečíme adekvátnymi zdrojmi aj v súvislosti s prípravou európskeho zákona o mediálnej slobode.
- ✓ **Podporíme spoločné európske opatrenia na boj s hybridnými hrozbami a dezinformáciami**, vrátane účinných opatrení v rámci európskeho zákona o digitálnych službách a európskeho zákona o slobode médií.
- ✓ Na európskej úrovni **podporíme právne predpisy zvyšujúce úroveň bezpečnosti zraniteľných skupín na internete** (deti, seniori).
- ✓ Budeme aktívne presadzovať, aby mali **medzinárodné spoločnosti operujúce na Slovensku online otvorené komunikačné kanály s našimi bezpečnostnými zložkami**.

***Súčasťou kultúry, ktorá
je kľúčom k úspešnému
fungovaniu súdov,
sú hodnoty, medzi ktoré
patrí spravodlivosť,
neustrannosť, nezávislosť,
integrita, dostupnosť
a včasnosť.***

Dôveryhodná justícia

Podľa prieskumu verejnej mienky Eurobarometer (2022) si viac ako polovica obyvateľov Slovenska myslí (pričom priemer za EÚ je 21 %), že dávanie alebo branie úplatkov a zneužívanie moci na osobný prospech, je rozšírené na slovenských súdoch. Verejnosť rovnako kriticky vníma aj nezávislosť súdov, za dostatočnú považuje ich nezávislosť iba 25 % obyvateľov Slovenska (priemer EÚ je 53 %). Dlhodobo vyjadruje dôveru súdom len menej ako jedna tretina verejnosti.

Príčinu tohto stavu nemožno hľadať iba v zlyhaniach jednotlivcov, ktoré sú prešetrované orgánmi činnými v trestnom konaní. Bezpochyby sa pod tieto výsledky podpisuje aj chýbajúca etická infraštruktúra súdnych inštitúcií, nedostatočné vzdelávanie a príprava na riešenie etických dilem, falošná lojalita a kmeňová kultúra, ale aj nízka vymožitelnosť práva, vysoké náklady súdnych konaní a nezrozumiteľnosť súdnych rozhodnutí.

Pomôcť efektívnosti riadenia prípadov má nová súdna mapa. Táto zmena priniesla špecializáciu súdov a má potenciál aj zrýchliť súdne konanie. No napriek opakujúcim sa pokusom o „reformy“ súdnictva nezaznamenávame zlepšovanie dôveryhodnosti. Na jednej strane je potrebná celková zmena so zameraním na sudcov a sudkyne, ako aj ďalší personál súdov. Zároveň je na druhej strane potrebné poskytnutie garancie verejnosti z pohľadu efektívnosti súdneho konania a odborného posúdenia ich vecí.

Najlepšie výsledky v akejkoľvek organizácii sa dosahujú vtedy, keď sa všetci zameriavajú na rovnaké ciele. Vytváranie kultúry, ktorá podporuje zlepšovanie služieb a inovácie, je prvým dôležitým krokom na ceste k excelentnosti súdov. Súčasťou kultúry, ktorá je kľúčom k úspešnému fungovaniu súdov, sú tiež hodnoty, medzi ktoré patrí spravodlivosť, nestrannosť, nezávislosť, integrita, dostupnosť a včasnosť.

Cesta k excelentnosti súdov je cesta neustáleho zlepšovania, ktorá sa dosahuje prostredníctvom optimálneho interného riadenia súdov, silného vedenia, jasných politík a stratégií súdov, riadenia zdrojov, efektívnou a účinnou činnosťou súdov, kvalitnými a spoľahlivými údajmi o súdoch (výkonnosti) a vysokou úrovňou dôvery verejnosti.

- ✓ **Presadíme dve zásadné opatrenia, aby rozsudky boli vydávané v predvídateľnom čase.** Stanovíme **povinnosť prvostupňových súdov rozhodnúť do jedného roka od podania návrhu** a nedodržanie zákonnej lehoty bude zakladať právo účastníkov konania na primerané zadostučinenie. Zvážime aj **zavedenie lehoty pre právoplatné rozhodnutia najneskôr do dvoch rokov**. Dokončíme a zavedieme do praxe projekt Váženie prípadov.
- ✓ **Zabezpečíme, aby Justičná akadémia tvorila ústrednú úlohu pri budovaní moderného justičného systému.** Bude sa zameriavať na kontinuálne praktické vzdelávanie, osobný rozvoj a rozvoj zručností ľudí poskytujúcich služby spravodlivosti. Sudcovia sa budú napríklad vzdelávať v komunikačných, rozhodovacích a manažérskych zručnostiach a v najlepšej praxi pre vedenie pojednávaní, rozhodovanie a odôvodňovanie. Náplňou jej činnosti bude aj zhromažďovanie a analyzovanie rozhodovacej činnosti a jej sprístupňovanie. Potrebné zmeny budú vyžadovať aj rozšírenie počtu členov Rady Justičnej akadémie aj o zástupcov občianskej spoločnosti a obsadzovanie funkcie riaditeľa na základe otvoreného výberového konania.
- ✓ **Zameriame sa na skvalitnenie prípravy sudcov a sudkýň.** Vzdelávanie bude postavené na dvoch základných pilieroch. Prvým je systematická príprava na povolanie, ktorá bude dostatočne variabilná a rôznorodá. Progres účastníkov prípravy by mal byť pozorne sledovaný a nakoniec zhodnotený v certifikačnom procese. Obdobie prípravy by malo trvať minimálne jeden rok. Druhým pilierom je kontinuálne vzdelávanie pre sudcov a prokurátorov v stále sa rozširujúcej oblasti regulácie, ako aj vývoja v súdnej praxi.

- ✓ **Zasadíme sa za budovanie etickej kultúry.** Podporíme tvorbu nového etického kódexu pre sudcov, súdnych úradníkov a pre prokurátorov, ktorý bude aj praktickým návodom na riešenie etických dilem, s ktorými sa stretávajú v profesionálnom, ale aj v súkromnom živote. Zasadíme sa o vytvorenie priestoru pre zavádzanie týchto pravidiel a nových inštitútov, napr. oznamovanie nekalých praktík do praxe.
- ✓ **Zasadíme sa za zlepšenie postavenia sudcov,** pretože medzi dôveryhodnosťou súdneho systému a hospodárskym rastom je priama úmera. Budeme komunikovať výnimočné výsledky práce sudcov tak do vnútra, ako aj širokej verejnosti. Riešenia, ktoré sa týkajú súdnictva, budeme hľadať v dialógu so sudcami, súdnymi asistentami a vyššími súdnymi úradníkmi.
- ✓ **Zadefinujeme manažérske štandardy riadenia súdov,** ktoré budú podporené viacerými nástrojmi na meranie výkonnosti súdnictva (napr. štatistické údaje, štruktúrované rozhovory so zainteresovanými osobami, prieskumy spokojnosti). **Manažérske štandardy zavedieme prostredníctvom vzdelávania príslušných riadiacich pracovníkov.**
- ✓ **Zavedieme povinnosť zverejňovať všetky rozsudky, a to automaticky v rámci nového Centralizovaného systému súdneho riadenia.** Predsedovia súdov budú pravidelne kontrolovať a zverejňovať plnenie tejto zákonnej povinnosti.
- ✓ **Zvýšime zrozumiteľnosť rozsudkov.** Zavedieme štruktúrované odôvodnenie rozsudkov v členení: kľúčové tvrdenia a argumenty strán, kľúčové východiská a argumenty podľa súdu, ustálený skutkový stav podľa súdu, vykonané a rozhodujúce dôkazy podľa súdu, právne posúdenie veci súdom podľa jednotlivých výrokov (ratio decidendi), vzťah k existujúcej judikatúre, ďalšie argumenty (obiter dictum) a poučenie. Vyhodenie písomného odôvodnenia rozsudku budeme viazať na rozhodnutie strán konania.
- ✓ **Zdigitalizujeme justíciu, pričom predpokladáme výhradné používanie elektronického namiesto papierového spisu.** Nový Centralizovaný systém súdneho riadenia umožní jednoduchšie „váženie“ prípadov a na základe získaných podkladov aj realizovanie manažérskych rozhodnutí. Technologický vývoj je však veľmi rýchly a umožní zastúpiť aj chýbajúce ľudské kapacity. **Rovnako bude fungovať aj nový digitálny Obchodný register.** Efektívne a bezpečné využitie nových technológií bude vyžadovať aj zmeny v práci sudcov a súdneho personálu.
- ✓ **Zvýšime platy vyšších súdnych úradníkov a ostatného personálu na súdoch.** Platy súdneho personálu musia zohľadňovať odbornú a časovú náročnosť povolania, ale aj regionálne rozdiely a zabezpečovať potrebnú dlhodobú stabilitu zloženia súdov. Tieto zmeny presadíme prostredníctvom prijatia osobitného zákona o štátnej službe pre pracovníkov v justícii.
- ✓ **Podporíme budovanie platforiem na online riešenie sporov** podľa skúsenosti z oblasti ochrany spotrebiteľa, čo prinesie odbremenenie súdov, ako aj požadovanú rýchlosť konania.

Etická infraštruktúra a efektívne predpisy

Základnou kostrou demokratického a právneho štátu sú dôveryhodné inštitúcie a účinné právne predpisy. Pre posilnenie dôveryhodnosti našich inštitúcií je potrebné dobudovať etickú infraštruktúru. Teda súbor pravidiel a postupov, ktoré zabezpečujú, aby tieto inštitúcie boli transparentné, spravodlivé a zodpovedné. To je dôležité pre ochranu práv občanov a pre zabezpečenie fungovania demokracie.

Predpisy, ktoré sa prijímali pred viac ako 15 rokmi, vyžadujú revíziu a doplnenie o nové inštitúty. Máme síce zákonne upravený konflikt záujmov, no jeho uplatňovanie sa obmedzuje výhradne na neskoré podanie majetkových priznaní. Hoci viaceré predpisy sú prijaté a účinné, ich vynútiteľnosť a odborné nestranné posúdenie zaostáva. Riešenie je vo vytvorení, resp. transformovaní existujúcich inštitúcií a v úprave ich právomoci a pôsobnosti. Výberové konania a meritokratický prístup k obsadzovaniu verejných inštitúcií je nevyhnutným predpokladom pre zvýšenie kvality poskytovaných verejných služieb. Otázky predkladané verejnosťou, ako napríklad k preukazovaniu pôvodu majetku alebo k hmotnej zodpovednosti verejných činiteľov, si vyžadujú jednoznačnú legislatívnu odpoveď.

Druhou oblasťou sú predpisy a politiky, ktoré sa priamo dotýkajú širokej verejnosti. Právo ovplyvňuje život každého občana a občianky a aj keď si to neuvedomujeme, robíme úkony s právnymi následkami prakticky každý deň. Zložitosť doby a dynamickosť prebiehajúcich zmien vyžadujú doplnenie predpisov o nové inštitúty, ako napríklad možnosť usporiadať si rodinné vzťahy tak, aby bola zabezpečená starostlivosť v starobe. Nové technológie priniesli aj nové hrozby a nenávisť priamo ohrozuje obyvateľov aj štátne zriadenie. Práca novinárov a mimovládnych organizácií vyžaduje osobitnú ochranu. Stabilitu demokratického a právneho štátu je potrebné upevniť aj „spomalením“ legislatívneho procesu.

Etická infraštruktúra

- ✓ Zabezpečíme, aby viaceré inštitúty v oblasti etických pravidiel, získali aj patričnú vymožiteľnosť. **Úrad na ochranu oznamovateľov pretransformujeme na Úrad pre etiku** a rozšírime jeho právomoci aj o kontrolu majetkových priznaní verejných funkcionárov a kontrolu financovania politických strán a politických hnutí.
- ✓ **Vypracujeme návrh ústavného zákona o konflikte záujmov**, ktorý presnejšie definuje rozsah majetkových priznaní, aby bol zrejmý majetkový prírastok verejného funkcionára počas výkonu verejnej funkcie. **Zavedieme novú povinnosť registrácie spoločnosti s majetkovou účasťou verejného funkcionára** v Registri partnerov verejného sektora. **Zavedieme nový inštitút tzv. slepej správy** (angl. blind trust), ktorý zabezpečí **transparentnú správu podnikateľského majetku verejných funkcionárov počas výkonu verejnej funkcie**. Vynútiteľnosť povinností zabezpečí nový Úrad pre etiku.
- ✓ **Zavedieme reguláciu lobingu** tým, že presadíme vytvorenie registra lobistov, pričom definujeme práva a povinnosti pre lobistov a lobovaných. Napokon zabezpečíme dešifrovanie záujmov, aby konanie verejných činiteľov zostávalo dôveryhodné a kontrolovateľné.
- ✓ **Zasadíme sa o posilnenie nezávislých kontrolných orgánov**, vrátane zabezpečenia adekvátneho finančného ohodnotenia ich pracovníkov. V celospoločenskom záujme je kvalitný a predvídateľný výkon kontrolných právomoci, ktorý vedie zabezpečiť iba najlepší odborníci v príslušnom odbore.
- ✓ Zasadíme sa o to, **aby všetky riadiace pozície v štátnej správe a obchodných spoločnostiach s väčšinovým vlastníctvom štátu, boli obsadzované na základe otvorených výberových konaní**. Výberová komisia bude podrobená kontrole konfliktu záujmov a bude mať zastúpenie aj odborná verejnosť a mimovládne organizácie.

- ✓ **Zmeníme spôsob preukazovania pôvodu majetku.** V tejto súvislosti zavedieme ústavne konformné riešenie inšpirované Veľkou Britániou. Rozhodnutie prikazujúce preukázať podozrivému vlastníkovi pôvod a spôsob nadobudnutia svojho majetku bude vydávané príslušným súdom. Takéto rozhodnutie sa bude týkať osôb, ktoré sú dôvodne podozrivé zo zapojenia sa do závažnej trestnej činnosti alebo politicky exponovaných osôb. V prípade, **ak vlastník hodnoverne nedokáže preukázať, že z legálnych príjmov mohol nadobudnúť majetok v hodnote vyššej ako 50 000 eur, súd rozhodne o ďalšom postupe vrátane toho, že vlastníctvo prepadne v prospech štátu.**
- ✓ **Zavedieme hmotnú zodpovednosť verejných predstaviteľov za nezákonné používanie verejných zdrojov.** Zakotvíme zásadu dobrého hospodára, teda povinnosť verejných predstaviteľov riadiť verejné financie hospodárne, efektívne a s ohľadom na verejný záujem, ako základné kritérium pre posudzovanie porušenia zákonnosti.

Efektívne predpisy

- ✓ **Zasadíme sa o zvýšenie ochrany novinárov a obhajcov ľudských práv** pred zjavne neopodstatnenými a zneužívajúcimi súdnymi konaniami proti verejne aktívnym ľuďom (strategické žaloby proti verejnej účasti).
- ✓ **Zvýšime ochranu domova návrhom vytvoriť možnosť pre prijatie záväzného domového poriadku s možnosťou ukladania finančných sankcií ako civilných deliktov.** Prijatie týchto pravidiel bude viazané na trojpäťtinovú väčšinu vlastníkov a s možnosťou napadnutia rozhodnutia v súdnom konaní.
- ✓ **Zavedieme sprísnenie pravidiel pre skrátené legislatívne konanie,** rovnako ako zabezpečenie účasti verejnosti aj pri pripomienkovaní poslaneckých návrhov zákonov. Legislatívny proces musí byť podporený dostatočnou verejnou diskusiou, predložením rôznych pohľadov na regulovanú problematiku a transparentným vyhodnotením návrhov, ktorého súčasťou je aj deklarovanie lobistických kontaktov.
- ✓ **Dokončíme rekodifikáciu súkromného práva a prijmeme nový Občiansky zákonník.** Cieľom novej úpravy a nových inštitútov bude **posilnenie osobnej slobody a medziludských vzťahov prostredníctvom právnej istoty.** Osobitný dôraz položíme na úpravu rodinných vzťahov, statusové otázky a dedičské právo, pretože sa týkajú každého z nás.
- ✓ **Zvýšime ochranu zraniteľných skupín,** pričom osobitný dôraz budeme venovať presadeniu inštitútov na **ochranu žien pred domácim násilím a prenasledovaním, starších obyvateľov pred podvodmi a týraním, deti a mladistvých pred zneužívaním.**

Bezpečný a právny štát

Zápas o spravodlivosť a rešpekt k pravidlám nikdy nekončí. Aj preto je potrebné reflektovať aktuálny stav a prijímať adekvátne opatrenia, ktoré prispejú k budovaniu odolného právneho štátu. Predkladáme sériu takýchto programových opatrení, ktoré zvýšia ochranu občanov pred svojvôľou, zneužívaním práva, ohýbaním spravodlivosti a korupciou.

Vnútrošná bezpečnosť a boj proti závažnej kriminalite sú kľúčové politiky pre udržanie stability a pokoja občianskej spoločnosti. Korupcia a organizované skupiny za vlády Roberta Fica a Petra Pellegriniho viedli k rozkladu štátu, keď verejní funkcionári zneužili svoju moc pre osobný prospech. Odhalenie korupcie ľudí vo vysokých verejných pozíciách rapídne oslabilo dôveru v štát a spravodlivosť, a tým i vieru v odhalenie a spravodlivý trest pre páchatelov trestných činov. Nedôvera občianskej spoločnosti aj poctivých podnikateľov v nezávislé rozhodovanie súdov znížila príťažlivosť Slovenska aj pre nových investorov, s negatívnym dopadom na ekonomiku a vznik nových pracovných príležitostí.

Obnova funkcií orgánov činných v trestnom konaní začala po voľbách v roku 2020. Stále sme však nedosiahli stav, kedy je možné hovoriť o spravodlivom trestnom systéme. Kľúčovú úlohu zohrávajú prokuratúra, polícia a trestnoprávna politika. Prokuratúra a polícia majú právne nástroje na ochranu spoločnosti pred trestnými činmi. Slovenská prokuratúra, osobitne generálna prokuratúra, je však štruktúrou, ktorá je stále pozostatkom sovietskeho modelu prokuratúry a zaostáva za modernými štandardmi riadenia. Systém je nefunkčný, vnútri polície existuje „vojna“ s inými bezpečnostnými orgánmi, prokuratúra je úplne závislá od generálneho prokurátora a zmeny v trestnom práve sú často nesystémové a ovplyvnené aktuálnymi politickými okolnosťami.

Jednou z kľúčových zmien, ktoré presadzujeme, je reforma prokuratúry. Naším zámerom je naplnenie funkcií prokuratúry a polície tak, aby bola spoločnosť chránená a súčasne boli dodržiavané práva obvinených. Rovnako zavedieme inšpekciu bezpečnostných zborov na dohľad nad ich zákonnosťou a opatreniami ochránime Úrad špeciálnej prokuratúry a Špecializovaný trestný súd pred neprimeranými zásahmi do ich činnosti.

Cieľom našej trestnej politiky je posilniť prevenciu trestnej činnosti, najmä v prípadoch majetkovej kriminality, online kriminality a držby omamných látok. Chceme dosiahnuť, aby občania rozumeli vážnosti trestnej činnosti a jej dôsledkom. Dôležitá je tu práca s „prvopáchatelmi“, zabránenie recidívy a dôraz na restoratívnu justíciu. Štát by mal pracovať s páchatelmi tak, aby mali šancu na návrat do normálneho života a k začleneniu do spoločnosti.

Osobitnú pozornosť budeme venovať Ústave Slovenskej republiky. Základný zákon štátu je pilierom našej štátnosti, zvrchovanosti a demokracie a zaslúži si ochranu, aby obsahoval len tie práva a povinnosti, ktoré upravujú najdôležitejšie vzťahy. V posledných rokoch však bola ústava menená viac ako 170-krát, pričom viac ako polovica jej zmien bola prijatá v posledných 12 rokoch. Takýto prístup je z pohľadu stability právneho štátu škodlivý, preto zmeníme spôsob, akým je možné ústavu meniť.

Naša vízia je Spravodlivé Slovensko. Chceme krajinu, v ktorej sa ľudia cítia bezpečne a slobodne.

Prokuratúra a účinný boj so závažnou kriminalitou

- ✓ **Presadíme komplexnú reformu prokuratúry** tak, aby stíhanie páchatelov trestnej činnosti bolo efektívnejšie, rýchlejšie, a aby jednotliví prokurátori niesli plnú zodpovednosť za svoje úkony. To znamená, že **zásadne zmeníme vzťahy vo vnútri prokuratúry**, dáme prokurátorom viac samostatnosti a **obmedzíme právomoci generálneho prokurátora, najmä zrušením právomoci zrušiť právoplatné rozhodnutia podľa § 363 trestného poriadku.**
- ✓ **Zmeníme pôsobnosť prokuratúry tak, aby nedochádzalo k zasahovaniu do právomoci súdov.** Predovšetkým sa sústredíme na ústavne definovanú pôsobnosť prokuratúry, ktorou je ochrana práv a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu, pričom **presunieme právomoc ochrany zákonnosti rozhodnutí na súdy.**

- ✓ **Uskutočníme komplexnú zmenu kontrolných mechanizmov a opravných prostriedkov v prokuratúre** tak, aby nedochádzalo k zneužívaniu oprávnení, najmä **aby nedochádzalo k zneužívaniu právomoci generálneho prokurátora podľa § 363 trestného poriadku.**
- ✓ **Zmeníme postavenie Úradu špeciálnej prokuratúry** tak, aby generálny prokurátor nemohol deštruktívnym spôsobom zasahovať do jej činnosti. Úrad špeciálnej prokuratúry by mal mať určitú mieru nezávislosti.
- ✓ **Zakotvíme ústavnú ochranu Úradu špeciálnej prokuratúry a Špecializovaného trestného súdu.**
- ✓ **Zavedieme verejné výberové konania na prokuratúru** a pre kariérny postup prokurátorov.
- ✓ **Posilníme postavenie krajských prokurátorov a obmedzíme kompetencie generálneho prokurátora.**

Trestná politika

- ✓ **Definujeme strategickú a dlhodobú koncepciu rozvoja trestnej politiky štátu** za účelom stanovenia cieľov trestnej politiky štátu a ich následného dosiahnutia, vrátane posilnenia prvku restoratívnej justície.
- ✓ **Revidujeme jednotlivé trestné činy v trestnom zákone a prispôbíme ich dnešným podmienkam.** Súčasťou bude aj prehodnotenie trestnosti a trestov pre užívateľov mäkkých drog a pre páchatel'ov drobnej majetkovej kriminality.
- ✓ **Zefektívňujeme trestný proces** tak, že **znižíme administratívnu záťaž spojenú s vedením trestného procesu a zväčšíme dôraz na konanie pred súdom.**
- ✓ **Presadíme novelu trestného zákona a trestného poriadku** tak, aby zodpovedali štandardom 21. storočia.
- ✓ **Posilníme používanie trestu domáceho väzenia a alternatívnych trestov.**
- ✓ **Pri závažných priestupkoch – najmä mladistvých, budeme presadzovať trest verejnoprospešnej práce namiesto finančného trestu.**
- ✓ **Posilníme preventívno-edukačnú činnosť policajného zboru aj prokuratúry.**

Preukazovanie majetku a polícia

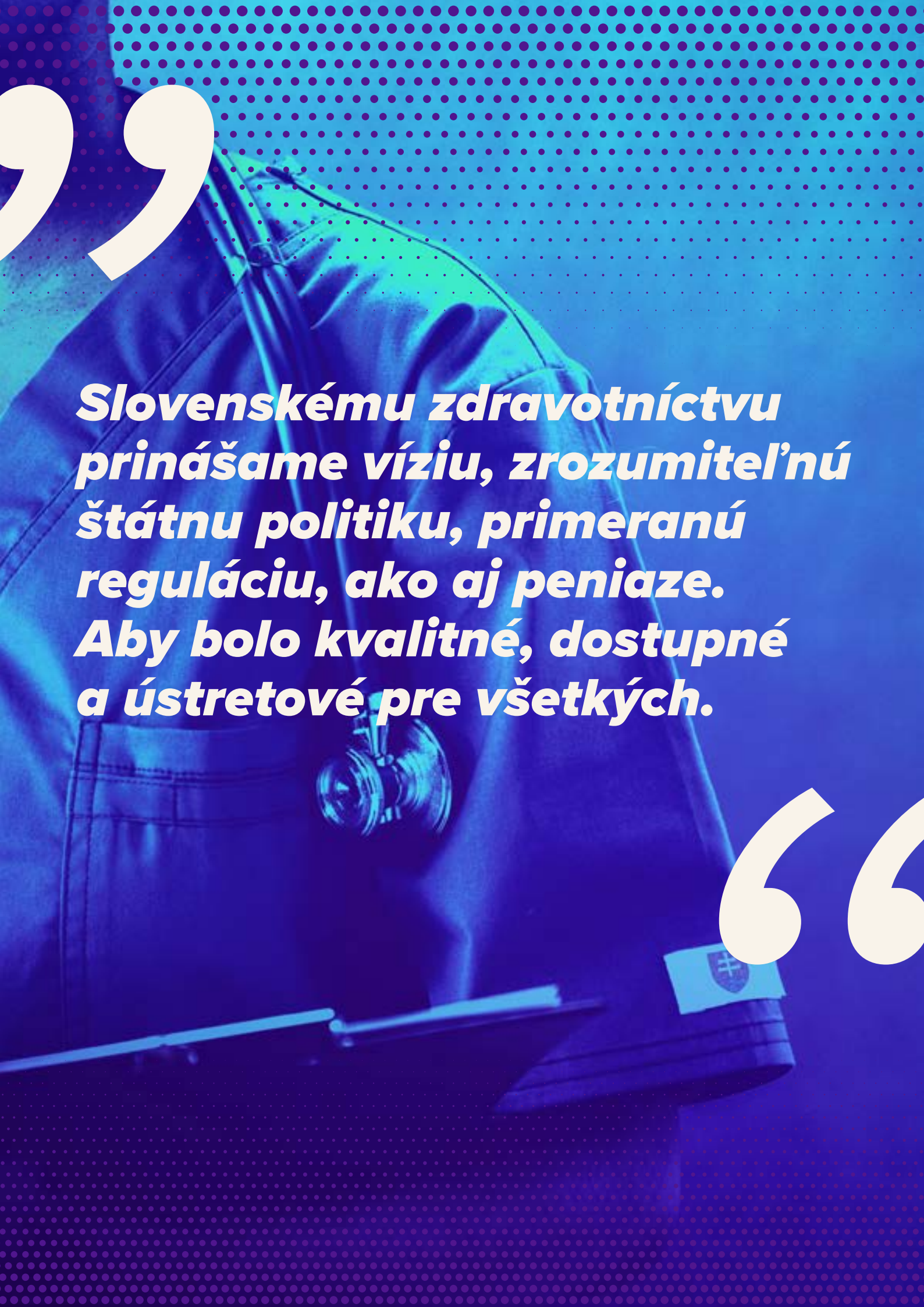
- ✓ **Zriadime novú zložku polície**, ktorej úloha bude venovať sa výlučne **preverovaniu podozrivo nadobudnutého majetku.**
- ✓ **Posilníme kapacity jednotiek finančnej a daňovej polície na kontrolu pôvodu majetku a prania špinavých peňazí.**
- ✓ **Zavedieme povinnosť vlády každých 6 mesiacov zverejniť informáciu o tom, aký majetok štátu bol predaný alebo darovaný**, komu za akú cenu (aká bola hodnota majetku).
- ✓ **Rozšírime sociálne benefity pre policajtov** – byty, doplnkové dôchodkové sporenie, benefity pre deti, liečebné pobyty.
- ✓ **Vytvoríme novú a nezávislú inšpekciu bezpečnostných zborov**, ktorá bude kontrolovať políciu a Slovenskú informačnú službu.
- ✓ **Zrealizujeme komplexnú reformu policajného zboru s cieľom zvýšiť atraktivitu práce policajta**, posilniť personálny stav v policajnom výkone a zreformovať systém odmeňovania tak, aby viedol k väčšej transparentnosti a systémovosti.
- ✓ **Scivilníme administratívne pozície v rezorte vnútra**, ktoré z titulu svojho obsahu nemusia a nemajú byť obsadené policajnými tabuľkami. **Ušetrené tabuľky následne použijeme na navýšenie počtov slúžiacich policajtov** so zreteľom na komplikované regióny s vyšším podielom trestnej činnosti.

“

***Slovenskému zdravotníctvu
prinášame víziu, zrozumiteľnú
štátnu politiku, primeranú
reguláciu, ako aj peniaze.
Aby bolo kvalitné, dostupné
a ústretové pre všetkých.***

”

Zdravé Slovensko

Zdravotníctvo pre všetkých

Slovenskému zdravotníctvu prinášame víziu, zrozumiteľnú štátnu politiku, primeranú reguláciu, ako aj peniaze. Na Slovensku máme mnohé centrá excelentnosti a zdravotníkov, ktorí počas pandémie dokázali v ťažkých podmienkach udržať funkčný systém a zachrániť mnoho životov. Na tom chceme stavať aj pri riešení kľúčových výziev, ktorým čelí slovenské zdravotníctvo.

Prvou z nich je zdravší a kvalitnejší život. Slovensko starne a svojimi návykmi si skôr život skracujeme, ako predlžujeme, či skvalitňujeme. Nedostatok pohybu a nadmerná konzumácia alkoholu, tabaku a cukru, vedú k vysokému výskytu civilizačných chorôb. Naša populácia trpí týmito chorobami častejšie, žijeme kratšie a menej kvalitne ako ľudia vo vyspelých krajinách EÚ. Našou víziou sú zelené mestá, zlepšenie kvality ovzdušia aj na vidieku, podpora aktívneho životného štýlu a lepšia ochrana ľudí dlhodobo pracujúcich v ťažkých pracovných podmienkach pred chorobami z povolania.

Výzvou je tiež zabezpečiť efektívnu cestu pacienta za uzdravením. Dostupnosť ambulantných špecialistov v niektorých regiónoch je kriticky nedostatočná, čo vedie k dlhým čakacím dobám, oneskorenej liečbe a hrozbe komplikácií. O prognóze pacienta nemôže rozhodovať, v ktorom regióne žije, jeho spoločenský a socio-ekonomický status, šťastie či známosti. Súčasťou problému je chýbajúci spoločný manažment pacienta medzi poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti (ZS) a neukončená digitalizácia zdravotnej dokumentácie. Dôsledkom chronických problémov je nespokojnosť pacientov a odchod lekárov a sestier do zahraničia. Naším cieľom bude posilniť ambulantnú starostlivosť, zlepšiť komunikáciu medzi poskytovateľmi ZS a efektívne využívať dostupné zdroje.

Treťou kľúčovou výzvou je ústretové zdravotníctvo pre všetkých. Zdravotná starostlivosť je dnes poskytovaná zdravotníkmi, ktorí majú za sebou nesmierne ťažké obdobie pandémie, po ktorom mnohí systém opustili zo zdravotných dôvodov. Napriek nedávnomu skokovému zvýšeniu základných plátov, podmienky pre zdravotníkov stále nie sú nastavené adekvátne. Zvýšenie nezohľadňuje samotný výkon, nie je motivačné a časť profesionálov ostala pri zvyšovaní plátov bokom. Následkom je znížená stabilita, kolísajúca kvalita a dostupnosť systému s veľkým dopadom na pacienta. Našou víziou je spravodlivý, adekvátny a systematický systém odmeňovania, ktorý bude prospešný pre všetkých zdravotníckych pracovníkov, pacientov a Slovensko ako celok. Tento systém bude zohľadňovať samotný výkon, bude motivačný a bude sa týkať všetkých profesionálov. Následkom bude stabilita, kvalita a dostupnosť systému.

Prinášame riešenia kľúčových výziev slovenského zdravotníctva, aby bolo kvalitné, dostupné a ústretové pre všetkých.

Zdravá krajina, zdravý občan

- ✓ Spustíme **multikanálovú informačnú kampaň s dôrazom na preventívne programy**, kvalitu starostlivosti pred kvantitou a osvetu o zdravotníckych a ošetrovateľských povolaniach. Posilníme **výchovu a osvetu v školskom systéme a vo verejných médiách**. Zlepšíme zdravotný stav obyvateľstva.
- ✓ **Podporíme preventívne programy poisťovní a odmeníme zdravotne zodpovedných ľudí**. Do povinných plánov poisťovní presadíme preventívne vyšetrenia pre ľudí v záťažových profesiách a posilníme psychologickú podporu v zamestnaniach s vysokou psychickou záťažou.
- ✓ **Predložíme dlhodobý plán zameraný na ochranu zdravia a bezpečnosti obyvateľov pred negatívnymi vplyvmi závislostí** s dôrazom na spoločné európske riešenia a reguláciu trhu.

Dostupnejšia zdravotná starostlivosť

- ✓ Podporíme vznik centier integrovanej ambulantnej ZS vo väčších obciach a mestách. Zabezpečíme plynulú cestu pacientov z ambulancie na vyššie pracoviská v univerzitných, fakultných a koncových nemocniciach. **Podporíme vznik 200 nových ambulancií všeobecných lekárov a špecialistov v regiónoch s ich nedostatkom.** Zatraktívňime všeobecné ambulancie pre mladých lekárov zmenou financovania, zavedením kombinácie kapitačnej platby s platbou za výkony, účelnou preskripciou a prevenciou.
- ✓ Posilníme kompetencie lekárov prvého kontaktu a budeme stimulovať ich skutočné využívanie.
- ✓ Vytvoríme **grantové schémy na podporu odbornej prípravy a príchodu mladých lekárov** do ambulantnej zdravotnej starostlivosti v regiónoch – rezidentský program.

Efektívne nemocnice

- ✓ Podporíme **implementáciu zdravotníckej reformy** z roku 2021, Plánu obnovy a odolnosti a ciele dofinancovanie investičného dlhu s cieľom zlepšovať kvalitu a vybavenosť nemocníc a vyrovnávať rozdiely.
- ✓ Na sieť poskytovateľov ZS budeme nahliadať ako na celok, aby bola zachovaná **neprerušená cesta pacienta medzi jednotlivými článkami zdravotníckych zariadení, bez ohľadu na to, kto je vlastníkom či prevádzkovateľom poskytovateľa ZS.**
- ✓ Zabezpečíme **plné využitie potenciálu liečby v ambulanciách**, redukovanie nepotrebných hospitalizácií a optimalizáciu pomeru lôžok pre chronických a akútnych pacientov. Zvýšime dostupnosť akútnych lôžok pre pacientov v ohrození života. Skrátime čakacie doby na operácie a liečbu.
- ✓ Zabezpečíme **implementáciu optimalizácie siete nemocníc**, zohľadníme regionálne podmienky a vývoj v čase.

Dlhodobá, následná a paliatívna zdravotná starostlivosť

- ✓ Zabezpečíme dostatočnú kapacitu poskytovanej starostlivosti a **bezproblémový prechod pacienta z kompetencie rezortu zdravotníctva do kompetencie rezortu sociálnych vecí.**
- ✓ Reprofilizujeme časť akútnych lôžok na chronické, dlhodobé, rehabilitačné a **podporíme rozvoj mobilných hospícov či agentúr domácej ošetrovateľskej starostlivosti.** Budeme stimulovať ich integráciu a spoluprácu s poskytovateľmi sociálnej starostlivosti.
- ✓ **Budeme stimulovať prepájanie zdravotnej a sociálnej sféry pomoci ľuďom**, zjednodušíme posudkovú činnosť.
- ✓ Presadíme viaczdrojové financovanie starostlivosti o odkázaných s programom pripoistenia na obdobie odkázanosti. **Naviažeme platbu v odkázanosti na občana a nie na poskytovateľa. Rozhodnutie o využití typu služby ponecháme na odkázaného a jeho rodinu.**

Onkológia

- ✓ **V spolupráci s Národným onkologickým inštitútom zlepšíme program skríningu najrozšírenejších onkologických ochorení.** Zameriame sa na prevenciu, včasnú diagnostiku a liečbu, aby ľudia na Slovensku nezomierali na tie isté choroby skôr ako ich susedia.

Duševné zdravie

- ✓ **Iniciujeme vznik systému integrovanej starostlivosti o duševné zdravie**, budeme pokračovať v implementácii vízie duševného zdravia schváleného v rámci Plánu obnovy a odolnosti.
- ✓ Posilníme kapacity a bezpečnosť zamestnancov na psychiatrických oddeleniach a **podporíme vznik záchytných zdravotných staníc.**

Regulácie, financovanie, DRG a lieková politika

- ✓ **Významné zmeny v zákonoch budeme realizovať iba raz ročne**, vždy s platnosťou od nového roku, v spolupráci s odbornou komunitou a v úzkej koordinácii dotknutých ministerstiev.
- ✓ **Urýchlene dokončíme implementáciu systému DRG**. Budeme trvať na dodržaní platieb za poistencov štátu na 4,5 % z HDP s perspektívou zvýšenia na 5 %.
- ✓ **Posúdime fungovanie VŠZP a na základe výsledkov pripravíme proces optimalizácie**.
- ✓ **Zabezpečíme transparentné podmienky zmlúv so zdravotnými poisťovňami a zdravotníckymi zariadeniami**. Stanovíme minimálne ceny ambulantných výkonov, ktoré pokryjú primerané náklady a mzdové nároky ambulancií.
- ✓ **Zavedieme pravidlá riadenia štátnych nemocníc**: Transparentný výber manažmentu s definovanou manažérskou a hmotnou zodpovednosťou vedúcich pracovníkov.
- ✓ **Vytvoríme investičný fond zdravotníctva pre financovanie projektov, ktoré nie sú ziskové, ale sú dôležité pre kvalitu ZS**.
- ✓ **Optimalizujeme pravidlá pre rýchlejší vstup, lepšie využívanie a udržanie generických a biosimilárnych liekov**.
- ✓ **Preveríme existujúce doplatky za ZS a zavedieme účinnú ochranu pred nesystémovými a nelegálnymi doplatkami**. Vytvoríme systém adresnej pomoci pri doplatkoch pre rizikové a nízkopříjmové skupiny, aby nikto neostal bez adekvátnej ZS.
- ✓ **Budeme stimulovať ZP k vytvoreniu programov pripoistenia na krytie prípadnej spoluúčasti pacientov na dofinancovanie ZS**. Regulátor vytvorí podmienky na objektivizáciu tzv. štandardnej starostlivosti.

Ústretové zdravotníctvo pre pacientov aj personál

- ✓ **Budeme pokračovať v inovácii pregraduálneho, postgraduálneho a ďalšieho vzdelávania zdravotníckych a nezdravotníckych pracovníkov**.
- ✓ **Nastavíme dlhodobu udržateľný systém adekvátneho odmeňovania pracovníkov v zdravotníctve**. Vyhneme sa nesystémovým krokom, ktoré by mohli systém deformovať.
- ✓ **Zavedieme rezidentský program aj individuálny profesijný plán pre každého lekára** tak, aby v ceste k špecializácii nestáli žiadne administratívne bariéry.
- ✓ **Zjednodušíme nábor zahraničných zdravotníkov** a budeme garantovať kvalitu poskytovaných služieb.
- ✓ **Podporíme zvýšenie počtu nezdravotníckeho personálu** v sieti poskytovateľov ZS s dôrazom na zaručenie kvality poskytovaných služieb.
- ✓ **Znížime administratívnu náročnosť práce efektívnou digitalizáciou**.

Inovácie, transparentnosť a kontrola

- ✓ **Budeme zavádzať moderné technológie** pre včasnú identifikáciu príznakov ochorení, ako **telemedicína, autodiagnostika, využívanie Big data, umelá inteligencia (AI), či robotická medicína**.
- ✓ **Podporíme vedu, výskum, inovácie a využijeme medzinárodné fórum odborníkov pri modernizácii prístupov a postupov v liečbe a starostlivosti o zdravie na Slovensku**.
- ✓ **Vytvoríme verejný portál s reálnymi údajmi o kvalite lekárov a nemocníc**. Prepojíme systémy NCZI, poisťovní a poskytovateľov. Klienti aj poskytovatelia budú môcť porovnávať kvalitu, počet výkonov či dĺžky hospitalizácie.
- ✓ **Zavedieme fungujúci manažment pochybení lekárov a sestier, nástroj vzdelávania a zlepšovania kvality starostlivosti o pacientov**.

Kvalitné životné prostredie a klimatická kríza

Príroda nás odmení zdravým životným prostredím, vodou, pôdou, lesmi, ovzduším. Odmení nás energetickou stabilitou a bezpečnosťou. Odmení nás novými príležitosťami pre rozvoj, investície či inovácie. Odmení nás ochranou pred klimatickými zmenami. V strane Demokrati preto k prírode pristupujeme ako k nášmu kľúčovému a strategickému partnerovi. Na ochrane životného prostredia a prírody ešte nik neprerobil. Je to základný predpoklad pre kvalitný život v zdravej a úspešnej krajine.

Klimatická kríza je v tejto chvíli už nezastaviteľná, čo však nemusí znamenať koniec. Jej zvládnutie je teraz už skôr bezpečnostnou ako environmentálnou otázkou. My, Demokrati, však nie sme alarmisti bez riešení. Naopak, ukazujeme cestu ako sa môžeme pripraviť na očakávané zmeny. Prinášame reálne riešenia, poznáme situáciu v regiónoch, silu našej prírody a aj našich občanov. Slovensko je na rázcestí aj z hľadiska obrany ústavného práva občanov na zdravé životné prostredie. V uplynulých troch rokoch sme sa síce posunuli vpred, ale množstvo dlhodobých neriešených problémov aj naďalej pretrvávajú.

Našou hlavnou skúsenosťou z minulého obdobia je, že zlepšenie kvality životného prostredia sa nevyrieši iba aktivitou jedného rezortu. Náprava je nevyhnutná aj v ďalších sektoroch. Naš priemysel je stále vysoko energeticky náročný, lesy nedostatočne zadržiavajú vodu, poľnohospodárstvo vedie k deštrukcii pôdy a jej vysychaniu, doprava neprimerane znečisťuje prostredie a naše budovy spotrebúvajú priveľa energie. Zameriame sa na opatrenia voči škodlivým emisiám, odpadom a znečisťovaniu vôd, lebo to všetko ľuďom spôsobuje zbytočné ochorenia a znižuje kvalitu života. Toto všetko však môžeme dosiahnuť len so skutočnou, informovanou podporou verejnosti, od samospráv až po rôzne občianske združenia a aktívnych občanov vo všetkých kútoch Slovenska.

Voda je život

- ✓ Zrealizujeme **obnovu a revitalizáciu nevhodne upravených vodných tokov** prírode blízokým spôsobom. Do roku 2027 najmenej na 100 km a pripravíme ďalších 500 km.
- ✓ Výrazne **znížime škody v dôsledku povodní a sucha, a to najmä pomocou prírody blízokých vodozádržných opatrení.**
- ✓ **Zabráňime nelegálnej výstavbe na brehoch vodných tokov, jazier a nádrží.** Spustíme odstraňovanie čiernych stavieb.
- ✓ Pripravíme program **zásobovania všetkých obyvateľov pitnou vodou.**
- ✓ Budeme pokračovať v **dobudovaní infraštruktúry odpadových vôd** (čistiarní a kanalizácií), pričom vláda prijme Štátny plán dobudovania infraštruktúry na roky 2024 – 2034. Zohľadníme princíp hodnoty za peniaze a otvorenosť inováciám.
- ✓ Pripravíme **dotačný program pre domácnosti a malé podniky na zadržiavanie a využívanie zrážkovej vody.**
- ✓ Nastavíme a **zvýšime poplatky za využívanie vôd na priemyselné, energetické a iné podnikateľské účely.**
- ✓ Zabráňime opakovaniu kauzy Slatina alebo odkaliska Poša. Zabezpečíme **dôraznejšiu ochranu vodných zdrojov** častejšími kontrolami inšpekcie, vyššími poplatkami za znečisťovanie vôd, vyhlásením prísnejších ochranných pásiem a sprísnením sankcií.
- ✓ Zabezpečíme zmapovanie brehov vodných plôch v správe rezortných organizácií a **v spolupráci so samosprávou pripravíme krajinne plány týchto lokalít.**

Bezpečnosť v čase klimatickej krízy

- ✓ Zabezpečíme schválenie zákona o zmene klímy a nízkouhlíkovej transformácii Slovenska. Spolu s európskymi partnermi **pripravíme Slovensko na zníženie emisií skleníkových plynov o 60 % do roku 2030. Investície budeme financovať z európskych prostriedkov bez dopadov na peňaženky obyvateľov.**
- ✓ **Pripravíme Klimatickú investičnú stratégiu do roku 2030** s výhľadom do roku 2040 pre všetky sektory hospodárstva s využitím celého výnosu z emisných povoleniek.
- ✓ **Pomôžeme domácnostiam zakotvením dotácií energetickej efektívnosti rodinných domov priamo do zákona**, a to v sume 19 000 eur na rodinný dom. Budeme pokračovať v projekte Obnov dom, ktorý pre žiadateľov ešte viac zjednodušíme a príspevky vyplatíme vopred.
- ✓ **Zabezpečíme informovanosť pre každú obec o rizikách ohrozenia klimatickými zmenami vo svojom katastrálnom území, o možných riešeniach** a výhľade do roku 2030. Pripravíme adaptačný plán spojený so záväzným krajinným plánom.
- ✓ **Presadíme očkovanie proti chorobám vyvolaným alebo viac rozšíreným, v dôsledku zmeny klímy**, a to bezplatne pre najviac ohrozené skupiny obyvateľov.

Ochrana prírody ako cesta k rozvoju regiónov a pomoc tam žijúcim ľuďom

- ✓ **Završíme reformu národných parkov schválením takých zonácií, ktoré nezhoršia postavenie súkromných vlastníkov.**
- ✓ Všestranne **podporíme rozvoj prírody blízkeho turizmu.** Národné parky a chránené územia budú príležitosťou pre rozvoj regiónov a znížime tak aj ich odkázanosť na ťažbu dreva.
- ✓ Vyhlásime **Národný park Podunajsko** a podporíme vznik **Bratislavského dunajského parku.**
- ✓ **Vykonáme reformu štátnej ochrany prírody**, ktorej hlavným cieľom bude praktická ochrana a správa chránených území v spolupráci s vlastníkami pozemkov a verejnosťou, nie len zákazy.
- ✓ **Chránené územia čo najviac sprístupníme verejnosti.** Odstránime zbytočné administratívne prekážky pre umožnenie mäkkej rekreácie aj v chránených územiach, a to **všade tam, kde nespôsobí ohrozenie prírodných hodnôt.**
- ✓ Nastavíme nové vzťahy s nešťátnymi vlastníkmi. Zmeníme zákon o ochrane prírody tak, **aby štát uprednostňoval pozitívnu motiváciu a podporu nešťátnych vlastníkov pri ochrane prírody pred zákazmi a obmedzeniami.**
- ✓ **Zabezpečíme aktívne a bezplatné poradenstvo a konzultácie pre vlastníkom pozemkov o možnostiach náhrady** za obmedzenia z titulu ochrany prírody, o opodstatnenosti obmedzení a poradenstvo v oblasti poľnohospodárskych dotácií.
- ✓ **Zrušíme podporu pre biopalivá prvej generácie** a budeme posudzovať dopady iných obnoviteľných zdrojov energie z hľadiska biodiverzity, priaznivého stavu vôd a zdravia obyvateľov.
- ✓ **Vytvoríme podmienky pre bezpečné spolužitie človeka s chránenými živočíchmi.** Budeme pokračovať v komplexnom programe preventívnych opatrení, **zlepšíme a zjednodušíme systém náhrad za škodu spôsobenú vlkom dravým a medveďom hnedým a podporíme opatrenia na reguláciu jedincov ohrozujúcich bezpečnosť a zdravie ľudí.** Výrazne rozšírime kapacity Zásahového tímu pre medveďa hnedého.
- ✓ Programom obnovy prírody podporíme **obnovu biotopov, najmä mokradí, alejí, remízok a významných krajinných prvkov.**
- ✓ **Zmeníme pohľad na dreviny pri cestách a vodných tokoch tak, aby sa nemohli rúbať bez adekvátnej náhrady a skutočného odôvodnenia.**

Dýchajme zdravšie

- ✓ Využijeme nové zákony o ochrane ovzdušia a **pre oblasti so znečisteným ovzduším pripravíme plány nápravy, posúdenie dopadov na zdravie obyvateľov a prinútime najväčších priemyselných znečisťovateľov zlepšiť technológie.**
- ✓ **Znížime znečistenie ovzdušia z nevhodného vykurovania**, resp. z vykurovania nevhodnými palivami, a to dotačným programom a opatreniami podľa skúseností so samosprávou v Jelšave.
- ✓ Znečisťovanie ovzdušia si nebudú merať znečisťovatelia, **zavedieme meranie objektívnymi automatickými meracími stanicami podľa pokynov inšpekcie, pričom výsledky budú zverejnené online.**

Environmentálne záťaže pošleme do minulosti

- ✓ Pripravíme **program odstránenia environmentálnych záťaží do roku 2030**, prioritne pre oblasti s najväčším dopadom na zdravie obyvateľov. Do konca roku 2027 ukončíme sanácie Predajnej, Chemka Strážske a Vrakune.
- ✓ **Posilníme zákonnú zodpovednosť nepoctivých vlastníkov znečistených pozemkov a znečisťujúcich prevádzok**, najmä privatizérov a ich „bielych koní“.
- ✓ Sanácie záťaží budeme robiť lacnejšie a plynulejšie vďaka **vybudovaniu vlastných štátnych odborných kapacít na prieskum a likvidáciu záťaží.**

Odpad príležitosťou pre nás

- ✓ **Na odpad budeme nahliadať ako na cennú surovinu**, podporíme jeho recykláciu a opätovné využívanie. Podporíme inovácie v oblasti obehovej ekonomiky, **znižíme skládkovanie a výrazne podporíme zber aj využívanie biologicky rozložiteľného odpadu.**
- ✓ **Rozšírime zálohovanie o ďalšie druhy obalov a zavedieme recykláciu textilu.**
- ✓ **Za odpad budeme všetci platiť spravodlivo podľa množstva**, ktoré vyprodukujeme. Ten, kto sa bude správať zodpovednejšie, bude platiť minimum.
- ✓ Pripravíme **riešenia pre priemyselný a nebezpečný odpad**, aby sa skĺbili záujmy priemyslu a plne uchránilo zdravie obyvateľov.
- ✓ Prijmeme opatrenia **pre zníženie miery používania plastov**, najmä z obalov a výrobkov na jednorazové použitie.
- ✓ **Posilníme postavenie obcí a inšpekcie životného prostredia pri odstraňovaní nelegálnych skládok odpadu.**

Obyvateľ, ktorý rozhoduje o životnom prostredí

- ✓ **Zmeníme škandalózne stavebný zákon** a do procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie vrátíme verejnosť v čo najväčšom rozsahu.
- ✓ V kontexte pripravovanej reformy verejnej správy a dokončenia decentralizácie štátu **obnovíme špecializovanú štátnu správu v životnom prostredí s cieľom zrýchliť rozhodovacie procesy a zlepšiť komunikáciu s občanmi a firmami.**
- ✓ **Posilníme Slovenskú inšpekciu životného prostredia**, aby bola schopná postihovať aj veľkých znečisťovateľov životného prostredia, objasňovať environmentálnu trestnú činnosť a v prípade mimoriadnych situácií prekonať svojím rozhodnutím medzirezortné spory. Bude tiež integrovať dobrovoľnú stráž prírody.
- ✓ **Pre žiadateľov o príspevok z Environmentálneho fondu znížime administratívnu záťaž.** Fond bude povinný na každý dopyt odpovedať do 14 dní.

Vitálne pôdohospodárstvo

Slovenské pôdohospodárstvo si zaslúži nový dych, obnoviť svoju vitalitu a energiu. Dlhé roky sme sledovali jeho úpadok, kedy sa nedostávalo podpory a ocenenia poctivým poľnohospodárom a lesníkom, ale podpora bola nekalo smerovaná do rúk konkrétnych jednotlivcov a skupín. Takéto praktiky odníмали energiu a chuť našim pôdohospodárom, čo viedlo k ich demotivácii. Namiesto podpory hospodárskeho rastu, modernizácie a zelených trendov v rezorte, sa poctiví pôdohospodári ocitli zavalení byrokraciou a frustrovaní korupciou a klientelizmom. Tomu však treba dať definitívnu bodku.

V strane Demokrati vidíme príležitosti, ako zasiahť znova prosperitu do slovenského pôdohospodárstva. Čelíme obrovským výzvam, ako sú klimatické zmeny, potravinová bezpečnosť a cena potravín či očista inštitúcií od nekalých praktík. Len s profesionálnymi a hodnotovými ľuďmi na čele štátu môžeme úspešne zvládnuť tieto výzvy. Prinášame preto konkrétne opatrenia, ktoré zabezpečia živé polia a lesy a motiváciu pre poctivých pôdohospodárov. Naším cieľom je zvýšiť dostupnosť kvalitných domácich potravín v obchodoch a na stoloch občanov Slovenska. Je potrebné, aby sme znížili ich dovoz zo zahraničia a rovnako chceme čeliť zvyšovaniu cien potravín, aby boli stále dostupné pre zraniteľné skupiny obyvateľov.

Pôdohospodárstvo na Slovensku má potenciál rozvoja. Tentokrát môže rozkvitnúť dlhodobo a udržateľne. Potrebujeme k tomu zabezpečiť stabilné a predvídateľné podnikateľské prostredie, posilnenie odborných kapacít v rezorte, zrozumiteľnú a zjednodušenú administratívu, transparentnosť a prenos poznatkov a inovácií do praxe. Budeme presadzovať prírode blízke obhospodarovanie pôdy a lesov a sústrediť sa na výzvy spojené s klimatickou krízou. Chceme pritom spolupracovať so všetkými pôdohospodármi, pre ktorých pripravíme tie najlepšie podmienky, aby svoje cenné skúsenosti využili pre transformáciu hospodárenia do podoby 21. storočia. Moderného, dlhodobého, produktívneho a ekologického. Hospodárenia plného života a zdravia.

- ✓ **Pripravíme plán modifikácií Spoločnej poľnohospodárskej politiky** s horizontom do roku 2027 s cieľom výraznejšie podporiť špeciálnu výrobu v poľnohospodárstve (ovocinárstvo a zeleninárstvo), zjednodušiť zelené opatrenia, zabezpečiť podporu malých a začínajúcich poľnohospodárov; preskúmame vplyv stropovania platieb pre veľkých poberateľov na rozvoj poľnohospodárstva.
- ✓ **Pôdu, ako neoceniteľné prírodné bohatstvo, budeme chrániť pred ďalšími zábermi na nepoľnohospodárske využitie a degradáciou pôdy ako takej.**
- ✓ **Pripravíme certifikovaný systém odmeňovania poľnohospodárov za činnosti zachytávajúce uhlík v pôde.**
- ✓ **Presadíme samostatný zákon o Pôdohospodárskej platobnej agentúre**, ktorý zabezpečí transparentné procesy administrácie, zlepší právne postavenie pôdohospodárov ako účastníkov konania, zabráni opakovaniu korupčných schém a zároveň zabezpečí zrýchlenie vyplácania platieb poľnohospodárom; preskúmame možnosť zálohového vyplácania platieb pôdohospodárom.
- ✓ **Nastavíme stratégiu pôdohospodárstva v súlade s racionálnymi trendmi zelenej ekonomiky**, ktorá sa adaptuje na klimatické zmeny a podporí rozvoj biodiverzity.
- ✓ **Budeme motivovať poľnohospodárov ekologizovať ich činnosť** pri zavádzaní ekoschém, znižovať pôdne bloky, upraviť zásady orby, obnovovať mokrade, budovať krajinotvorné tak, aby minimálne desatina poľnohospodárskej pôdy slúžila ochrane biodiverzity a opel'ovačov (ekopásky, úhory, zasakovacie pásy, medze, vetrolamy). Výrazne zlepšíme praktické terénne poradenstvo v tejto oblasti.
- ✓ **Vytvoríme motivačné prostredie pre mladých a začínajúcich poľnohospodárov a potravinárov**, výrazne zvýšime ich finančnú podporu a v prvom roku činnosti budú využívať bezplatne kapacity (testovanie, poradenstvo) všetkých inštitúcií v rezorte a zjednodušíme podmienky pre ich zapojenie do sektora.
- ✓ **Podporíme využívanie organických hnojív** bez zbytočného uvoľňovania dusíka do pôdy a šetrné využívanie pesticídov.
- ✓ **Odstránime rozpor vo výklade pravidiel poľnohospodárskych dotácií**, ktoré bývajú poľnohospodárom krátené kvôli dodržiavaniu zásad ekologického hospodárenia.

- ✓ **Podporíme zvýšenie podielu domácich potravín na celkovej spotrebe potravín na Slovensku** opatreniami na zvýšenie pridanej hodnoty spracovania domácej produkcie a presadením koncepčného riešenia odbytu slovenských výrobkov na domácom trhu. Podporíme spracovanie, finalizáciu a priamy predaj regionálnych produktov a potravín malými výrobcami, vrátane pomoci s marketingom.
- ✓ **Zvýšime transparentnosť fungovania potravinového dodávateľského reťazca** zabezpečením dostupnosti relevantných trhových informácií.
- ✓ Zvýšime úroveň efektívneho výkonu a organizácie úradnej kontroly za účelom **garancie bezpečných a kvalitných potravín a ochrany spotrebiteľa vytvorením jednej inštitúcie úradného dozoru na kontrolu potravín.**
- ✓ Budeme pokračovať v **podpore neziskových organizácií** pri zabezpečení darovania potravín pre nízkopríjmové skupiny obyvateľov Slovenska.
- ✓ **Budeme riešiť rozdrobené vlastníctvo pozemkov a otvoríme spoločenskú diskusiu o zmene dedičského práva** s cieľom riešiť problém rozdrobenosti vlastníctva pôdy.
- ✓ Budeme **motivovať poľovníkov k znižovaniu stavov premnoženej zveri** a vrátime kvalitnú slovenskú divinu na domáce pulty.
- ✓ Zavedieme **efektívny systém zodpovednosti užívateľov poľovných revírov za škody** spôsobené premnoženou zverou. Zavedieme trvalý mechanizmus podpory rybárstva plniaceho účely druhovej pestrosti a vrátime rybárom ich práva v povolovacích procesoch.
- ✓ **Zastavíme zaužívanú prax dovozu lacných sudových vín a ich následný predaj** ako vín slovenských, vďaka zavedeniu analytického nástroja umožňujúceho zistenie krajiny pôvodu týchto vín.
- ✓ Výrazne **podporíme malé rodinné vinárstva spracúvajúce hrozno z vlastných vinohradov** a predávajúce víno formou vínnej turistiky koncovému spotrebiteľovi.
- ✓ **Zasadíme sa o humánne zaobchádzanie s hospodárskymi zvieratami**, vrátane bezpečných transportov a **pripravíme hydinárov na zákaz klietkového chovu.**
- ✓ Zabezpečíme **efektívnu ochranu opel'ovačov**, najmä zavádzaním ekoschémy, ako aj ďalších zelenených opatrení a rozumné poľnohospodárske postupy a obmedzenie používania pesticídov. Budeme pokračovať v systematickej podpore včelárov.
- ✓ Budeme **rozvíjať agroturizmus podporou lokálnych výrobcov**, ktorí budú zaradení do mapy domácej kvality.
- ✓ **Obmedzíme byrokráciu predaja z dvora**, zjednodušíme dodatočné formuláre a dodržiavanie hygienických a veterinárnych podmienok.
- ✓ **Zvýšime dostupnosť potravín aj v lokalitách potravinových púští.**
- ✓ Budeme **rozvíjať sociálne pôdohospodárstvo**, pracovné príležitosti pre znevýhodnených ľudí.
- ✓ **Lesy vo vlastníctve štátu budú plniť primárne ekosystémové služby.** Pre neštátnych vlastníkov zavedieme finančnú podporu za dobrovoľné plnenie ekosystémových funkcií lesa.
- ✓ **V bezzásahovom režime ponecháme 10 % lesov** s prioritou vodozadržnej funkcie a ochrany biodiverzity a budeme podporovať prírode blízke hospodárenie v lesoch. **Drevu priznáme postavenie strategickej suroviny**, budeme monitorovať jeho vývoz do zahraničia a podporíme aj agrolesníctvo.
- ✓ **Finančne podporíme najmä malých vlastníkov lesov s výmerou do 50 ha** pri obhospodarovaní lesov, a to vrátane spoločenstvenných lesov.
- ✓ **Znížime administratívne obmedzenia všetkých vlastníkov lesov**, a to najmä pri povoľovaní náhodných ťažieb.
- ✓ Budeme dôrazne dbať a aj podporovať úpravu lesných ciest po ťažbe s cieľom predísť erózii pôdy a záplavám.
- ✓ **Otvoríme odbornú diskusiu o presune gestorstva lesného hospodárstva pod envirorezort.** Bez ohľadu na to budeme vo väčšom rozsahu financovať plnenie ekosystémových funkcií lesov.

Šport a aktívny život

Šport má nielen moc ľudí spájať, ale je aj základnou zložkou aktívneho a zdravého života. Ako celospoločenský fenomén má významné miesto v živote jednotlivca i celej spoločnosti a nepatrí na okraj verejného záujmu. Našou ambíciou je zabezpečiť, aby slovenský šport získal postavenie, ktoré zodpovedá jeho spoločenskému významu, prínosu pre štátny rozpočet a benefitom v oblasti zdravia, kultúry či sociálnej inklúzie.

Potrebuje stabilný, predvídateľný a transparentný systém financovania. Zasadíme sa o vytvorenie komplexného modelu financovania športu a o udržateľnú športovú ekonomiku. Zmeníme dynamiku rastu investičného dlhu v oblasti športu na Slovensku. Zároveň budeme podporovať komerčný potenciál športu a jeho prínos pre národné hospodárstvo.

Chceme podporovať aktívny životný štýl s pozitívnym dopadom na fyzické a duševné zdravie celej spoločnosti. Šport chápeme ako neodmysliteľnú súčasť pozitívneho sociálneho formovania mladých ľudí a prevencie negatívnych javov. Cieľom musí byť preto športovanie dostupné a bezpečné pre všetky vekové skupiny a sociálne vrstvy. Plánujeme modernizáciu športovej infraštruktúry na miestnej aj regionálnej úrovni, aby dopyt po športe mohol byť uspokojený a aby sme podporili súťažný a vrcholový šport na Slovensku.

Podporíme obnovu a rozvoj školských športovísk, zlepšenie telesnej výchovy na školách a atraktívne formáty školských športových aktivít. Sústreďíme sa aj na programy zvyšujúce športové vzdelanie, kvalifikáciu a rozvoj pedagogických pracovníkov. Vytvoríme funkčný systém podpory a súťažného prostredia, ktorý bude slúžiť našim talentovaným športovcom a reprezentácii Slovenska. Budeme investovať do rozvoja mladých talentov a modernizácie tréningových centier. Taktiež podporíme účasť slovenských športovcov na medzinárodných podujatiach.

Systém riadenia športu

- ✓ Podporíme rozvoj zamestnanosti v športovom odvetví, čo prinesie aj zvýšenie príjmov zo zdravotných a sociálnych odvodov a dane z príjmov zo závislej činnosti.
- ✓ Zavedieme **systémový a efektívny systém riadenia športu** s dôrazom na odbúranie zbytočnej byrokracie, zjednodušenie procesov a zabezpečenie dlhodobého rozvoja prostredníctvom digitalizácie.

Udržateľné financovanie športu

- ✓ Zmeníme časť zdroja financovania športu podľa zákona o športe z terajších odvodov z lotériových hier na budúce odvody zo stávkových hier.
- ✓ Vybudujeme **stratégiu postupného dobiehania verejných výdavkov a súkromných investícií do športu na úrovni priemeru krajín EÚ**.
- ✓ Financovanie športu musí byť stabilné, predvídateľné a transparentné. Budeme presadzovať zavedenie **komplexného modelu financovania športu a udržateľnú športovú ekonomiku**.
- ✓ Zjednodušíme systém čerpania účelových dotácií na rozvoj športovej infraštruktúry.
- ✓ Podporíme efektívne **využitie zdrojov financovania z programov EÚ pre dobudovanie športovej infraštruktúry** na miestnej, regionálnej a národnej úrovni.

Aktívna škola - školský šport

- ✓ **Podporíme rozvoj a implementáciu projektu „Aktívna škola“** za účelom zvýšenia fyzickej a pohybovej aktivity detí a mládeže v školskom prostredí.
- ✓ Nastavením podmienok pre **zavedenie moderných športovo-vzdelávacích programov určených pre žiakov základných škôl**, zvýšime kvalitu procesu športovej výuky na hodinách telesnej výchovy.
- ✓ **Zavedieme programy zvyšujúce športové vzdelanie a kvalifikáciu pedagogických pracovníkov** zabezpečujúcich odborné vedenie žiakov na hodinách telesnej výchovy, čím skvalitníme športovú a telesnú výchovu na základných školách.
- ✓ **Posilníme projekty rozvíjajúce športovú všestrannosť detí a mládeže** prostredníctvom externých trénerov z rôznych oblastí športového odvetvia.
- ✓ **Presadíme zvýšenie kvality a materiálneho vybavenia telocviční a školských ihrísk.**
- ✓ **Vytvoríme systém športovo-kultúrnych poukazov** pre podporu športovej gramotnosti a zvýšenia pohybovej aktivity detí a mládeže i adresnú podporu poskytovateľov športu na Slovensku.

Moderné športové prostredie a digitalizácia

- ✓ **Podporíme rozvoj miestnej, regionálnej i národnej infraštruktúry.**
- ✓ **Opravíme, zmodernizujeme alebo postavíme aspoň 30 športových hál, telocviční a zimných štadiónov na celom území Slovenska.**
- ✓ **Presadíme aktualizáciu a rozšírenie databázy registra športovej infraštruktúry.**
- ✓ **Vytvoríme systémovú podporu pre športovcov so zdravotným znevýhodnením.** Podporíme rozširovanie siete bezbariérových ihrísk s účelovo prispôbenou infraštruktúrou pre ľudí so zdravotným znevýhodnením.
- ✓ Naším cieľom je **zavádzať do športu inovácie a moderné technológie** a prostredníctvom rozvoja zlepšovať úroveň športu na Slovensku.
- ✓ **Dokončíme proces digitalizácie slovenského športu** s cieľom vytvoriť jednotný informačný systém športu.
- ✓ **Zabezpečíme zvyšovanie vzdelania a kvalifikácie pracovníkov v športových subjektoch** v rámci prípravy ľudských zdrojov na proces digitalizácie slovenského športu.

Súťažný, výkonnostný a vrcholový šport

- ✓ **Prioritne zlepšíme program podpory a rozvoja športovo talentovanej mládeže.**
- ✓ **Presadíme zmysluplné usporiadanie vrcholového športu**, ktoré umožní kvalitnejšiu prípravu čo najväčšieho množstva slovenských reprezentantov.
- ✓ **Zasadíme sa o zvýšenie počtu športových klubov s vyhovujúcimi podmienkami pre výkonnostný rozvoj športovcov so zdravotným znevýhodnením.** V rámci rozvoja slovenskej reprezentácie športovcov so zdravotným znevýhodnením sa zameriame na skvalitnenie ich športovej prípravy.
- ✓ Podporíme úsilie športových zväzov pri **organizácii športových podujatí medzinárodného významu.**

Zdravý a aktívny život

- ✓ **Sprístupníme športové a pohybové aktivity širokej verejnosti.**
- ✓ Vytvoríme program pre **zvýšenie pohybovej činnosti detí a mládeže v rámci voľného času a mimoškolských aktivít.**
- ✓ Vytvoríme cielenú **mediálnu kampaň o prínosoch aktívneho životného štýlu** vedúceho k individuálnemu rozvoju a upevňovaniu zdravia počas celého života.

”

***Chceme budovať
angažované Slovensko,
ktorého prirodzeným
jadrom sú ľudia
z občianskej spoločnosti.***

“

IV. Angažované Slovensko

Silná občianska spoločnosť

Veríme, že liberálna demokracia je najlepšou formou vlády, pretože najviac otvára príležitosti každému jednotlivcovi spoluurčovať usporiadanie verejného života. Uvoľňuje tiež tvorivý potenciál človeka v prospech rozvoja spoločnosti. Jedným z kľúčových pilierov liberálnej demokracie je občianska spoločnosť, teda angažovaní občania, ktorí aktívne participujú na verejnom živote a individuálne alebo prostredníctvom pestrých právnych foriem mimovládnych neziskových organizácií sa venujú veľkej časti otázok spoločenského života bez zásahov štátu, často dobrovoľnícky.

Strana Demokrati si váži fungujúcu občiansku spoločnosť na Slovensku. Popri každodennom prínose v podobe nepreberného množstva verejnoprospešných aktivít a služieb, mimovládnym neziskovým organizáciám vďačíme aj za ich prínos v kritických obdobiach našej novodobej histórie. V roku 1998 pri udržaní demokratického a proeurópskeho smerovania Slovenska, pri nedávnej pandémii ochorenia COVID-19, ako aj teraz, pri zvládaní následkov krízy zapríčinennej ruskou agresiou voči Ukrajine. Mimovládne neziskové organizácie a aktívni občania a občianky prispeli významným spôsobom k zvládnutiu týchto krízových období. Uvedomujeme si hodnotu občianskej spoločnosti, a preto vytvárať priaznivé prostredie pre jej fungovanie, patrí medzi naše trvalé strategické priority.

Budeme stavať na inštitucionálnych základoch spolupráce štátu a občianskej spoločnosti, tvorených Radou vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie a Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Nadviážeme na aktivity Iniciatívy pre otvorené vládnutie, dialóg medzi vládou a občianskym sektorom a budeme prehľbovať možnosti participácie verejnosti na tvorbe verejných politík. Budeme podporovať občiansky záujem, iniciatívy a aktivity pri riešení rôznych sociálnych, kultúrnych, environmentálnych a iných výziev. Usilujeme sa o angažované Slovensko, ktorého prirodzeným jadrom sú ľudia z občianskej spoločnosti.

Zároveň odsudzujeme útoky, ktorým aj dnes mimovládne neziskové organizácie čelia od niektorých politikov. Nepristúpime na žiadne legislatívne zmeny, ktoré by obmedzovali či zhoršovali podmienky ich fungovania. Demokrati vždy budú podporovať nezávislosť občianskeho sektora a vytvárať podmienky na posilňovanie jeho odolnosti.

- ✓ **Zachováme súčasné nastavenie legislatívy, ktorá upravuje zakladanie a fungovanie mimovládnych neziskových organizácií (MNO).** Považujeme ho za vyhovujúce a potrebné zmeny či zlepšenia budeme realizovať výlučne na základe partnerskej diskusie s aktérmi občianskej spoločnosti.
- ✓ **Nadviážeme na prijatú Konceptiu rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku na roky 2022 – 2030.**
- ✓ **Zachováme asignáciu 2 % z výberu dane z príjmov fyzických a právnických osôb pre financovanie verejnoprospešných aktivít MNO a predĺžime dobu používania asignovaných finančných prostriedkov o jeden rok.** Zjednodušíme byrokratické zaťaženie (asignácia bez notárov).
- ✓ **Mimovládne neziskové organizácie finančne podporíme prerozdelením celých 2 % z výberu dane,** teda aj tých, ktoré fyzické či právnické osoby vo svojom daňovom priznaní neasignujú. Každý rok tak neziskový sektor získa na svoju činnosť navyše približne 30 mil. eur.
- ✓ **Zriadime verejnoprávny fond na podporu občianskej spoločnosti,** ktorého poslaním bude zabezpečovať inštitucionálnu udržateľnosť a strategický rozvoj MNO. Fond bude financovaný z nepoukázanej časti z 2 % z výberu dane z príjmov fyzických aj právnických osôb po procese daňovej asignácie, ako aj s využitím existujúcich re-grantingových mechanizmov nadácií. **Činnosť fondu bude postavená na princípoch transparentnosti, jasných pravidiel a stavovskej samosprávy.** Medzi základné atribúty financovania fondom bude patriť možnosť viacročného čerpania finančných prostriedkov.

- ✓ **Upravíme pravidlá pre poskytovanie dotácií MNO**, ktoré sú významným zdrojom ich financovania. **Predĺžime dobu čerpania dotácie verejných zdrojov z jedného na dva roky**, čo umožní lepšie plánovanie a rozvrh aktivít MNO. **Vytvoríme možnosť zahrnúť do oprávnených výdavkov dotácie aj inštitucionálnu podporu prijímateľa.**
- ✓ **Nadvižeme na návrh legislatívneho zámeru zákona o službách vo verejnom záujme**, ktorý bol vypracovaný v gescii Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. V participatívnom procese identifikujeme možnosti pre **vytvorenie mechanizmu na stabilné a predvídateľné financovanie služieb poskytovaných MNO vo verejnom záujme**, ktorý by v dlhodobom horizonte nahradil existujúce spôsoby financovania.
- ✓ **Podporíme dobrovoľníctvo ako kľúčový prvok fungujúcej občianskej spoločnosti.** Navýšime existujúcu dotačnú schému a zabezpečíme jej včasné a predvídateľné prerozdelenie medzi overené dobrovoľnícke organizácie. Podporíme dobrovoľnícke aktivity v podnikateľskom sektore rozšírením asignačného mechanizmu tak, **aby rovnako, ako v prípade fyzických osôb, bolo možné aj pre právnické osoby v prípade preukázaného zapojenia zamestnancov do dobrovoľníckej činnosti asignovať až 3 % z dane.**
- ✓ **Budeme zavádzať nástroje na odstránenie dezinformácií o neziskovom sektore** a systematicky prispievať ku kultivácii spoločenského povedomia o legitimitě a verejnoprospešnom prínose aktivistov a MNO.
- ✓ **Legislatívu upravíme tak, aby vytvárala priestor pre zapájanie verejnosti do tvorby verejných politík za účelom skvalitnenia rozhodovacích procesov** a odstránenia formalizmu pri tvorbe verejných politík.
- ✓ **V závislosti od stavu verejných financií a na základe predchádzajúcej analýzy, zvážime zmenu zákona o dani z príjmov tak, aby dary v prospech MNO boli uznané ako daňovo odpočítateľné položky.** Zavedenie motivačného stimulu pre podnikateľský sektor vytvorí možnosť nového, doplnkového financovania MNO, nad rámec asignačného mechanizmu.
- ✓ **Zachováme existujúce mechanizmy nepriamej pomoci štátu pre financovanie MNO.** Zachováme existujúce nástroje vytvárajúce motivačné prostredie pre všetky formy individuálneho aj podnikateľského darčovstva.
- ✓ **V participatívnom procese preskúmame a podporíme nové inovatívne formy doplnkového financovania MNO.**
- ✓ **Výrazným spôsobom zvýšime finančnú aj obsahovú podporu komunit zahraničných Slovákov vo všetkých kútoch sveta, vrátane uľahčenia procesu získania občianstva SR.**

Ochrana ľudských práv a menšín

Dodržiavanie ľudských práv je neoddeliteľnou súčasťou liberálnej demokracie. Bez rešpektu k ľudským právam by demokracia bola len diktatúrou väčšiny, karikatúrou slobodnej spoločnosti a skôr či neskôr ohrozením pre slobodu a dôstojnosť každého jednotlivca. Ako Demokrati sme presvedčení, že kvalita demokracie je úmerná úrovni ochrany práv a slobôd najzraniteľnejších členov spoločnosti.

Ústava a zákony Slovenskej republiky, členstvo v EÚ a záväzky plynúce z medzinárodných zmlúv a dohovorov, garantujú vysoký štandard ochrany ľudských práv na Slovensku. Predovšetkým však prax ich uplatňovania predstavuje, nielen na Slovensku, trvalú výzvu.

Šokujúcim spôsobom to potvrdil teroristický útok v roku 2022 na LGBTI+ ľudí pred podnikom Tepláreň v Bratislave, ale v nie tak dávnej minulosti aj útok na Hedvigu Malinovú, či prípad policajnej razie voči Rómom v Moldave nad Bodvou. Aj tieto prípady nás konfrontujú s tragickými dôsledkami šírenia nenávisťi, stigmatizácie, homofóbnych a iných prejavov neznášanlivosti. O to viac je potrebné prinášať politiku slušnosti a spolupráce ako kontrast k politickým a politikom, ktorí rozdeľujú spoločnosť vytváraním vymyslených nepriateľov. Nehovoriac o ústavných činiteľoch, ktorí svojím osobným príkladom legitimizujú porušovanie ľudských práv, napr. páchanie domáceho násillia voči ženám.

Víziou Demokratov je pokojné, bezpečné a prosperujúce Slovensko. Každý z nás je v určitom zmysle súčasťou nejakej menšiny, a preto cestu k naplneniu vízie vidíme v budovaní súdržnej a spravodlivej spoločnosti, založenej na porozumení, diverzite a inklúzii. Rešpekt k dôstojnosti každého človeka, bez ohľadu na pôvod, farbu pleti, vierovyznanie, pohlavie, sexuálnu orientáciu, zdravotné znevýhodnenie alebo iné osobné charakteristiky, musí byť zaručený.

Diskurz o ľudských právach sa vyvíja v kontexte meniacej sa spoločnosti. Neexistuje konečný bod, kedy by bolo možné konštatovať, že v ochrane ľudských práv a menšín je „hotovo“. Budeme preto pokračovať v neustálom zlepšovaní právnych rámcov a politik tak, aby sme zabezpečovali spravodlivosť, rovnosť a dôstojnosť pre všetkých ľudí. Len tak môže byť naša krajina integrujúcim a magnetizujúcim domovom, s ktorým si budúcnosť budú spájať všetci ľudia všetkých generácií.

- ✓ **Iniciujeme audit systému ochrany a podpory ľudských práv v SR** s cieľom odstrániť duplicity a roztrieštenosť v činnosti inštitúcií a tiež zabezpečiť dostupnosť informácií a právnej pomoci pre občanov v oblasti porušovania ľudských práv.
- ✓ Predložíme **osobitný zákon, ktorý komplexne upraví oblasť prevencie a ochrany žien pred násilím** na báze nulovej tolerancie voči násiliu a napomôže formovať prostredie, v ktorom sa ženy nebudú báť ohlasovať násillie a bude zabezpečená ochrana aj ich detí postihnutých týmto násilím.
Predložíme, v súlade s odporúčaním Slovenského národného strediska pre ľudské práva, legislatívny návrh **posilniť kompetencie Verejného ochrancu práv** tak, aby mohol poskytovať efektívnu pomoc pri ochrane základných práv a slobôd aj počas núdzového stavu, predovšetkým **priznaním aktívnej legitimácie na podanie návrhu na Ústavný súd SR**.
- ✓ Presadíme, aby sa do praxe konečne zaviedlo **obligatórne dokumentovanie každého použitia donucovacích prostriedkov zo strany polície kamerovým záznamom** (telesné kamery policajtov).
- ✓ Opravíme legislatívu tak, aby sme zabezpečili **rešpektovanie práva na súkromný a rodinný život aj pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, a to v štandardoch podľa najlepšej praxe štátov EÚ** (prítomnosť sprevádzajúcej osoby počas pôrodu podľa výberu ženy; prítomnosť rodičov pri poskytovaní zdravotných služieb dieťaťa...).
- ✓ Podporíme **prijatie zákona o právach príslušníkov národnostných menšín**, ktorým zjednotíme rozdrobenú legislatívu práv príslušníkov národnostných menšín, a tak zabezpečíme vyššiu úroveň ich právnej ochrany na Slovensku.
- ✓ **Budeme napĺňať dlhodobý cieľ, aby Rómky a Rómovia boli plne integrovanými a cenenými občanmi našej krajiny.** Budeme presadzovať politiku rovnakých príležitostí pre všetkých, vrátane Rómov a Rómov prostredníctvom sociálneho začlenenia, podpory ľudských práv a ďalších podporných politík.

- ✓ **Nadviažeme na doterajšie kroky vlády Eduarda Hegera, ktorá rozhodla o posilnení pozície Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a zo štruktúry Ministerstva vnútra SR ho organizačne začlenila pod Úrad vlády SR. **Presadíme, aby splnomocnenec vlády pre rómske komunity bol obligatórne prizývaný na schôdze vlády, na ktorej sa prerokujú otázky, ktoré patria do jeho pôsobnosti a budeme iniciovať účelné posilnenie kompetencií splnomocnenca.****
- ✓ **Garantujeme pokračovanie podpory a dodržiavania ľudských práv utečencom z Ukrajiny v dôsledku vojenskej agresie Ruska.**
- ✓ **Podporíme implementáciu antidiskriminačnej legislatívy v praxi. **Prijmeme systémové opatrenia pre odstraňovanie segregračných praktík voči rómskym deťom na Slovensku,** vrátane odstránenia nadmerného zastúpenia rómskych detí v špeciálnych triedach a špeciálnych školách s cieľom integrácie týchto detí do hlavného prúdu vzdelávania.**
- ✓ **Budeme presadzovať, aby každé dieťa na Slovensku, bez ohľadu na jeho pôvod, malo zabezpečený rovný prístup ku vzdelaniu,** aby každé dieťa mohlo získať komplexné vzdelanie prispôbené jeho potrebám a bola mu pri tom poskytovaná potrebná individualizovaná pomoc a podpora.
- ✓ **Podporíme tvorbu legislatívy na úrovni EÚ zameranú na ochranu súkromia v digitálnom veku.** Podporíme tiež vytvorenie regulačných rámcov pre spravodlivé a zodpovedné používanie technológií, umelej inteligencie a robotiky, minimalizovanie diskriminácie v rozhodovacích algoritmoch AI a ochranu práv jednotlivcov.
- ✓ **Posilníme grantové schémy organizáciám občianskej spoločnosti a neziskovým organizáciám,** ktoré sa zaoberajú ochranou ľudských a menšinových práv alebo občianskym vzdelávaním.

Stabilný politický systém

Zo skúseností vieme, že popri obsahu a výsledku, v politike veľmi záleží aj na spôsobe jej vykonávania. Na tom, ako sa vládnutie javí navonok. Konať čestne a nekradnúť, musí zostať základom verejnej služby. Len to však nestačí. Musí byť prítomné efektívne vládnutie, a to vyžaduje uplatňovanie ďalších princípov otvoreného vládnutia.

Jedným z nich je budovanie dôvery v politický systém. Mnohí ľudia sú dnes znechutení, bez záujmu o politiku a verejné dianie. Z parlamentu sa stala aréna populistov a extrémistov zahlcovaná nebezpečnými a finančne nekrytými návrhmi. Pojmy ako parlament a politické strany strácajú v očiach občanov užitočnosť. Dlhodobé narastanie nezájmu občanov o veci verejné je však pre fungovanie demokracie nebezpečné. Je načas, aby zodpovední politici začali dôveru občanov v spoľahlivosť fungovania politických inštitúcií a politického systému na Slovensku opäť budovať.

Strana Demokrati prináša do politiky alternatívu k egoizmu a chaosu. Chceme motivovať verejne aktívnych ľudí so spoločenskou autoritou k vstupu do politického života. Presvedčiť ich, že politika je priestor, v ktorom má zmysel profesionálne sa angažovať v prospech spoločnosti. Bez demokraciek a demokratov totiž demokracia fungovať nemôže. Budeme preto odstraňovať bariéry na ich vstup a zotrvanie v politickej súťaži. Potrebujeme nastaviť férové a zrozumiteľné pravidlá fungovania politických strán, ako aj posilniť dôveryhodnosť samotného volebného procesu a volebného systému. Osobitnou výzvou, v kontexte nárastu podpory nesystémových strán, je tiež ochrana základov demokratického zriadenia. Popri zabezpečení fungovania právneho štátu to znamená, prispievať k posilňovaniu politickej kultúry, formálnych i neformálnych inštitúcií demokracie, ale tiež zabezpečovať kvalitné občianske vzdelávanie.

Pomerný volebný systém na Slovensku stále zaručuje širokú reprezentáciu rôznych politických perspektív, vytvára politickú rozmanitosť, bráni monopolizácii politiky jednou stranou a zvyšuje legitímnosť politických predstaviteľov. Má aj viaceré nedostatky, na ktoré však budeme reagovať cielene, dobre zváženými úpravami s cieľom vylepšovať systém, ktorý nám roky funguje.

Zmena je potrebná pri inštitúte referenda, ktorý sa v súčasnom nastavení neosvedčil. Časť politických síl ho zneužíva na rozdeľovanie spoločnosti a manipulatívnu komunikáciu svojich partikulárnych záujmov, pričom účty za to platíme my všetci. Sme presvedčení, že referendum sa musí opäť stať nástrojom, ktorý funguje v prospech občanov a nie v prospech nezodpovedných politických síl.

Volebný systém

- ✓ **Posilníme inštitút preferenčného hlasovania v parlamentných voľbách.** Zvážime zrušenie podmienky získania najmenej troch percent prednostných hlasov z celkového počtu platných hlasov odovzdaných pre danú politickú stranu alebo koalíciu, a tým zvýšime váhu preferenčného hlasu voliča na absolútne umiestnenie kandidáta na kandidátnej listine po sčítaní výsledkov.
- ✓ **Zavedieme možnosť voliť v prezidentských a európskych voľbách zo zahraničia poštou.**
- ✓ **Zavedieme možnosť voliť v prezidentských a parlamentných voľbách na zastupiteľských úradoch SR v zahraničí.**
- ✓ **Zlepšíme podmienky na voľbu pre zdravotne znevýhodnených občanov.** Zabezpečíme im bezbariérový prístup. Pre nevidiacich a slabozrakých zaručíme tajnosť voľby prostredníctvom umožnenia voľby s dotykovou pomôckou.
- ✓ **Zaručíme, aby váha hlasu pri voľbách do orgánov územnej samosprávy, naprieč volebnými obvodmi, bola približne rovnaká.**

Politické strany

- ✓ **Presadíme zvýšenie kontroly používania finančných prostriedkov politickými stranami** na činnosť, ako aj na volebnú kampaň.
- ✓ **Posilníme transparentnosť financovania volebnej kampane v komunálnych voľbách tak,** aby aj nezávislí kandidáti museli mať zriadený transparentný účet.
- ✓ **Po vzore Nemecka zavedieme štátny príspevok na fungovanie politických nadácií.**

Parlament

- ✓ **Obmedzíme možnosti poslancov NR SR obchádzať riadny legislatívny proces** a zamedzíme výnimky a legislatívne prílepy.
- ✓ **Budeme dbať na prípravu legislatívnych zmien v participatívnom procese** so zapojením kľúčových aktérov, vrátane zástupcov samospráv a občianskej spoločnosti.
- ✓ **Posilníme funkciu Parlamentného inštitútu,** ktorý bude poskytovať poslankyniam a poslancom kvalitné odborné podklady pre ich prácu.
- ✓ **Spresníme proces zaradenia petícií občanov na rokovanie parlamentu tak, aby petícia občanov musela byť prerokovaná na najbližšej schôdzi NR SR.**
- ✓ **Podporíme posilnenie kontrolnej funkcie** parlamentných výborov a poslaneckých prieskumov.

Referendum a demokratické občianstvo

- ✓ **Sme proti zneužívaniu a nadužívaniu inštitútu referenda.** Nebudeme súhlasiť s návrhmi na zníženie kvóra, lebo veríme, že o **zásadných otázkach by mala rozhodovať relevantná väčšina spoločnosti.**
- ✓ **Naopak, podporíme také zmeny podmienok pre realizáciu referenda,** ktoré budú zvyšovať dôveru občanov v politický systém a zabráňovať frustrácii a apatii.
- ✓ **Budeme systematicky podporovať rôzne formy vzdelávania k demokratickému občianstvu,** a to tak v rámci formálneho vzdelávacieho systému, ako aj prostredníctvom zapájania mimovládnych neziskových organizácií. Naším cieľom je, **aby zo škôl vychádzali absolventi s dôverou v budúcnosť, s porozumením európskej tradície a hodnotám a so schopnosťou aktívne sa zapojiť do demokratického procesu.**
- ✓ **Iniciujeme vznik nezávislej inštitúcie pre občianske vzdelávanie a podporu demokracie podľa vzoru nemeckej Federálnej agentúry pre občianske vzdelávanie (Bundeszentrale für politische Bildung).** Poslaním organizácie bude systematicky podporovať demokratické povedomie, myšlienku európskej spolupráce, motiváciu obyvateľov k účasti na politickom živote zodpovedným, kritickým a aktívnym spôsobom.

”

***Vzdelávací systém musí
rozvíjať kritické myslenie,
schopnosť užitočne
a efektívne používať
digitálne technológie
a dokázať pripraviť deti
a mládež na život
v globálnej spoločnosti.***

“

Vzdelané Slovensko

Moderné vzdelávanie a výskum

Slovensko čelí v oblasti vzdelávania mnohým výzvam, z ktorých najdôležitejšou je potreba aktualizácie obsahu aj foriem vzdelávania pre 21. storočie. Vzdelávací systém nedostatočne pripravuje deti a mládež na život v globálnej spoločnosti. Málo rozvíja kritické myslenie a schopnosť používať digitálne technológie užitočne a efektívne. Zlyháva v podpore občianskej angažovanosti a v budovaní rešpektu k ľudským právam založenom na porozumení. Schopnosť reagovať na potreby a potenciál žiakov a žiačok je veľmi obmedzená. Dlhodobé neriešené problémy sa prejavujú v znižovaní vzdelávacích výsledkov absolventov škôl, ako aj v nízkej motivácii k celoživotnému vzdelávaniu.

Meniaci sa svet kladie nové požiadavky na absolventov praktických odborov. V stredoškolskom odbornom vzdelávaní je nevyhnutné zabezpečiť prepojenosť s praxou, priepustnosť medzi rôznymi vzdelávacími programami a formami vzdelávania, a to aj inovatívnymi nástrojmi osvedčenými v zahraničí. Nízka atraktivita práce v školách vedie k nedostatku učiteľov, odborných aj nepedagogických zamestnancov. V oblasti regionálneho školstva navrhované zmeny stoja na troch pilieroch – na vzdelávaní reflektujúcom potreby 21. storočia, poskytovaní kvalitného vzdelávania pre všetkých žiakov bez rozdielu a podpore moderných škôl vytvárajúcich podmienky pre realizáciu zámerov obsahu vzdelávania, vrátane celoživotného.

Vysoké školy a výskumné inštitúcie sú kľúčovými piliermi prechodu súčasného modelu ekonomiky na znalostnú ekonomiku. Kvalitnú výučbu a tvorivú činnosť však limituje, okrem nedostatočného ohodnotenia akademikov, aj byrokracia a nedostatočná podpora. Ani zdroje, ktoré inštitúcie majú, nie sú vždy efektívne využívané. Naše vysoké školy sú často uzavreté voči praxi i zahraničiu. V končiacom sa volebnom období sme naštartovali viacero zásadných zmien prostredníctvom novely zákona o vysokých školách, ako aj transformáciou Slovenskej akadémie vied. Vytvorili sme predpoklady pre zvyšovanie kvality akademického prostredia, ktoré však potrebujeme doplniť konkrétnymi opatreniami a investíciami, aby sme zabezpečili dlhodobý a udržateľný rozvoj nášho vzdelávacieho systému a najmä našej krajiny.

Ako Demokrati nadviažeme na pozitívne reformy vlády Eduarda Hegera aj v oblasti podpory VŠ a vedy. Budeme podporovať čo najširšie zapojenie vysokých škôl a vedeckých inštitúcií do systému európskych vedeckých laboratórií. Svetová veda je len jedna a je ďaleko výhodnejšie zapojiť sa do medzinárodného výskumu, ako sa len hrať „na vlastnom piesočku“. Európska komisia cez program „Európske strategické fórum pre vedeckú infraštruktúru (ESFRI)“ systematicky buduje Európske laboratória s neporovnateľne lepším technologickým vybavením, ako môžeme mať na Slovensku. Príkladom sú laboratória ako CERN v Ženeve, XFEL v Hamburgu, ITER v Kadarach či FAIR a Európska vesmírna agentúra v Darmstadte. Slovenskí vedci a vedkyne v niektorých z nich a ďalších už úspešne pracujú a je potrebné ich podporiť a vytvoriť im dobré podmienky aj na domácich laboratóriách.

Na Slovensku nemôžeme v oblasti základného výskumu realizovať priveľa vedeckých smerov, treba sa sústrediť na tie oblasti, v ktorých sme naozaj dobrí. V rámci aplikovaného výskumu je nevyhnutné podporovať tie odbory, ktoré prinášajú nové riešenia pre náš priemysel.

Prierezové opatrenie

Zvýšime objem zdrojov štátneho rozpočtu vynakladaných na školstvo, vedu a výskum tak, aby sme sa približovali priemeru členských štátov OECD. V regionálnom školstve zabezpečíme efektívnejšie prerozdeľovanie zdrojov tak, aby zodpovedalo reálnym výdavkom na vzdelávanie.

Predškolské, základné a stredoškolské vzdelávanie

- ✓ Budeme pokračovať v zavádzaní nároku na **predškolské vzdelávanie pre každé dieťa**. Vytvoríme podmienky na jeho reálne uplatnenie, najmä rozširovaním miest v materských školách a diverzifikáciou programov vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve.
- ✓ **Nadviažeme na zavádzanie zmien v základnom vzdelávaní**, vrátane využitia potenciálu digitálnej transformácie, **aby vyučovanie zodpovedalo potrebám života v 21. storočí**.
- ✓ Budeme podporovať napĺňanie **personálnych a materiálnych podmienok** vyplývajúcich z prijatej **školskej reformy s cieľom dosiahnutia inkluzívneho vzdelávania**.
- ✓ Nastavíme **pravidelnú revíziu štátnych vzdelávacích programov** na základe vyhodnocovania vzdelávacích výsledkov a potrieb praxe.
- ✓ Presadíme **legislatívne úpravy, ktoré znížia administratívnu záťaž škôl a zosúladia plánované zmeny v cieľoch, obsahu a formách vzdelávania s legislatívou**.
- ✓ **Zadefinujeme parametre optimálnej školskej siete, vrátane siete poradenských zariadení**. Podporíme racionalizáciu siete škôl na vyšších stupňoch vzdelávania, aby bolo na všetkých školách možné garantovať kvalitu a potrebné materiálne a personálne zdroje.
- ✓ **Posilníme kompetencie samosprávnych krajov** pri optimalizácii siete škôl, určovaní názvu školy, výbere riaditeľa či riaditeľky školy a pri tvorbe plánu výkonov žiakov prvého ročníka stredných škôl.
- ✓ **Podporíme reformu stredného odborného vzdelávania, aby reflektovalo požiadavky na jeho absolventov v 21. storočí**. Odborné vzdelávanie bude žiacky a žiakov rozvíjať vo flexibilitu a odolnosť, aby boli pripravení na časté zmeny pracovného prostredia, na celoživotné vzdelávanie a nepripravovali sa na výkon rutinnej práce, ktorú čoskoro nahradia stroje.
- ✓ **Zavedieme zmeny do všeobecného vzdelávania na gymnáziách tak, aby podporovalo expertnosť a vysokú odbornosť končiacich absolventov a absolventiek v oblasti**, v ktorej sa učitelia profilujú a dokáže sa v nej rozvíjať v ďalšom štúdiu.
- ✓ **Vytvoríme systém celoživotného vzdelávania** s finančnou a ďalšou nevyhnutnou podporou pre ľudí, ktorí rozvoj ďalších zručností najviac potrebujú.
- ✓ **Podporíme vzdelávanie žiakov a žiačok z vylúčených komunit**, aby mohli rozvíjať svoj talent a potenciál. **V ranom vzdelávaní podporíme komunitné aktivity** zamerané na zlepšovanie zdravého vývoja detí v domácom prostredí. **Podporíme dostupnosť predškolského vzdelávania a prípravy na vstup do školského vzdelávania**. Reformu podporných opatrení spustenú z Plánu obnovy a odolnosti budeme implementovať tak, aby každé dieťa, bez rozdielu, mohlo naplniť svoj potenciál.
- ✓ **Zlepšíme osvetu v oblasti duševného zdravia, prácu s mládežou**, vrátane neformálneho vzdelávania zameranú na aktívny životný štýl, zdravé vlastenectvo a angažované občianstvo.
- ✓ **Zatraktívime učiteľské povolanie**. Navrhne systém pravidelného navyšovania plátov učiteľov, **aby sa pomer medzi priemernou mzdou učiteľov a priemernou mzdou vysokoškolsky vzdelaných ľudí na Slovensku priblížil pomeru v krajinách OECD**.
- ✓ **Podporíme vzdelávacie a mentoringové programy pre učiteľky a učiteľov** zamerané na zvyšovanie duševného zdravia, odolnosti a riešenie krízových situácií.
- ✓ **Presadíme pre učiteľov a učiteľky možnosť rozširovať svoju kvalifikáciu v žiadaných odboroch a zvyšovať potrebné spôsobilosti** formou pravidelného nenávratného štátneho príspevku.
- ✓ **Podporíme modernizáciu škôl a školských zariadení** aj pokračovania v ich debarierizácii, aby reflektovali na potreby vzdelávania pre 21. storočie.

Vysoké školy a univerzity

- ✓ **Pri obsadzovaní správnych rád verejných vysokých škôl (VŠ) uplatníme taký výber ich členov ministerstvom školstva, aby boli nielen politicky nestranícki, ale aby generoval silné a výrazné osobnosti pripravené podnecovať potrebné zmeny v rámci danej VŠ.** Zachováme transparentnosť a budeme klásť doraz na to, aby mali skúsenosť aj s dlhodobým pôsobením v zahraničí, či už na akademickej pôde alebo v praxi.
- ✓ Podporíme, **aby miesta profesorov, ale aj docentov, obsadili v maximálnej miere ľudia s dlhodobou skúsenosťou z pôsobenia na akademickej inštitúcii aj v zahraničí a zároveň s excelentnými akademickými schopnosťami** v tvorivej činnosti a výučbe.
- ✓ **Zlepšíme internacionalizáciu VŠ podporou rozvoja služieb pre prichádzajúcich študentov, akademikov a neakademický personál.** Zvýšime kompetetivnosť našich VŠ a výskumných inštitúcií v zahraničí podporou ich systematickej propagácie a navyšovaním štipendií pre prichádzajúcich študentov a akademikov.
- ✓ **Zavedieme systematickú podporu VŠ pre budovanie kvalitnejšieho vzdelávania,** rozvoj podporných služieb pre študentov, kvalitných praxí pre vysokoškolákov a systému jej supervízie. **Podporíme rozvoj moderného učebného prostredia, vybavenie učebnými nástrojmi využívajúcich virtuálnu a rozšírenú realitu, najmä pri výuke v praktickejších a experimentálnych odboroch, ako sú medicína či technické odbory.**
- ✓ **Podporu výskumu posunieme od odmeňovania založeného takmer výlučne na publikáciách k hodnoteniu rôznorodejšieho spektra výstupov,** vrátane výstupov aplikovaného výskumu, vývoja a inovácii, a to nielen v oblasti tvrdých vied, ale aj spoločenských a humanitných vied. **Špecificky budeme podporovať výskum a inovácie, ktoré prispejú k skvalitneniu vzdelávania** od materských až po VŠ a k skvalitneniu spravovania celého sektora školstva a vedy.
- ✓ **Pre efektívnejšie riadenie VŠ a výskumných inštitúcií, ako aj samotného sektora, podporíme digitalizáciu a automatizáciu procesov v akademických inštitúciách, ako aj medzi nimi a štátnymi inštitúciami.** Vykonáme revíziu procesov vo vzťahu VŠ a výskumných inštitúcií smerom k vládny inštitúciám a eliminujeme všetky nepotrebné procesy. **Všade tam, kde to bude zmysluplné, podporíme zdieľanie služieb.**
- ✓ **Zavedieme otvorené výberové konania do riadiacich orgánov inštitúcií v sektore VŠ a vedy s účasťou zahraničných expertov.** Vytvoríme tak predpoklady, aby výsledkom bola vyššia nezávislosť a kvalita a nahradíme tým systém nominácií.
- ✓ **Vedecké granty administratívne zjednodušíme,** aby nepodliehali opakovaným kontrolám v rovnakej veci rôznymi inštitúciami a aby sa pri hodnotení ich úspešnosti kládol dôraz na dosiahnutie stanovených výsledkov a nie na detailné vykazovanie formalít.
- ✓ **Zriadieme národný štipendijný fond pre študentov,** ktorí chcú študovať na špičkových svetových univerzitách, s tým, že sa zaviazu odpracovať 7 rokov pre Slovenskú republiku.
- ✓ **Zvýšime limity pre pôžičky pre študentov z Fondu na podporu vzdelávania.**
- ✓ **Zavedieme možnosť platenej stáže** (bez odvodov, bez daní, ale musí ísť o stáž, ktorá sa týka štúdia a pomáha študentovi zlepšovať jeho kvalifikáciu počas vysokoškolského štúdia).

Veda

- ✓ **Budeme podporovať čo najširšie zapojenie slovenských VŠ a vedeckých inštitúcií do systému európskych vedeckých laboratórií,** prioritne cez program Európskej komisie - Európske strategické fórum pre vedeckú infraštruktúru (ESFRI).
- ✓ **Podporíme udržateľnosť a predvídateľnosť hospodárenia Slovenskej akadémie vied.**
- ✓ **Podporíme zriadenie Technologickej agentúry pri Agentúre na podporu výskumu a vývoja,** aby podobne ako v Česku, poskytovala grantové prostriedky na riešenie inovatívnych projektov pre súkromný sektor.

Živá kultúra

Kapitola venovaná kultúre sa zvyčajne ocitá v závere politických programov, ale aj v programových vyhláseniach v podstate všetkých doterajších vlád. Pritom kultúra a umenie je tým prvým, čo si v bežnom živote, občas možno aj nevedome, všímame – keď si vyberáme miesto, kde chceme žiť, auto, ktoré si kúpime, darček pre priateľov... A v prvých mesiacoch pandémie to boli aj umelci a kreatívci, ktorí hľadali spôsoby, ako sa dostať do našich domovov a pomôcť nám zvládnuť nečakanú a neľahkú situáciu, keď mnohí z nás ostali odrezaní od normálnej interakcie s okolitým svetom. Napriek tomu, že práve oni boli jednými z prvých, ktorých protipandemické opatrenia existenčne ohrozili asi najviac.

Kultúra nie je čierna diera. Ani spoločensky, ani ekonomicky. Kreatívny priemysel je dnes regulárnou súčasťou národných ekonomík so zaujímavým potenciálom vo vzťahu k rozvoju kreativity a inovácií, pracovných miest a príležitostí, ako aj podielu na HDP. Dáva ďalší život kultúre a umeniu, podporuje konkurencieschopnosť a odlišiteľnosť.

Kultúra má charakter verejnej služby. Je motorom rozvoja tvorivosti a inovácií, tvorí ju však aj jazyk, tradície, posilňuje identitu na národnej úrovni, ale aj na úrovni regiónov a konkrétnych miest. Moderné kultúrne stratégie a politiky sa nepozerajú len na inštitucionálnu štruktúru a finančnú udržateľnosť kultúry na národnej úrovni, ale aj na jej regionálny rozvoj.

Rezort kultúry je však posledný, v ktorom nedošlo po roku 1989 k zásadnejšej inštitucionálnej transformácii. Fungovanie kultúrnych organizácií je komplikované, mnohé z nich roky balansujú na hrane prežitia. Kultúrne inštitúcie zároveň bojujú so zastaralou infraštruktúrou, ktorú nezvládajú spravovať.

Sme presvedčení, že ak postpandemická obnova Slovenska, Európy a sveta nebude kultúrna, tak svet bude horším miestom pre život. Slovensko potrebuje novú, modernú kultúrnu politiku, nadväzujúcu na Stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030. Takú, ktorá pomôže vytvoriť zdravé inštitucionálne, legislatívne a ekonomické prostredie pre rozvoj kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu. Zároveň navrhujeme reformu postavenia a štruktúry ministerstva kultúry, pretože jeho aktuálne nastavenie a stav už prestáva v dnešnej situácii vývoja kultúrno-kreatívneho priemyslu dávať zmysel.

Základným systémovým opatrením bude, podľa vzoru zákona o športe, iniciovanie vzniku nového zákona o kultúre. Zadefinuje priority rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu, vymedzí úlohu a pôsobnosť aktérov verejnej politiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu na centrálnej úrovni aj na úrovni územnej samosprávy, vrátane kultúry menších, pomenuje aktérov v kultúre a postavenie umelcov na profesionálnej a amatérskej úrovni, právne vzťahy pri kultúrnej činnosti a upraví podmienky sponzoringu v kultúre.

- ✓ Vytvoríme také **podmienky pre rozvoj kreatívneho priemyslu**, aby sa zvýšil jeho podiel na HDP aj zamestnanosť v kultúrno-kreatívnom priemysle aspoň na úroveň Českej republiky.
- ✓ **Kreatívnemu priemyslu poskytneme obdobné motivačné nástroje zo strany štátu, aké štát poskytuje iným odvetviám.** Podporou kreatívneho priemyslu pomôžeme naplniť jeho potenciál reprezentovať najlepšie identitu Slovenska a byť jedným z nástrojov na budovanie transparentnej a „user friendly“ orientovanej spoločnosti (príklad Estónska).
- ✓ **Podporíme nové, hybridné modely financovania kultúry a kreatívneho priemyslu** prepájajúce verejné a súkromné financie na národnej aj regionálnej úrovni.
- ✓ **Investovaniu súkromných zdrojov do kultúry, umenia a kreatívneho priemyslu dáme „zelenú“.** Navrhujeme legislatívne prostredie, ktoré bude pozitívne motivovať realizovať takéto investície aj z pohľadu daňových stimulov.
- ✓ Budeme presadzovať **zvýšené financovanie erbových inštitúcií.**
- ✓ **Vytvoríme možnosť, aby kultúrne organizácie boli zriaďované viacerými zriaďovateľmi**, čo je dôležité najmä pre inštitúcie, ktoré dnes zriaďujú samosprávy.
- ✓ **Pripravíme novelu zákona o hazardných hrách**, ktorá konkrétnejšie pomenuje použitie zdrojov z odvodu prevádzkovateľov hazardných hier na jednotlivé druhy verejnoprospešných služieb, vrátane objemu zdrojov určených pre financovanie kultúry.

- ✓ **Urobíme kultúru dostupnejšou pre širokú verejnosť:** obnovíme systém kultúrnych poukazov pre žiakov a študentov základných a stredných škôl cez dotačný systém Ministerstva kultúry SR a jeho transparentné prevádzkovanie; zavedieme možnosť získať Kultúrny pas – voucher pre každého zamestnanca, ktorý si bude môcť uplatniť na kultúrne podujatia v Slovenskej republike.
- ✓ **Prehodnotíme učebné osnovy v oblasti kultúrneho vzdelávania na základných a stredných školách** a koncepciu kultúrnej a estetickú výchovy tak, **aby výučba bola viac prepojená so živou kultúrou.** Chceme, aby každé dieťa a mladý človek mali právo a príležitosť získať kontakt s kvalitnou kultúrou, ktorá ostane aj vo vyššom veku súčasťou jeho života. Vytvoríme program dlhodobých partnerstiev medzi školami a profesionálnymi kultúrnymi inštitúciami, posilníme mediálnu výchovu.
- ✓ Vytvoríme **dlhodobý plán obnovy a modernizácie budov v rezorte kultúry**, vrátane kultúrnych pamiatok s cieľom zlepšiť ich technický stav, znížiť ekologickú záťaž budov a náklady na energie. Na tento účel budeme akcelerovať čerpanie finančných prostriedkov z fondov EÚ, Plánu obnovy a odolnosti a ďalších možných zdrojov.
- ✓ Podporíme návrh, **aby zdroje na obnovu, ochranu, reštaurovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva boli poskytované prostredníctvom Fondu na podporu kultúrneho dedičstva**, ktorý nahradí súčasný dotačný systém Ministerstva kultúry SR. Administratíva i rozhodovacie procesy budú nezávislé od ústredných orgánov štátnej správy.
- ✓ Z dôvodu motivácie podpory obnovy pamiatok **preskúmame možnosť zavedenia zrýchleného účtovného odpisu budov a pamiatok pre majiteľov, ktorí sa rozhodnú pre ich rekonštrukciu.**
- ✓ **Podporíme vznik moderného interaktívneho múzea rómskej kultúry** v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a lokalizovaného na východnom Slovensku. Základným poslaním múzea bude dokumentovať hmotnú i duchovnú kultúru Rómov na území Slovenska, kultúrna a osvetová činnosť.
- ✓ **Existujúce umelecké fondy**, ktoré v posledných rokoch nastavili inú kvalitatívnu úroveň podpory umenia na Slovensku, **podrobíme auditu a tam, kde to bude nevyhnutné, upravíme ich fungovanie a zvýšime financovanie.**
- ✓ Podporíme **financovanie dlhodobo udržateľných projektov na základe viacročných grantov**, zníženie byrokracie, väčšiu transparentnosť rozdelenia verejných zdrojov a spravodlivé prerozdelenie zdrojov medzi regiónmi. Podporíme čerpanie finančných prostriedkov z grantov aj na osobné náklady (mzdy a odvody).
- ✓ Prehodnotíme a **zreformujeme súčasný model fungovania verejnoprávnych umeleckých fondov** (Hudobný fond, Literárny fond, Fond výtvarných umení) tak, aby mali transparentne a zmysluplne nastavené zdroje financovania, akceptovateľnú mieru režijných nákladov, zloženie odborných komisií, poskytovanie dotácií, štruktúru výročných správ s ambíciou efektívnejšie využiť ich zdroje na podporu aktérov kultúrno-kreatívneho priemyslu.
- ✓ **Navrhujeme zriadiť internetový portál RTVS, na ktorom budú zhromažďované priame prenosy a záznamy divadelných inscenácií, inscenácií opery a významných kultúrnych podujatí.** Portál bude otvorený pre všetky divadlá, ktoré chcú spropagovať svoju tvorbu, a tým prispieť k zachovaniu a zveľadeniu nášho kultúrneho dedičstva. Portál bude k dispozícii pre každého obyvateľa SR s prístupom k internetovému pripojeniu.
- ✓ **Pripravíme úpravu autorského zákona a zákona o duševnom vlastníctve**, ktorá zvýši ochranu umelcov vo vzťahu k zadávateľom, zamedzí obchádzanie zákonov a nastaví podmienky prerozdeľovania ziskov z kreatívnej činnosti, ako aj výplatu tantiém.
- ✓ Zabezpečíme, aby v rámci ministerstva kultúry bola zriadená bezplatná služba, ktorej úlohou bude poskytovať **poradenstvo a konzultácie k administrácii žiadostí umelcov v grantových schémach ministerstva.**
- ✓ S cieľom vytvoriť dátové predpoklady pre možnosť adresnej pomoci, **inovujeme elektronickú evidenciu profesionálov a firiem, ktorí pôsobia v kreatívnom priemysle.**
- ✓ **Budeme iniciovať zákon o verejnoprávnych kultúrnych inštitúciách ako novej právnej formy súčasných príspevkových organizácií rezortu kultúry.** Cieľom je väčšia stabilita kultúrnych inštitúcií, predovšetkým viacročné plánovanie a viaczdrojové financovanie, ako aj možnosť ich spoluzakladania mestami, obcami a krajinami alebo spolufinancovanie zo strany štátu, prípadne miestnej aj regionálnej samosprávy.

- ✓ **Odpolitizujeme voľbu generálnych riaditeľov kultúrnych inštitúcií.** Nastavíme mechanizmus výberových konaní, v ktorých musia mať hlavné slovo expertní zamestnanci inštitúcií aj odborná verejnosť.
- ✓ Jazyku kultúry rozumie celý svet. Medzinárodná spolupráca a prezentácia kultúry v zahraničí však roky trpí kompetenčnou aj finančnou rozdrobenosťou medzi viaceré rezorty. **Pripravíme preto stratégiu prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí** a navrhne model, ktorý skoncentruje koordináciu a financovanie prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí na ministerstve zahraničia a funkčne prepojíme jednotlivé rezorty, ktoré do procesu budú vstupovať.
- ✓ Presadíme, aby štát aplikoval nástroje na získanie zahraničných investícií aj na **zahraničné investície do produkcie audio-vizuálnych diel v podobe zahraničných filmových produkcií na území Slovenskej republiky.**

Slobodné médiá

Slobodné a nezávislé médiá tvoria kľúčový pilier demokratickej a slobodnej spoločnosti. Zabezpečujú informovanosť občanov a monitorujú a kontrolujú verejnú moc a správu vecí verejných. Hoci novinári majú byť kritizovateľní ako ktokoľvek iný, je potrebné chrániť ich pred akýmikoľvek útokmi, či už ide o verbálne útoky, fyzické násilie alebo šikanózne právne žaloby. Naším cieľom je zaručiť novinárom možnosť vykonávať svoju prácu slobodne, bez obáv a zamedziť zneužívaniu moci.

Vo vzťahu k tradičným médiám presadzujeme liberalizáciu legislatívnych noriem a odstránenie zbytočných obmedzení pri výkone novinárskej profesie. Na druhej strane, pri tzv. alternatívnych médiách, pôsobiacich predovšetkým online, uznávame potrebu väčšej regulácie na ochranu pred voľným šírením konšpiračných teórií a hoaxov. Tieto dezinformácie považujeme za zásadnú hrozbu pre demokratický politický systém.

Vysielateľ verejnej služby - Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS), zohráva nezastupiteľnú úlohu v slovenskom médiálnom prostredí. Model financovania založený na podiele z HDP považujeme aktuálne za dostatočný, cieľom by však malo byť zvyšovanie tohto podielu na úroveň, ktorá zabezpečí kvalitné poskytovanie služieb verejnosti v rozsahu definovanom zákonom, a zároveň nenaruší rovnováhu na médiálnom trhu. Budeme sa usilovať o ústavné zakotvenie financovania RTVS z podielu z HDP. Základnou úlohou, pred ktorou stojí RTVS, je zachovanie a posilnenie verejnoprávneho charakteru a redakčnej nezávislosti. RTVS preto nevyhnutne potrebuje vnútorné štrukturálne zmeny, reformu vnútorného fungovania RTVS, spolu s odpolitizovaním voľby generálneho riaditeľa.

Slobodné a nezávislé médiá považujeme za efektívnu hrádzu voči šíreniu dezinformácií a hoaxov. Zaznamenávame nárast propagandy a dezinformácií v krajinách EÚ, vrátane Slovenska, šírených predovšetkým z Ruska, ako potvrdzujú aj výročné správy Slovenskej informačnej služby. Šírenie dezinformácií výrazne ovplyvňuje priebeh a výsledky volieb. Slovenská verejnosť patrí spolu s bulharskou k najviac náchylným na dezinformácie a hoaxy v EÚ. Štát preto musí nájsť efektívne nástroje k obmedzeniu tejto hrozby. Boj proti dezinformáciám však nesmie ohrozovať slobodu slova, ktorá je základnou hodnotou demokratickej spoločnosti. Zneužívanie slobody slova sa často vyskytuje na sociálnych sieťach, a preto si vyžadujú väčšiu reguláciu. Tú je však potrebné presadzovať predovšetkým na úrovni EÚ. Pretože si uvedomujeme vážnosť tejto témy, konkrétnym riešeniam sa venujeme v samostatnej kapitole nášho programu.

V posledných troch rokoch sa Slovensko stalo bezpečnejším miestom pre novinárov. Bola prijatá séria moderných médiálnych zákonov, ktorými sa zvýšila aj ochrana novinárov, ich zdrojov a transparentnosť financovania médií. V oblasti verejnoprávnych médií sa zlepšili podmienky voľby generálneho riaditeľa RTVS a po zrušení koncesionárskych poplatkov, bolo pre RTVS zabezpečené stabilné financovanie. Aj vďaka týmto opatreniam si Slovensko výrazne zlepšilo pozíciu vo svetovom rebríčku slobody tlače, v priebehu len troch rokov sa posunulo z 35. miesta na 17. priečku. Chceme pokračovať v zlepšovaní médiálneho prostredia prostredníctvom konkrétnych opatrení.

Transparentnejšie mediálne prostredie a zvýšená ochrana novinárov

- ✓ **Predložíme ústavný zákon o slobode médií.** Novinári musia byť lepšie chránení pred násilím, hrozbami, zastrašovaním a prenasledovaním. Zákonný rámec definujúci ochranu novinárov a ich zdrojov je základným predpokladom pre to, aby nedochádzalo k útokom na novinárov a médiá.
- ✓ **V Trestnom zákone navrhujeme zníženie trestov za ohováranie.** Zamedzíme zneužívaniu trestného činu ohovárania na šikanu a zastrašovanie novinárov.
- ✓ **Vytvoríme podmienky na vznik samoregulačného orgánu novinárov. Ten bude dohliadať na dodržiavanie novinárskej etiky a zároveň bude partnerom štátu pri zlepšovaní podmienok pre prácu novinárov a fungovanie mediálneho prostredia.** Samoregulačný orgán by mal byť tvorený z vydavateľov, novinárov, užívateľov médií, združení, expertov z akademického sveta a právnikov. Pomôžeme tým zvýšiť dôveryhodnosť médií.
- ✓ **Vytvoríme fond na štipendia pre mladých novinárov.** Cieľom bude konkrétna podpora mladých žurnalistických talentov poskytovaním štipendia, alebo preplácaním ich praktickej výučby v médiách alebo v novovytvorenej vzdelávacej inštitúcii verejnoprávnych médií (RTVS a TASR).
- ✓ **Presadíme vznik komplexného registra štátnych informácií,** ktorý by v sebe kombinoval dáta z Centrálného registra zmlúv, Registra konečných užívateľov výhod, Vestníkov verejného obstarávania, štátom vydávaných licencií, grantov štátnych a verejnoprávnych inštitúcií a pod., aby médiá aj verejnosť mali prístup k informáciám o využití verejných financií na jednom mieste.

Kvalitnejšie médiá verejnej služby

- ✓ **Presadíme odpolitizovanie voľby generálneho riaditeľa RTVS.** Voľbu presunieme z parlamentu do kontrolného orgánu verejnoprávneho média, Rady RTVS. Zároveň navrhujeme **reformu kontrolného orgánu verejnoprávneho média – Rady RTVS.** Rozšírime ju zo súčasných 9 na 15 členov. Šesť členov rady by volil parlament, deväť členov by nominovali spoločenské inštitúcie a organizácie. Legislatívne podporíme **vnútornú reformu RTVS** – vznik, resp. posilnenie vnútorných regulačných orgánov zameraných na transparentné hospodárenie a novinársku etiku – dozornú radu a etickú komisiu. Obdobným spôsobom budeme postupovať aj v prípade TASR.

***Správne nastavené
politiky zamestnanosti
a dôchodkového
zabezpečenia prispievajú
k budovaniu súdržnej
inkluzívnej spoločnosti
a zároveň k rastu
ekonomiky a zlepšovaniu
kvality života.***

Zamestnanosť a dôchodkové zabezpečenie

Zamestnanosť a dôchodkové zabezpečenie sú kľúčovými faktormi, ktoré ovplyvňujú životnú úroveň obyvateľov. Správne nastavené politiky v týchto oblastiach prispievajú k budovaniu súdržnej inkluzívnej spoločnosti a zároveň k rastu ekonomiky a zlepšovaniu kvality života.

Zvyšovanie úrovne vzdelania sa dlho považovalo za hlavný predpoklad pre dosiahnutie rastu ekonomiky a životnej úrovne, ale to už nestačí. Obsah a spôsob práce v mnohých povolaniach sa mení. Je tu doba práce na diaľku, práce s informačnými technológiami, nastupuje umelá inteligencia, rozvoj zaznamenáva zdieľaná ekonomika, množstvo ľudí pracuje tak, že sú jednou nohou zamestnancami a druhou nohou samostatní podnikatelia. Tvorivá práca sa nesmie obmedzovať úzkoprýsmi pravidlami, ktoré mali zmysel v 20. storočí, ale už ho stratili. Oporou slovenskej ekonomiky sú aj malí zamestnávateľia, živnostníci, IT spoločnosti či start-upy. Vyššiu zamestnanosť však dosiahneme aj lepšou ponukou práce a pracovných podmienok ľudí, ktorí sú znevýhodnení na trhu práce (napr. matky menších detí alebo zdravotne znevýhodnení ľudia).

Pracovnú legislatívu musíme zmodernizovať, hľadať riešenia vyhovujúce súčasným, ale i budúcim trendom v ekonomike, a to pri rešpektovaní medzinárodných dohovorov, smerníc a nariadení EÚ, a po zodpovednej diskusii so sociálnymi partnermi.

Rast ekonomiky a rast zamestnanosti priamo vplyva na výšku dôchodkov. Od reforiem v roku 2004 došlo v dôchodkovom systéme k viacerým zmenám. Niektoré z nich sa osvedčili, niektoré vyžadujú opravu.

Zaviedli sa minimálne dôchodky, zrušila sa tzv. švajčiarska valorizácia a nahradila sa pre dôchodcov nevýhodnejšou valorizáciou o tzv. dôchodcovskú infláciu. Začal sa zvyšovať dôchodkový vek. Druhý pilier sa oslabil. Znížila sa sadzba príspevkov a zažili sme päť otváraní druhého piliera a ďalšie neodborné zásahy, kvôli ktorým si sporitelia nasporili menej, ako to bolo možné. Tretí pilier - dobrovoľné sporenie - je neefektívny. Chýba ústavný zákon o primeranom hmotnom zabezpečení v starobe, ktorý by zvýšil dôveru občanov v spravodlivý a dlhodobo udržateľný dôchodkový systém.

- ✓ **Zjednodušíme Zákoník práce pre malé a stredné firmy** a pre špecifické zamestnania “na polceste” medzi typickou závislou prácou a samostatnou činnosťou. Znakom takejto práce je napríklad, že sa často vykonáva z domácnosti, zamestnávateľ neurčuje zamestnancovi pracovný čas, zamestnanec do značnej miery pracuje samostatne, ale súčasne je závislý na zamestnávateľovi, napríklad kvôli koordinácii s inými zamestnancami, využíva pracovné prostriedky, znalosti a kontakty zamestnávateľa atď. Príkladom sú IT profesie, tvoriví zamestnanci, osoby v zdieľanej ekonomike, umelci, profesionálni športovci.
- ✓ **Zvýšime minimálnu mzdu tak, že bude vo výške najmenej 60 % priemernej mzdy**, s výnimkami (nižšia minimálna mzda) pre zamestnancov so základným vzdelaním, študentov, dôchodcov - tak ako to je vo vyspelých štátoch EÚ.
- ✓ **Zjednodušíme a zjednotíme pravidlá pre ohrozené skupiny zamestnancov**, napr. rodičov s malými deťmi, osamelých rodičov, zdravotne postihnutých zamestnancov. Súčasne zvýšime ich šance na trhu práce daňovými a odvodovými zvýhodneniami.
- ✓ **Viac otvoríme pracovný trh SR pre zamestnancov z tretích krajín**, najmä s vyššou kvalifikáciou a z krajín Európy mimo EÚ.

- ✓ **Nastavíme platové tarify štátnych zamestnancov a pri výkone práce vo verejnom záujme tak, aby boli systematicky naviazané na výšku minimálnej mzdy.**
- ✓ **Podporíme sociálny dialóg na všetkých úrovniach, najmä na podnikovej úrovni.**
- ✓ Budeme presadzovať **samostatný ústavný zákon o primeranom hmotnom zabezpečení v starobe.** Prvý dôchodkový pilier musí byť dlhodobo udržateľný.
- ✓ **Navrhujeme zásadnú zmenu pri valorizácii dôchodkov, teda zmeniť princíp valorizácie naviazanej na tzv. dôchodcovskú infláciu, na naviazanie na mix inflácie a rastu miezd a súčasne o kombináciu pevnej sumy a percentuálneho zvýšenia. Len tak sa zabezpečí, aby mali dôchodcovia spravodlivý podiel na raste slovenskej ekonomiky.**
- ✓ **Podporíme naviazanie dôchodkového veku na strednú dobu dožitia, avšak pri pomalšom zvyšovaní dôchodkového veku. Tak, aby bol zachovaný pomer doby poistenia a doby poberania dôchodku.**
- ✓ **Do doby dôchodkového poistenia započítame aj dobu štúdia na strednej a vysokej škole po roku 2003.**
- ✓ **Umožníme poberanie predčasných dôchodkov nezávisle na veku občana (aj skôr, ako 2 roky pred dosiahnutím dôchodkového veku), s primeranou mierou krátenia sumy dôchodku. Pri predčasných dôchodkoch po 40 odpracovaných rokoch do doby 40 rokov zohľadníme i dobu štúdia.**
- ✓ **Zvýšime platby zo strany štátu za tzv. poistencov štátu v Sociálnej poisťovni, najmä za matky na materských a rodičovských dovolenkách, budú tak mať vyššie dôchodky.**
- ✓ Presadíme, že **suma rodičovského dôchodku nebude viac závisieť od aktuálneho zárobku detí, ale bude daná ako násobok doby na rodičovskej dovolenke a priemerného osobného mzdového bodu, vypočítaného z vlastných odvodov ženy - matky.**
- ✓ Navrhujeme **spravodlivý každoročný prepočet výšky invalidného dôchodku v prípade, že invalidný dôchodca pracuje.**
- ✓ Zabezpečíme, že v prípade **úmrtia manžela bude mať vdova nárok na vdovský dôchodok bez ohľadu na jej vek.**
- ✓ Budeme **podporovať také formy sporenia v systémoch starobného dôchodkového sporenia a dobrovoľného sporenia na dôchodok, ktoré prinesú občanom čo najvyššie zhodnotenie.** Umožníme čo najslobodnejší spôsob čerpania dôchodkov. Upravíme výšku a filozofiu poplatkov, sú neprimerane výhodné pre správcovské spoločnosti.
- ✓ Zagarantujeme, že **žiadna forma čerpania dôchodku po dosiahnutí dôchodkového veku nesmie byť zdanená.**

Podpora rodín a bývania

V rodinnej a sociálnej politike na Slovensku sa za posledné tri roky vykonalo veľa pozitívneho, ale vidíme aj veľa rezerv. Chýba napríklad výraznejšia pomoc rodinám s jedným žiteľom v prípade, ak ju takáto rodina potrebuje. V roku 2022 sa po dlhých rokoch stagnácie zásadne zvýšili prídavky na deti a najmä daňový bonus na deti, avšak deklarovaných 200 eur na dieťa dostanú len rodiny s dostatočne vysokým vlastným príjmom a len na dieťa do veku 18 rokov.

Je potrebné prehodnotiť filozofiu a nastavenie niektorých dávok. Príkladom je trojica navzájom súvisiacich dávok materské - rodičovský príspevok - príspevok na starostlivosť o dieťa.

A nejde len o pomoc v podobe financií. Mladé rodiny s malými deťmi nemajú dostatočné možnosti umiestniť svoje deti v dostupných predškolských zariadeniach. Skĺbenie rodičovských povinností a zamestnania musí byť podporené zo strany štátu napríklad daňovo-odvodovými zvýhodneniami.

Dlhodobým problémom je dostupnosť bývania pre mladé rodiny, k tomu pribudol problém s cenami energií. Preto navrhujeme vyššiu pomoc štátu pri hypotékach mladých ľudí, ale aj zásadné zmeny pravidiel pri poskytovaní príspevku na bývanie.

- ✓ **Zjednotíme výšku daňového bonusu na 140 eur aj na deti vo veku od 18 rokov.** Zmeníme pravidlá pre daňový bonus tak, **aby sme odstránili súčasnú diskrimináciu** osamelých rodičov, rodičov pracujúcich na kratšie úväzky, rodičov na materských a rodičovských dovolenkách, rodičov, ktorí ošetrojú dieťa alebo poberajú opatrovateľský príspevok a rodičov, ktorí sú SZČO.
- ✓ **Zvýšime dávky ošetrovného a nemocenského pre osamelých rodičov,** resp. rodiny s jedným žiteľom. S cieľom zvýhodniť zamestnávanie rodičov s malými deťmi, **nastavíme odvodovú odpočítateľnú položku pre pracujúcich alebo podnikajúcich rodičov starajúcich sa o dieťa, respektíve znížime im sadzby niektorých odvodov.**
- ✓ **Dávky tehotenské a materské naviažeme na dlhšie rozhodujúce obdobie** pri ich priznávaní a určení ich výšky a zjednodušíme podmienky na ich priznanie. Bude to spravodlivejšie, solidárnejšie a pre ženy výhodnejšie pri reťazových pôrodoch.
- ✓ **Dávku materské nastavíme tak, ako je nastavený tehotenský alebo rodičovský príspevok** - nikto nebude brániť matke, ani otcovi, v čase poberania materského pracovať, ak majú záujem, respektíve mať príjmy, ak podnikajú a pod. **Zvážime zavedenie rodičovskej materskej** (materskú bude čerpať matka, ale výška dávky sa vypočíta z príjmov oboch rodičov). **Nastavíme spravodlivé pravidlá pre materskú žien, ktoré študovali** (pôrod počas alebo tesne po štúdiu).
- ✓ **Zjednotíme výšku rodičovského príspevku** bez ohľadu na to, či rodič poberal materské (na súčasnú vyššiu sumu). **Zvýšime rodičovský príspevok pre osamelých rodičov. Umožníme súbežné poberanie rodičovského príspevku a materského.** Zvážime zvýšenie rodičovského príspevku pri starostlivosti o viac detí vo veku do 3 rokov, ktoré nie sú dvojčiky. **Umožníme variabilné čerpanie rodičovského príspevku.**
- ✓ **Zvýšime sumu príspevku na starostlivosť o dieťa a umožníme jeho čerpanie pri starostlivosti o dieťa vo veku až do 5 rokov,** vyriešime tak "zbabranú" novelu zákona, ktorou sa zaviedol "predĺžený" rodičovský príspevok na deti, ktoré neboli prijaté do štátnej MŠ.
- ✓ **Zvýšime príplatok k prídavku na dieťa pre rodičov, ktorí z objektívnych dôvodov, napríklad invalidita alebo opatrovanie príbuzného, nemajú nárok na daňový bonus, do výšky daňového bonusu.**
- ✓ **Podporíme výstavbu obecných jaslí a škôlok** v spolupráci so samosprávami, pričom sa budeme orientovať na flexibilné riešenia. Nové budovy bude v prípade potreby v budúcnosti možné adaptovať aj na iné účely, napríklad na denné stacionáre pre seniorov.
- ✓ **Zvýšime daňový bonus pri hypotékach mladých ľudí,** respektíve znovu zavedieme spravodlivejšie nastavený štátny príspevok na hypotéky mladých. **Zavedieme príspevok na bývanie, ktorý nebude súčasťou dávok v hmotnej núdzi.**
- ✓ **Zavedieme možnosť odloženia splátok pri zmene úrokovej sadzby** pri hypotékach na 6 mesiacov alebo odloženie „splátky úroku“ a **umožníme predĺženie doby splácania hypoték** na 35 rokov alebo 40 rokov.
- ✓ **Preskúmame zavedenie úrokovej bonifikácie hypoték pre mladých ľudí.**
- ✓ **Preskúmame zavedenie medzigeneračných hypoték.**

Krajina bez bariér

Zdravotné znevýhodnenie a chronické ochorenie postihujú čoraz viac ľudí. Okrem psychického zaťaženia, so znevýhodnením sa spája aj finančná záťaž v podobe vyšších výdavkov a nižších príjmov. Rezortizmus, podfinancovanie podpory v oblasti zdravotníctva, školstva a sociálnych vecí, ale aj nedostatok relevantných dát a informácií vedú k tomu, že ľudia so zdravotným znevýhodnením a ich rodiny sa stretávajú s chudobou a sociálnou izoláciou. Sú nútení prekonávať mnoho bariér, ktoré zdraví ľudia nemusia.

Pre ľudí so zdravotným znevýhodnením a ich rodinám garantujeme podporné opatrenia už od začiatku. Tak, aby možnosť osobného rozvoja a uplatnenia v spoločnosti mal každý a každá, bez ohľadu na vek alebo stupeň znevýhodnenia.

Chceme, aby štátna podpora bola aktívna a neustála, aby človek so zdravotným znevýhodnením v každej životnej etape mal istotu, že sa má na koho obrátiť. Nadrezortný prístup má zohľadňovať potreby od ranej starostlivosti až po paliatívnu. Dlhodobá zdravotná starostlivosť musí prekročiť fázu analýz a byť riadne implementovaná v praxi.

Včasná intervencia, kvalitné vzdelávanie, bezprostredná podpora pre ľudí so zdravotným znevýhodnením sa prejavia vo vyššej kvalite života týchto ľudí a ich rodín. Umožnia lepšiu prípravu na nezávislý život, ekonomickú aktivnosť a zároveň znížia závislosť od starostlivosti blízkych či sociálnych dávok.

Vážime si prínos rodinných príslušníkov, ktorí sa starajú o zdravotne postihnutých blízkych a obetujú vlastné potreby, zdravie a kariéru. Budeme presadzovať, aby im bola poskytnutá pomoc a aby deti nekončili v Centrách detí a rodiny alebo v celoročných zariadeniach kvôli nedostatočným terénnym a ambulantným službám. Oceňujeme prácu a obeť opatrovateliek a tiež aj iných zamestnancov v zariadeniach či teréne. Zlepšenie podmienok pre ich prácu bude našou prioritou.

Sociálna oblasť

- ✓ **Zvýšime príspevok na opatrovanie a zrušíme prax posudzovania príjmu opatrovaného na účely poskytnutia príspevku na opatrovanie.** Zvýšime koeficient pri posudzovaní príjmu opatrovateľa.
- ✓ **Zabezpečíme dostupnejšie flexibilné sociálne služby vrátane včasnej intervencie či odl'ahčovacej služby.**
- ✓ **Predĺžime obdobie poberania časti príspevku na opatrovanie** aj po ukončení opatrovania na preklenutie obdobia, kým sa neformálny opatrovateľ nezamestná.
- ✓ **Zavedieme nemocenské poistenie pre opatrovateľa** tak, ako v prípade poistencov štátu.
- ✓ **Radikálne navýšime platy opatrovateliek a ostatných zamestnancov v zariadeniach,** ako aj terénnych opatrovateliek, aby už nemuseli odchádzať do zahraničia. Nastavíme normatívy počtu zamestnancov podľa náročnosti a potreby klientov.
- ✓ **Zavedieme náborový a stabilizačný príspevok pre zamestnancov v oblasti sociálnych služieb** a opatrovatelky zaradíme do vyššieho pracovného záťažového stupňa.
- ✓ **Zachováme osobnú asistenciu** a zlepšíme postavenie osobných asistentov.
- ✓ **Zavedieme príspevok podľa miery potrebnej podpory osobe so zdravotným znevýhodnením.**
- ✓ **Zvážime možnosť prehodnotenia kompetencií samospráv tak, aby sa zlepšila dostupnosť sociálnych služieb** pre klientov a aby neverejné zariadenia neboli v permanentnej finančnej tiesni.
- ✓ **Zjednotíme posudkovú činnosť** a navýšime platy posudkových lekárov.
- ✓ **Zvýšime mieru zazmluvnenia ošetrovateľských úkonov v ZSS.**
- ✓ **Navýšime financovanie Centier pre deti a rodiny** poskytujúce mimoriadne náročnú starostlivosť zdravotne znevýhodneným deťom.

Vzdelanie

- ✓ **Podporíme inkluzívne tímy v školách**, vybavenie škôl a školských zariadení, a ich debarierizáciu.
- ✓ Nastavíme **udržateľný systém financovania poradenských centier** a zlepšíme ich fungovanie, aby sa čakacie lehoty na diagnostiku alebo terapie výrazne skrátili a služba bola regionálne a finančne dostupná.
- ✓ Umožníme **celoživotné a individualizované vzdelávanie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím**.
- ✓ **Zlepšíme prípravu budúcich pedagógov pre prácu so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**.
- ✓ **Podporíme inklúziu ľudí so zdravotným znevýhodnením prostredníctvom športu**.

Zdravie

- ✓ **Zlepšíme dostupnosť preventívnej a všeobecnej zdravotnej starostlivosti** pre ľudí so zdravotným znevýhodnením, vrátane zubného ošetrovania v celkovej narkóze.
- ✓ **Zlepšíme pre pacientov dostupnosť terapií a rehabilitácií**.
- ✓ **Zlepšíme prípravu budúcich lekárov** pre prácu s pacientmi s mentálnym znevýhodnením, poruchou autistického spektra či psychiatrickým ochorením.
- ✓ Zjednotíme a **zjednodušíme proces získavania kompenzačných zdravotných pomôcok** podľa skutočných potrieb ľudí so zdravotným znevýhodnením, najmä v prípade zmeny zdravotného stavu, telesnej hmotnosti alebo telesného vývoja detí.
- ✓ **Umožníme, aby sestra s pokročilou praxou alebo so špecializáciou v komunitnom ošetrovatel'stve, ktorá je odborne spôsobilá, mohla pacientovi pred odchodom z nemocnice v rámci indikácie vyhotoviť zdravotný posudok a navrhnúť zdravotné pomôcky**, čím sa zabezpečí plynulý prechod do domáceho prostredia.

Zamestnávanie

- ✓ Vytvoríme pozíciu asistenta pracovného začlenenia a **uľahčíme vstup ľudí s ŤZP na pracovný trh**.
- ✓ **Podporíme sociálne podniky a chránené dielne**, znížime ich administratívnu záťaž.

Nezávislý život

- ✓ **Zabezpečíme bezbariérovú dopravu, debarierizáciu verejného priestranstva a budov**, ako aj ich účinnú kontrolu.
- ✓ **Podporíme služby umožňujúce samostatné bývanie** – preventívne aj podporné aktivity.
- ✓ **Zlepšíme dostupnosť online tlmočenia** pre osoby so sluchovým znevýhodnením.
- ✓ **Zvýšime počet titulkovaných programov a audio komentárov**, a to aj v súkromných médiách.
- ✓ **Presadíme prijatie zákona o opatrovníkoch a podporcoch** a tiež vytvorenie siete profesionálnych opatrovníkov a podporcov.

”

***Slovensko potrebuje nový
rastový model založený
na inováciách a vysokej
pridanej hodnote, ktorý
naplno odomkne
potenciál krajiny.***

“

VII. Prosperujúce Slovensko

Cielené inovácie a podpora podnikania

Slovensko sa nachádza v súbehu dôležitých mega trendov: zelenej transformácie, digitalizácie, ale aj demografických zmien. Predstavujú pre slovenskú ekonomiku príležitosť a zároveň aj výzvu. Éra Slovenska, ako lacnej montážnej dielne, je totiž minulosťou. Doterajší rastový model našej ekonomiky priniesol krajine veľký rozvoj, no jeho možnosti zabezpečiť dobiehanie ekonomicky najvyspelejších krajín sú vyčerpané. Pokiaľ chceme aj naďalej zvyšovať kvalitu života na Slovensku, potrebujeme nový rastový model založený na inováciách a vysokej pridanej hodnote, ktorý naplno odomkne potenciál krajiny.

Dôležitým pilierom našej ekonomiky je automobilový priemysel. Je povzbudivé, že tunajšie automobilky začínajú získavať dôveru materských spoločností aj v oblasti výskumu a vývoja (R&D). Elektrotechnický priemysel má tiež potenciál dosiahnuť svetovú kvalitu. Etablované odvetvia môžu prispieť k udržateľnej prosperite krajiny, ak sa prispôbia súčasným trendom a implementujú najnovšie poznatky vedy a techniky. No pre plné využitie potenciálu Slovenska a zníženie zraniteľnosti voči zmenám v globálnej ekonomike je nevyhnutná aj diverzifikácia ekonomiky prostredníctvom rozvoja inovácií a podpory podnikania.

Veríme, že úlohou štátu nie je podnikáť, teda konkurovať komerčným spoločnostiam. Naopak, štát má nezastupiteľnú úlohu vytvárať prostredie priaznivé pre podnikanie, zabezpečovať kvalitný vzdelávací systém, investovať do vedy a výskumu a reformovať a inovovať verejný sektor. V oblasti podpory podnikania to znamená minimalizovať bariéry podnikania, vytvoriť transparentné podmienky pre hospodársku súťaž, stanoviť atraktívne daňovo-odvodové podmienky, zabezpečiť vymožiteľnosť práva a dostupnú infraštruktúru a prístup k financovaniu. Potrebujeme tiež efektívne čerpať z EÚ fondov a prostriedkov z Plánu obnovy a odolnosti, čo predstavuje neopakovateľnú príležitosť pre akceleráciu nevyhnutných zmien.

Slovensko má potenciál byť úspešným v podnikaní aj vede. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné budovať aj kultúru, ktorá oceňuje prínos podnikania pre spoločnosť. Podporovať tiež prepojenie akademickej a vedeckej oblasti so špičkovým biznisom doma i vo svete, vytvárať inkubátory a podnikateľské centrá a podporovať vytváranie podnikateľských komunit a sietí.

Náš cieľ je urobiť zo Slovenska jedno z najatraktívnejších investičných miest v Európe a prilákať investície, unikátne know-how a odborníkov zo sveta. Inovácia podnikateľského prostredia je kľúčovým prvkom pre dosiahnutie zrýchleného ekonomického rastu Slovenska.

Podpora inovácií

- ✓ **Nadviažeme na Národnú stratégiu výskumu, vývoja a inovácií 2030** schválenú vládou Eduarda Hegera v marci 2023 a dôsledne implementujeme 91 opatrení akčného plánu stratégie s cieľom vytvoriť fungujúci národný inovačný ekosystém. **Posilíme postavenie Slovenska ako inovačnej krajiny a zvýšime jeho schopnosť konkurovať na globálnom trhu.**
- ✓ **Sprehľadníme systém podpory pre výskum, vývoj a inovácie**, zjednodušíme štruktúru inštitúcií a implementačných kapacít v oblasti podpory výskumu a inovácií a podporíme konsolidáciu riadenia výskumno-inovačných politík štátu.

- ✓ **V súlade s Novou európskou inovačnou agendou (A New European Innovation Agenda) vytvoríme stratégiu pre uplatnenie inovačného verejného obstarávania na Slovensku.** Podporíme vytvorenie odborných poradenských služieb v oblasti inovačného obstarávania, prepojenie inovátorov a pracovníkov verejnej správy s cieľom poskytnúť inovatívne riešenia v oblastiach verejných potrieb. Cieľom politiky bude **výrazne zvýšiť objem finančných prostriedkov investovaných na verejné obstarávanie inovatívnych riešení.**
- ✓ Predstavíme **komplexný balík podpory určený inovatívnym spoločnostiam.**
- ✓ Predstavíme **incentívny program určený pre smerovanie súkromných prostriedkov do oblasti vedy a výskumu (R&D).**
- ✓ Výrazne **zjednodušíme režim tzv. „super odpočtu“ pri investíciách smerovaných do vedy a výskumu** a opätovne presadíme jeho výšku na úroveň 200 %. Podmienky nastavíme tak, aby čerpanie tejto podpory bolo prístupnejšie aj malým a stredným podnikom a novozaloženým firmám.
- ✓ Presadíme inovatívny **mechanizmus podpory výstavby kampusov, kongresovej infraštruktúry, centier talentov a excelentnosti** (joint venture, PPP...).
- ✓ Vytvoríme **systém podpory pre organizovanie konferencií, workshopov a hackathonov.** Podporíme zdieľanie kreatívnych nápadov, spoluprácu medzi rôznymi aktérmi inovačného ekosystému.
- ✓ **Zefektívňime program podpory vzniku a fungovania clustrov.**
- ✓ Presadíme komplexný **balík opatrení na prilákanie zahraničných odborníkov na Slovensko:** Opatrenia rezidenčného charakteru pre záujmovú osobu a jej rodinných príslušníkov; opatrenia na zabezpečenie rýchlej adaptácie; opatrenia daňovo-odvodového charakteru.
- ✓ Zavedieme **program pre municipality motivujúci budovanie uhlíkovo neutrálnych zón a využívanie smart riešení.**
- ✓ Zavedieme súbor motivačných opatrení pre **podporu zavádzania inovatívnych riešení vo verejnej správe.**
- ✓ **Podporíme aktivity smerujúce k vybudovaniu univerzálneho multimodálneho automatického systému verejnej dopravy (MAAS), ktorého základom bude automatický transportný systém (ATS).** Zameriame sa na spoluprácu s technologickými a dopravnými firmami, ako aj s akademickými a výskumnými inštitúciami a vytvoríme legislatívu pre bezpečné a účinné fungovanie autonómnych dopravných systémov.

Trh, konkurenčné prostredie a podpora podnikania

- ✓ Výrazne **zvýšime transparentnosť v oblasti verejných obstarávaní** a v oblasti získavania prostriedkov z verejných zdrojov.
- ✓ Zasadíme sa za **striktné dodržiavanie termínov výplaty nárokov pri čerpaní prostriedkov z verejných zdrojov** (kalendár včasného plnenia).
- ✓ V spolupráci s komerčným sektorom **zavedieme sériu nástrojov na účinné získavanie kapitálu pre začínajúcich podnikateľov:** Programy investičných fondov a platforiem, burzy pre startupy a funkčný OTC trh (mimoburzový trh) na báze penny market.
- ✓ Budeme podporovať **aktivity zamerané na zvyšovanie povedomia o spoločensky a environmentálne zodpovednom podnikaní.**

Prekážky v podnikaní

- ✓ Presadíme liberalizáciu **trhu komerčných služieb** a **zrušíme všetky neopodstatnené bariéry podnikania.**
- ✓ **Odštátňime podiely v spoločnostiach,** ktoré pre štát nemajú strategický význam, transparentným a pre štát výhodným spôsobom.
- ✓ Zavedieme transparentný režim, ktorý umožní **zabezpečiť systémovo dôležitým podnikom prístup k infraštruktúre, ktorá je potrebná na ich rozvoj.**
- ✓ Zavedieme **režim trvalého odbúravania prekážok v podnikaní:** Pravidelne budeme identifikovať a odstraňovať prekážky, ktoré bránia podnikateľom v raste a rozvoji.

Silné regióny, fungujúci štát

Jedným z kľúčových faktorov hospodárskeho rastu, dobiehania ekonomicky najvyspelejších štátov EÚ a sveta, je kvalitná verejná správa a verejné služby. Najprosperujúcejšie štáty v EÚ sú práve decentralizované tradičné európske demokracie. Napokon, aj dáta OECD ukazujú, že efektívnejšie vnútorné usporiadanie Slovenska v sebe skrýva potenciál skokového rastu HDP. Súčasný model usporiadania štátu je však stále príliš centralizovaný, neefektívny a neprehľadný a nevytvára predpoklady na využitie vnútorného potenciálu regiónov a akceleráciu rastu celej krajiny.

Slovensko je tak aj tri desaťročia od svojho vzniku krajinou prehlbujúcich sa ekonomických a sociálnych rozdielov regiónov. Ani pozitívny vývoj národného hospodárstva pred pandémiou sa nijako zásadne nepremietol do vyrovnávania regionálnych disparít a nepriniesol rast kvality života občanov. Dnes je zrejme, že je to v zásadnej miere dôsledkom 20 rokov nedokončenej reformy verejnej správy. Centralizovaný model organizácie a financovania verejnej správy je prekážkou rozvoja regiónov.

Dôsledkom je vyludňovanie vidieka a periférnych oblastí, nedostatok lídrov v regiónoch, chýbajúce kapacity pre riadenie rozvoja regiónov, chýbajú nástroje na zmenšovanie regionálnych rozdielov na miestnej i regionálnej úrovni. Túto situáciu vnímajú intenzívne aj ľudia. Takmer dve tretiny z nich chcú zmenu spravovania štátu, vyše polovica podporuje silnejšie mestá, obce a regióny.

Moderné a úspešné Slovensko si predstavujeme ako fungujúci a užitočný štát, ktorý bude oproti súčasnému stavu lacnejší a efektívnejší, zameraný na potreby občana a bude ľuďom poskytovať kvalitnejšie a dostupnejšie verejné služby. Za prvý krok na ceste k tomuto cieľu považujeme nové rozdelenie kompetencií a úpravu financovania jednotlivých zložiek štátnej a verejnej správy. Založené by malo byť na princípoch decentralizácie, dekoncentrácie, subsidiarity, proporcionality, funkčnosti a užitočnosti.

Centrálna vláda sa má sústrediť na kľúčové otázky fungovania štátu, ako sú obrana a bezpečnosť, zahraničná politika, rozpočet a ekonomická politika, verejný zdravotný a dôchodkový systém, systém verejného vzdelávania, národná úroveň ochrany životného prostredia a tiež na vyrovnávanie zdrojov a záťaž miest, obcí a regiónov. Výkon ostatných kompetencií by mali zabezpečovať samosprávy.

Je neudržateľné, že napriek záväzkom vyplývajúcim Slovensku z Európskej charty miestnej samosprávy a ústavného ukotvenia územnej samosprávy, sa zasahovanie vlády a parlamentu do rozpočtov samospráv – bez konzultácie a kompenzácie – stalo bežnou praxou.

Pre udržateľný rozvoj Slovenska je dôležité, aby, obrazne povedané, pravá ruka vedela, čo robí ľavá. Zavedieme preto koncept strategického riadenia a spolupráce, ktorý je opakom „rezortizmu“. Takého, na základe ktorého nebude vládnutie reaktívne, ale bude konzistentne posúvať Slovensko vpred.

Kroky na ceste k fungujúcemu štátu

- ✓ Pripravíme a budeme presadzovať **prijatie zákona, prípadne ústavného zákona, ktorý zavedie povinný konzultačný mechanizmus medzi centrálnou úrovňou (vláda a parlament) a územnou samosprávou**, najmä vo veciach legislatívnych opatrení s finančným dopadom na samosprávy.
- ✓ Budeme presadzovať, **aby komplexná reforma verejnej správy mala politické zastrešenie a vedenie na najvyššej exekutívnej úrovni**. Navrhujeme, aby agendu reorganizácie verejnej správy, nového rozdelenia kompetencií a úpravy financovania jednotlivých zložiek štátnej a verejnej správy, agendu riadenia európskych fondov a strategického riadenia vo verejnej správe, ako aj agendu koordinácie a implementácie verejných politík, reforiem a investícií riadil samostatný člen vlády.
- ✓ **V spolupráci so zástupcami ZMOS, ÚMS a SK 8**, v rámci stálej pracovnej skupiny vlády SR, pripravíme ucelenú koncepciu reformy verejnej správy, prioritne zameranú na reálnu decentralizáciu riadenia štátu a revíziu kompetencií samospráv, respektíve spôsobu ich financovania.
- ✓ Prinesieme **úspory výdavkov štátneho aparátu**, a to zjednodušením a zefektívnením verejnej správy.

- ✓ **Posilíme finančnú autonómiu samospráv**, čo v praxi znamená zavedenie ich skutočného viacdrojového financovania. Presadíme, aby jednotky na každej úrovni samosprávy mali možnosť stanovovať vlastné dane a určovať ich výšku tak, aby samosprávy dokázali reagovať na výkyvy vo výbere daňových príjmov (predovšetkým dane z príjmov fyzických osôb).
- ✓ **Vytvoríme nadrezortné odborné pracovisko**, ktoré bude svojou činnosťou zabezpečovať expertízu v oblasti organizácie verejnej správy, vyhodnocovania jej efektívnosti a modulovania potrebných zmien. Zároveň sa bude venovať profesionalizácii zamestnancov verejnej správy.
- ✓ Budeme investovať do ľudských zdrojov vo verejnej správe a **nastavíme parametre štátnej služby tak, aby bola atraktívnou kariérnou cestou pre talentovaných mladých ľudí**.
- ✓ Budeme **budovať kultúru zameranú na výsledky** prostredníctvom kultivácie verejnej politickej debaty, ktorá je založená na dátach a faktoch.
- ✓ **Jednotlivé politiky musia byť koordinované, vytvoríme preto formálne mechanizmy pre strategické riadenie vo verejnej správe**. To bude orientované na dosahovanie výsledkov prostredníctvom koordinácie a podpory tvorby aj implementácie verejných politik, reforiem a investícií. Nevyhnutnou súčasťou bude kontrola plnenia stanovených úloh a cieľov, vrátane mechanizmov vynucovania dodržiavania týchto pravidiel.

Nová regionálna politika

- ✓ Zmeníme zameranie súčasnej regionálnej politiky na Slovensku, ktorá sa orientuje prakticky výlučne na tvorbu pracovných miest, takmer za každú cenu, čo považujeme z dlhodobého hľadiska za nesprávne. **Vznik pracovných miest má byť dôsledok dobrej regionálnej politiky, nie jej jediný motív.**
- ✓ **Cieľmi novej regionálnej politiky budú:** efektívnosť a dostupnosť a kvalita služieb pre občana; prioritná podpora inovácií a hospodárskeho rozvoja, nie iba vyrovnávania disparít; posilnenie zhodnotenia vnútorného potenciálu, inovácií a konkurencieschopnosti; podpora usídľovania podnikateľov; zvládanie štrukturálnych zmien; vytváranie a zachovanie pracovných miest; posilnenie regionálnej súdržnosti. Vedľajšími efektmi takejto regionálnej politiky bude **zachovanie decentralizovaného osídlenia, unikátnej sídelnej štruktúry a znižovanie sociálno-ekonomických rozdielov**.

Úspešná digitálna transformácia

Digitálna transformácia prináša zmenu kvality života všetkých obyvateľov a technologické riešenia sú prostriedkom jej dosiahnutia.

Uvedomujeme si, že digitalizácia je kľúčom k podpore inovácií, podpore hospodárskeho rastu a zvyšovaniu efektívnosti verejných služieb. Využitím nových technológií, ako je umelá inteligencia, blockchain, internet vecí, najmä pri budovaní Industry 4.0, môžeme vytvoriť nové príležitosti na vytváranie pracovných miest, podnikanie a trvalo udržateľný rozvoj.

Aby sa každý občan do digitálneho veku mohol plne zapojiť a benefitovať z jeho príležitostí, zásadný význam zohráva digitálna gramotnosť, a teda vzdelávanie, potrebné pre získanie potrebných zručností a znalostí.

Veríme v preklenutie digitálnej priepasti investovaním do digitálnej infraštruktúry, rozširovaním širokopásmového pripojenia a poskytovaním cenovo dostupného prístupu k internetu. Digitálna transformácia, podporená aj zdrojmi z Plánu obnovy a odolnosti, vytvorí nové príležitosti aj pre ľudí na pozíciách, ktoré automatizáciou zaniknú.

Zaväzujeme sa chrániť princípy otvorenej a inkluzívnej digitálnej spoločnosti. Veríme v ochranu neutrality siete, podporu hospodárskej súťaže a inovácií a dodržiavanie zásad slobody prejavu a súkromia v online priestore. Uvedomujeme si potrebu prísnych zákonov na ochranu osobných údajov a etických usmernení pre používanie nových technológií.

Na vývoji a implementácii politík, ktoré podporujú digitálne začlenenie, posilňujú postavenie našich občanov a vytvárajú prostredie vedúce k inováciám a udržateľnému rastu, sa zaväzujeme spolupracovať so zainteresovanými stranami všetkých sektorov, vrátane priemyslu, akademickej obce a občianskej spoločnosti.

Nadviažeme na plnenie cieľov schválených stratégií a akčných plánov, na ich priebežnej aktualizácii, aj vo väzbe na ciele Digitálnej dekády EÚ.

- ✓ Presadíme, aby sa k digitálnej transformácii nepristupovalo ako k rezortnej téme. Digitálna transformácia bude **premiérskou témou** s úplnou podriadenosťou rezortov a osobnou zodpovednosťou ministrov. Zrušíme Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie.
- ✓ **Podporíme budovanie kapacít štátu** pre preberanie informačných systémov do prevádzky a na podporu používateľov, aby sme viac neboli závislí na predražených službách súkromných firiem. **Zvážime pokračovanie štátnej IT spoločnosti**, ktorá zatiaľ nepriniesla očakávané výsledky.
- ✓ **Nastavíme partnerské vzťahy s IT firmami**, ktorým budeme pomáhať bez zbytočnej byrokracie a opakovaných kontrol. Na druhej strane budeme dôrazne vyžadovať plnenie zmluvných podmienok. Podporíme nadrezortné projekty, ktoré efektívne riešia zložité životné situácie.
- ✓ **Podporíme digitálnu transformáciu štátnej a verejnej správy.** Predstavíme nové riešenie Ústredného portálu verejnej správy „Slovensko.sk“ a kvalitatívne zlepšenie služieb štátu postavíme na troch pilieroch: zlepšenie využívania údajov, zvýšenie kvality ľudských zdrojov a poskytnutie osobných údajov občanmi na princípe „jedenkrát a dosť“.
- ✓ Tvorba legislatívy bude zohľadňovať princíp **Digital ready** (orientácia na používateľa, rešpektovanie digitálnych zákonov a ďalšie). Upravíme zákon o e-Governmente, ako aj ďalšie procesné predpisy, aby nasadenie nových technológií, napríklad umelej inteligencie, bolo možné, ale aj bezpečné.
- ✓ **Zavedieme nové služby štátu. Občiansky preukaz a vodičský preukaz v mobile;** v oblasti dopravy a vnútra vytvorenie e-dokladov (prepojenie registrov a zrušenie povinnosti nosiť viaceré doklady). V zdravotníctve (e-karta pacienta, e-výpis zdravotnej starostlivosti, register zdravotníckeho personálu). V školstve (centrálny portál prihlasovania na vysoké školy, register kľúčových školských rozhodnutí). V oblasti infraštruktúry (realizácia projektu priestorové údaje štátu – digitálna technická mapa SR) a v oblasti umelej inteligencie (využívať AI a zároveň presadiť princípy spravodlivosti, inklúzie a ľudskej dôstojnosti).

- ✓ Zavedieme mechanizmus na **efektívne využívanie zdrojov vládneho cloudu** s cieľom podporiť rozvoj a modernizáciu informačných systémov a zvýšiť ich dostupnosť a bezpečnosť. Presadíme šandardizáciu existujúcich riešení a neustále zvyšovanie kvality IS a údajov v nich.
- ✓ Naplníme ciele strategických materiálov programu digitálnej politiky „Cesta k digitálnemu desaťročiu“ (Digitálna dekáda EÚ). Model správy a hodnotenia nad projektmi v oblasti IT bude rovnaký pre všetky projekty, bez ohľadu na zdroj ich financovania. Budovaním doménových znalostí rezortov **zvýšime kvalitu riadenia projektov v informatizácii**. Zoznam pripravovaných projektov bude verejný, ako aj kritériá na výber prioritných projektov.
- ✓ **Zlepšíme využívanie štrukturálnych fondov**, ako aj Plánu obnovy a odolnosti, a to zjednodušením procesov pri výzvach, zlepšením transparentnosti pri zverejňovaní výziev, zjednodušením verejného obstarávania, podporou hodnotenia kvality (tzv. MEAT kritéria), zlepšením transparentnosti a kontrolných mechanizmov bez zvyšovania administratívnej záťaže.
- ✓ **Podporíme digitalizáciu miestnych a regionálnych samospráv, tzv. Smart Cities a Smart Regions.**
- ✓ **Zlepšíme pripojiteľnosť** zavádzaním vysokokapacitných širokopásmových sietí na základe mapovania aktuálneho pokrytia a komerčných plánov operátorov. Podporíme zavedenie optimálneho technologického riešenia aj na „biele miesta“ – okresné mestá a väčšie obce a všetky hlavné cestné komunikácie.
- ✓ **Podporíme rozvoj digitálnych zručností** tak, že zvýšime dostupnosť inkluzívneho vzdelávania a elektronickú inklúziu občanov všetkých vekových kategórií a sociálnych pomerov; zvýšime úrovne digitálnych zručností seniorov a zástupcov z ostatných znevýhodnených skupín. Budeme pokračovať v spolupráci s Digitálnou koalíciou. Osobitne budeme venovať pozornosť zvyšovaniu IT zručností štátnych zamestnancov.
- ✓ Podporíme informačnú a prevádzkovú bezpečnosť a ochranu kritickej infraštruktúry. Prioritou bude **budovanie kapacít špecialistov kybernetickej a informačnej bezpečnosti** pre verejnú správu.
- ✓ **Zlepšíme dostupnosť otvorených údajov**, pričom presadíme nový zákon o údajoch, ktorý odstráni bariéry pre opakované použitie informácií verejného sektora. Zavedieme tiež povinnosť publikovať zverejňované údaje vo forme otvorených dát.
- ✓ **Podporíme zvyšovanie výdavkov na výskum a vývoj** zo štátneho rozpočtu tak, aby v roku 2030 dosiahli 0,67 % HDP a aby sa podiel investícií súkromného sektora do vedy, výskumu a inovácií zvýšil až na 1,2 % HDP.
- ✓ **Presadíme zásadu pozitívnej diskriminácie malého a stredného podnikania (MSP)** pri poskytovaní finančných prostriedkov z fondov EÚ a štátnej pomoci. Zavedieme pre MSP univerzálny „one stop shop“, t. j. univerzálnu priehradku na poskytnutie rady alebo vybavenie úradných povinností. Podporíme cloudové služby pre MSP na plnenie zákonných povinností (napríklad automatizované daňové priznanie). Zavedieme predvyplnené daňové priznania, ktoré by boli zasielané do schránok daňovým subjektom a ktoré by následne odsúhlasili alebo doplnili.
- ✓ Zabezpečíme **zjednodušenie a zrýchlenie schvaľovacieho a kontrolného procesu inovačných výziev** aspoň na úroveň porovnateľnú s inými krajinami EÚ. Budeme sa inšpirovať schémami, ako napr. jednoduchý a transparentný nemecký program Digital Jetzt s podporou do 50 000 eur.

Efektívna doprava a infraštruktúra

Politika Európskej únie zameraná na dosiahnutie uhlíkovej neutrality (The European Green Deal), zásadne mení uvažovanie aj o budúcnosti dopravy. Okrem prísnejších emisných limitov pre nové vozidlá, kľúčovým je smerovanie k udržateľnej multimodalite s minimalizovaním negatívnych environmentálnych dopadov a zvýšením podielu verejnej dopravy pre efektívnejšie a ekologickejšie cestovanie.

Zelená a digitálna transformácia predstavuje obrovskú príležitosť pre modernizáciu dopravného sektora. Investície do ekologických technológií a digitálnych inovácií otvárajú nové možnosti pre slovenské firmy v oblasti výroby elektromobilov, inteligentných dopravných systémov a e-mobility. Zvýšené investície do železníc, cyklochodníkov, nabíjacích staníc pre elektromobily a inteligentných dopravných systémov zlepšia dostupnosť a efektivitu dopravy. Transformačné procesy majú potenciál zvýšiť konkurencieschopnosť a urýchliť ekonomický rast našej krajiny.

Potrebuje adaptovať našu infraštruktúru a podporovať spoľahlivé, pohodlné a udržateľné formy mobility. Nedostatok kvalitnej infraštruktúry je obmedzujúcim faktorom pre rozvoj regiónov a prispieva k ekonomickým rozdielom medzi nimi. Systémový prístup a financovanie výstavby dopravnej infraštruktúry na Slovensku je však dlhodobou výzvou. Podobne je to aj pri správe ciest a mostov vo vlastníctve štátu, či železníc. Dôsledkom vedenia tranzitných trás cez obce a horské priechody je zvýšená nehodovosť, obmedzenie rýchlosti a zhoršenie premávky. Nevyhovujúci stav železničnej infraštruktúry spôsobuje rušenia a meškania vlakov.

Vysoký investičný dlh v kľúčových častiach dopravnej infraštruktúry si vyžaduje maximálne zameranie na hospodársky najdôležitejšie oblasti a výrazné redukcie aktivít, ktoré plytvajú investičným potenciálom štátu a neprinášajú adekvátnu hodnotu za peniaze. Budeme sa zasadzovať za odstránenie politických vplyvov na schválené priority a zaväzujeme sa k dodržiavaniu schválených harmonogramov vo výstavbe dopravnej infraštruktúry. Taktiež by sme mali pripraviť našu infraštruktúru na budúce zapojenie Slovenska do obnovy vojnou zničenej Ukrajiny.

Vzhľadom na výrazné zameranie Slovenska na automobilový priemysel je nevyhnutné sledovať trendy v oblasti automobilizmu. Budeme podporovať najmä verejnú dopravu vo forme multimodálnej integrovanej dopravy. Kombinácia hospodárskeho zamerania štátu, s relatívne malou rozlohou územia, nám poskytuje príležitosť stať sa európskym laboratóriom pre riešenia v oblasti autonómnej mobility, prioritne pre verejnú dopravu.

Prierezové opatrenia

- ✓ **Vytvoríme štátnu projektovú organizáciu**, ktorej poslaním bude tvorba kvalitnej a flexibilnejšej prípravnej dokumentácie pre obstarávanie dopravných stavieb.
- ✓ Budeme presadzovať **standardizáciu stavebných prvkov dopravnej infraštruktúry** s cieľom dosiahnuť efektívnejšiu výstavbu a údržbu.
- ✓ **Zvýšime nároky na top manažérov organizácií v pôsobnosti ministerstva dopravy**. Odmeňovanie naviažeme na plnenie konkrétnych cieľov, ktorých parametre budú verejne kontrolovateľné.

Cestná doprava a infraštruktúra

- ✓ Zavedieme **stabilný a predvídateľný systém vyčleňovania verejných zdrojov na financovanie výstavby, rekonštrukcie a údržby cestnej siete, vrátane mostov**.
- ✓ Budeme presadzovať **obmedzenie tranzitnej nákladnej dopravy v obciach** (spoplatnenie prejazdov, výstavba obchvatov obcí...).
- ✓ Zavedieme sériu opatrení pre **výrazné skrátenie prípravnej fázy výstavby diaľnic** a iných nosných prvkov cestnej infraštruktúry (lehoty odvolacích konaní, režim výkupu pozemkov vo verejnom záujme, EIA, ÚHP, ...).

- ✓ Na vybraných úsekoch diaľnic **otestujeme možnosť aplikácie tzv. „zelených diaľnic“**, vybudovaných s ohľadom na životné prostredie, s nízkym dopadom na emisie skleníkových plynov, využívajúce obnoviteľné zdroje energie a podporujúce biodiverzitu.
  - ✓ **Zasadíme sa o rekvalifikovanie zatriedenia ciest** (I., II., III. trieda), **podľa aktuálnych intenzít dopravy, aby sme mohli efektívne vynakladať zdroje na rekonštrukciu týchto ciest.**
  - ✓ Umožníme **zvýšenie max. povolenej rýchlosti na vybraných úsekoch diaľnic a rýchlostných ciest na 150 km/h** a na vybraných úsekoch ciest 1. triedy na 110 km/h. Opatrenie podmienime zavedením technických opatrení (telematika, inteligentné infotabule,...) umožňujúcich operatívne znížiť max. rýchlosť, napr. v prípade horšieho počasia.
  - ✓ Presadíme **100 % zľavu z poplatku za používanie diaľnic pre vozidlá bez emisií oxidu uhličitého (CO₂)**, vo forme dočasného opatrenia, napríklad do roku 2030.
  - ✓ Podporíme **zavádzanie nízkoemisných zelených zón v mestách**, do ktorých je povolený vjazd len vozidlám s platnou ekologickou známkou.
- Sprísňime podmienky pre vrátenie vodičského oprávnenia po závažnom porušení pravidiel cestnej premávky.** Zavedieme sankciu výkonu verejno-prospešných prác a súčasne aplikáciu pravidla „trikrát a dost“.
- ✓ **Zavedieme udeľovanie progresívnych pokút za prekročenie rýchlosti na základe príjmu páchatel'a**, podľa vzoru Fínska, Švédska alebo Nemecka.
  - ✓ **Umožníme samostatné vedenie vozidla osobám vo veku od 16 rokov** na vybraných druhoch komunikácii a za osobitných podmienok. Presadíme režim postupného zvyšovania kvalifikácie pre účely vedenia motorového vozidla naviazaný na výkon pohonnej jednotky.

Železničná doprava

- ✓ **Zavedieme stabilný a predvídateľný systém vyčleňovania verejných zdrojov na výstavbu a údržbu železničnej siete.**
- ✓ **Zminimalizujeme meškania vlakov.** Systematickým prístupom opravíme úseky dopravne úzkych miest a optimalizujeme traťové rýchlosti. Podstatne zvýšime tempo modernizácie koridorových tratí v súlade s prijatým dlhodobým plánom investičných priorít ministerstva dopravy. Na tratiach s osobnou dopravou do troch rokov odstránime všetky prechodné obmedzenia traťovej rýchlosti a zabezpečíme trvalú údržbu týchto tratí v normovom stave.
- ✓ **Rozbehneme systematickú liberalizáciu železničnej osobnej dopravy**, vykonávanej v rámci zmluvy o doprave vo verejnom záujme, na základe platného Plánu dopravnej obsluhy pre železničnú osobnú dopravu.
- ✓ **Bezplatnú a zľavovú politiku národného železničného dopravcu zadresníme na báze hodnoty za peniaze** tak, aby nárok na zľavu zostal zachovaný pre všetkých, ktorí to s ohľadom na výšku svojho príjmu naozaj potrebujú.

Ostatné druhy dopravy

- ✓ Presadíme **zníženie min. veku pre vodičov autobusov v mestskej a prímestskej autobusovej doprave na 18 rokov** a zjednodušíme podmienky zamestnávania cudzích štátnych príslušníkov vo verejnej osobnej doprave.
- ✓ V nadväznosti na nový zákon o verejnej osobnej doprave **zabezpečíme obsadenie Národnej dopravnej autority (NADA)**, ktorá sa zriadi k 1.1.2024, odborným personálom a vytvoríme tak podmienky pre zabezpečovanie lepšej verejnej osobnej dopravy pre ľudí.
- ✓ **Zvýšime podporu pre prevádzku medzinárodných letísk** na Slovensku a systematicky sa budeme zaoberať vytváraním podmienok pre rozvoj ich infraštruktúry.
- ✓ **Letisko vzdušných síl OS SR Tri Duby na Sliachi sprevádzkujeme ako letisko dvojakého použitia, pre vojenskú aj civilnú dopravu.**
- ✓ Budeme podporovať **rozvoj cyklomobility, elektromobility, dopravy na vodík a vývoj autonómnej mobility pre verejnú dopravu.**

Udržateľný cestovný ruch

Cestovný ruch patrí medzi odvetvia, ktoré boli najvýraznejšie zasiahnuté pandémiou COVID-19. Ľudia prestali cestovať, kongresový segment a business turizmus na čas prakticky zanikol. Výrazný exodus zamestnancov do iných oblastí hospodárstva a tiež následný dramatický rast cien tovarov, služieb a energií, predstavujú ďalšie výzvy, s ktorými sa musí viesť odvetvie cestovného ruchu vysporiadať.

Komplexná ponuka služieb v oblasti cestovného ruchu v kombinácii s funkčnými nástrojmi na podporu odvetvia a jeho cielenú propagáciu môžu byť riešením, ako súčasnú mieru obsadenosti kapacít zvýšiť.

Tradičnú ponuku odkazujúcu na bohatú tradíciu kúpeľníctva, dobre vybavené wellness hotely, vodné svety a športovo-rekreačné areály, unikátne hrady a zámky, miestne vína a gastronomické špeciality by Slovensko malo rozšíriť o atraktivity cestovného ruchu v menej známych regiónoch. Takými sú napríklad Gemer, Orava, Spiš či Zamagurie. Úspešne implementovaná pomoc odvetviu cestovného ruchu môže na jednej strane prispieť k potrebnej diverzifikácii štruktúry HDP, na druhej strane môže pôsobiť ako výrazný stimul hospodárskeho rastu regiónov a znižovania ich vzájomných ekonomických rozdielov.

Cestovný ruch sa môže stať silným motorom rozvoja Slovenska, avšak je dôležité, aby bol udržateľný. Aby rešpektoval životné prostredie, kultúrne a historické dedičstvo a miestne komunity.

- ✓ **Zveľadíme verejný priestor hraničných priechodov tak, aby bol pre cestujúcich pozitívnym zážitkom od prvej chvíle vstupu na naše územie a symbolizoval pohostinnosť, kultúrnosť a otvorenosť Slovenska.** Chátrajúce budovy bývalých colníc transformujeme na nový účel alebo ich odstránime.
- ✓ **Nadviažeme na aktivity národnej agentúry pre podporu cestovného ruchu – SLOVAKIA TRAVEL, sústredíme sa na hlavné odbytové cieľové trhy v post-pandemickom období.** Súčasne budeme rozvíjať koordinovaný business development.
- ✓ **Inovujeme jednotný branding Slovenska, ako krajiny ponúkajúcej služby v oblasti cestovného ruchu, ktorý bude zameraný na posilnenie povedomia o Slovensku a na zlepšenie rozpoznateľnosti a konkurencieschopnosti Slovenska** (pozitívne vnímanie krajiny, záujem o návštevu...).
- ✓ **Predstavíme komplexný spôsob podpory príjazdového (incomingového) turizmu** vo forme osobitnej podpory na prilákanie zahraničných turistov.
- ✓ **Budeme podporovať znižovanie sezónnosti** a pri návštevnosti usmerňovať pohyb návštevníkov, aby nedochádzalo k over-turizmu.
- ✓ **Vo vybraných regiónoch budeme vytvárať osobitné podmienky pre výstavbu turistických a voľnočasových atrakcií zo súkromných zdrojov.** Podobne pristúpime k hnedým parkom (brownfields), ktoré majú potenciál byť premenené na moderné rekreačné, športové a voľnočasové zóny.
- ✓ **Zameriame sa na zvýšenie konkurencieschopnosti Slovenska v sektore MICE (Meetings, Incentives, Conferencing and Exhibitions) turizmu, ktorý zahŕňa organizovanie kongresov, konferencií, výstav, firemných akcií a podujatí všetkého druhu. Budeme vytvárať podmienky na budovanie konferenčnej a eventovej infraštruktúry, najmä zo súkromných zdrojov.** Vytvoríme podmienky, aby sa destinácia Slovensko mohla uchádzať o zaujímavé konferencie a kongresy, ako aj rozvoj medicínskeho turizmu.
- ✓ **Podporíme digitalizáciu služieb v sektore CR,** vrátane HORECA segmentu zameranú najmä na zabezpečenie online rezervačných služieb, maximalizáciu platieb kartou či zabezpečenie vyššej výnosnosti z predaja atraktivít a atrakcií CR v SR aplikáciou yield manažmentu.
- ✓ **Zavedieme digitálny nástroj,** vďaka ktorému bude možné evidovať poskytovateľov všetkých ubytovacích služieb, vrátane zdieľanej ekonomiky, ako aj hostí v reálnom čase. To významne ovplyvní mieru šedej ekonomiky v sektore, a tým dôjde k zefektívneniu výberu priamych a nepriamych daní na úrovni samosprávy a štátu.
- ✓ **Podporíme aktivity a projekty, ktoré prispievajú k postupnej transformácii cestovného ruchu na udržateľný cestovný ruch,** zachovávajúci prírodné, krajinné a kultúrne bohatstvo krajiny aj pre ďalšie generácie, v intenciách Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO).

- ✓ **Podporíme vzdelávanie mladých ľudí** už na úrovni stredoškolského odborného vzdelávania s uplatnením v sektore CR.
- ✓ **Zvýšime prepojenosť aktérov** v odvetví cestovného ruchu, pričom sa **zameriame na zvýšenie počtu členov v organizáciách CR**, pričom umožníme jednej oblastnej organizácii cestovného ruchu členstvo vo viacerých krajských organizáciách cestovného ruchu.
- ✓ **Doplníme systém kúpeľnej starostlivosti o dobrovoľný preventívny pobyt** za zvýhodnených podmienok.

Zdravé verejné financie a jednoduché dane

Pre dlhodobu udržateľný rozvoj ekonomiky a rast životnej úrovne je kľúčové správať sa k verejným financiám ako zodpovedný hospodár - v dobrých časoch šetriť na tie horšie. Počas ekonomického rastu si potrebujeme vytvárať prebytky v štátnom rozpočte (fiškálne rezervy), ešte predtým ako nás zasiahne budúca kríza, o ktorej nevieme, kedy príde, isté však je, že príde. Ekonomika je totiž ako život bežného človeka - raz je lepšie, inokedy horšie. A s tým treba rátať. Preto bolo veľmi dôležité, že vláda Eduarda Hegera v uplynulých rokoch siahla hlbšie do vrecka a pomáhala ľuďom aj firmám miliardami eur v zápase s ekonomickými dôsledkami pandémie Covid 19, energetickej a inflačnej krízy.

V súčasnosti je nutné pokračovať v reforme riadenia a v ozdravovaní verejných financií, ktoré sa počas Hegerovej vlády začalo zavedením tzv. viacročných výdavkových stropov. Pred Slovenskom stoja výzvy, ktoré zvýšia tlak na rozpočet: starnúca populácia, ruská invázia na Ukrajinu aj s jej dôsledkami, potreba štrukturálnych reforiem a dodatočných investícií, ale aj nástup zmien v ekonomike v dôsledku automatizácie.

Zmeny sú potrebné aj v daniach. Pre zlepšenie a zatraktívnenie daňového a odvodového systému je potrebné zvýšiť jeho atraktivitu z hľadiska investícií, znížiť nadmerné daňovo-odvodové zaťaženie práce, obmedziť príliš časté, nepredvídateľné a nekonštruktívne zmeny legislatívy a odstrániť nespravodlivosť zdanenia rôznych foriem ekonomickej aktivity.

Riadenie verejných financií

- ✓ **Budeme pokračovať v reforme rozpočtu dôslednou implementáciou viacročných výdavkových stropov** a stanovením jasných pravidiel na tvorbu a použitie rezerv a zohľadnením budúcich záväzkov pri významných rozhodnutiach. Ide o rozpočtový mechanizmus, v ktorom je štát povinný šetriť v dobrých časoch na to, aby mohol pomáhať ľuďom aj firmám v časoch ťažkých (proticyklická politika).
- ✓ **S cieľom zabezpečiť zdravé a udržateľné verejné financie navrhujeme, aby sa viacročné výdavkové stropy stali súčasťou ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti**, čím nastavíme výraznú ústavnú hrádzu pre populistických politikov, ktorí si chcú robiť volebnú kampaň za peniaze daňových poplatníkov.
- ✓ **Budeme presadzovať sprísnenie sankcií za zadlžovanie sa tak**, aby bola vláda v dobrých časoch povinná prijímať konsolidačné opatrenia a znižovať zadlženie.
- ✓ **Navrhujeme prechod z hrubého na čistý dlh**, čím sa zefektívni riadenie dlhu. Štát bude môcť lepšie využívať priaznivé podmienky na finančnom trhu a predzásobiť sa hotovosťou bez sankcií, čo sa v rokoch 2019 - 2021 ukázalo ako problematické.
- ✓ **Presadíme reálnu záväznosť rozpočtu na celé volebné obdobie** a presadíme dôsledné programové rozpočtovanie zamerané na výsledky a ciele.
- ✓ **Pri hospodárení s verejnými financiami budeme intenzívnejšie využívať koncept čistého bohatstva**. Nebudeme pozeráť len na to ako sa vyvíjajú príjmy, výdavky a deficit alebo prebytok štátneho rozpočtu. Začneme sledovať aj či a ako sa štát stará o svoj majetok, napríklad budovy, cesty. Hodnotiť budeme aj budúce náklady, napríklad na dôchodky alebo dlhodobú starostlivosť o chorých a odkázaných.

- ✓ **Uskutočníme komplexný personálny audit v štátnych úradoch a podnikoch**, ktorý bude zameraný na optimalizáciu pozícií štátnych úradníkov a zamestnancov s cieľom zvýšiť ich produktivitu a ohodnotenie.
- ✓ **Presadíme zriadenie útvarov hodnoty za peniaze na každom ministerstve**. Budú posudzovať či ministerstvá mŕňajú peniaze efektívne a či majú správne nastavené priority tak, aby pre ľudí poskytovali kvalitné verejné služby. Útvary hodnoty za peniaze by mali vzniknúť aj na župách a vo väčších mestách. V záujme skvalitnenia rozpočtového procesu spojíme rozpočtovú sekciu na MF SR s Útvárom hodnoty za peniaze do jednej „supersekcie“.
- ✓ **Zasadíme sa za to, aby poslanecké návrhy, ktoré zvyšujú dlh krajiny boli pred schválením v parlamente predmetom detailnej analýzy prínosov a nákladov** a bol vytvorený dostatočný časový priestor pre verejnú diskusiu týchto návrhov. V prípade negatívnych vplyvov na dlhodobú udržateľnosť bude potrebné požiadať o stanovisko MF SR (IFP, UHP) a Radu pre rozpočtovú zodpovednosť o stanovisko s vyčíslením dopadov.
- ✓ **Zvýšime transparentnosť štátneho rozpočtu**. Presadíme, aby sa vypracovávala a zverejňovala jedna komplexná správa o priebežnom plnení rozpočtu v primeraných intervaloch (napr. raz štvrtročne) a zrozumiteľnejšie informovanie o tom, ako sú priority vlády prepojené s rozpočtom a aktuálnou ekonomickou situáciou. Zrozumiteľné a včasné informovanie o rozpočte pomáha krajinám aj k lepšiemu ratingu a lacnejšiemu dlhu.
- ✓ Presadíme zrozumiteľný a prehľadný dokument o rozpočte pre každého, tzv. **rozpočet pre ľudí**. Rozpočet je vnímaný verejnosťou ako nezábavný a technický dokument, ktorému laik nemôže rozumieť. Celý dokument by sa mal zrozumiteľnejšie komunikovať odbornej aj laickej verejnosti a hovoriť v ňom jasnejšie o tom, čo občania dostávajú za verejné peniaze.
- ✓ **Budeme dôsledne a reálne uplatňovať princíp hodnoty za peniaze** pri posudzovaní verejných výdavkov, teda získanie čo najväčšieho prínosu poskytovaného verejného statku alebo služby za čo najrozumnjšiu cenu.
- ✓ Navrhujeme výrazne posilniť vplyv projektu Hodnota za peniaze, zrealizovať jej fungovanie tak, aby neboli žiadne podozrenia, že posudzovanie spomaľuje prípravu investícií (posudzovanie projektov už od úrovne 1 milióna eur je nereálna podmienka). Každý minister bude musieť mať do roka od vymenovania novej vlády funkčný analytický útvar hodnoty za peniaze. **Od druhého roka vlády budú ministri musieť verejne obhájiť odporúčania hodnoty za peniaze v kľúčových projektoch. Nesplnenie týchto úloh môže byť dôvod na výmenu ministra.**
- ✓ **Urobíme hĺbkovú analýzu efektívnosti prevádzkových výdavkov štátu**. Verejná správa mŕňa na nákup tovarov a služieb viac ako 5 miliárd eur ročne. Prípadná úspora by sa mohla použiť napríklad v školstve, zdravotníctve alebo na vedu a výskum.

Dlhodobá udržateľnosť verejných financií

- ✓ Z dôvodu **dlhodobého zdravia verejných financií, ale aj pre dôstojné zabezpečenie ľudí v starobe navrhujeme ústavne ukotviť naviazanie dôchodkového veku na strednú dĺžku dožitia a zaviesť minimálnu sadzbu odvodu do druhého dôchodkového piliera**. Výdavky na dôchodky a dlhodobú sociálnu starostlivosť tvoria totiž najväčšiu položku vo verejných financiách (viac ako 14 % HDP), majú zásadný vplyv na ich dlhodobú udržateľnosť a stále rastú.
- ✓ **Budeme presadzovať optimalizáciu zdrojov v zdravotníctve**, najmä zefektívnenie výdavkov na lieky, zlepšenie diagnostiky chorôb a racionalizáciou vyšetrení u špecialistov. Zdravotníctvo je druhou najväčšou výdavkovou položkou štátu.
- ✓ **Do roku 2030 zvýšime výdavky na vzdelávanie o 1 % HDP**, s podmienkou pokračovania štrukturálnych zmien.
- ✓ **Zavedieme prepracovaný informačný dátový systém, ktorý umožní adresnosť pri poskytovaní finančnej pomoci štátu** núdznym a odkázaným. Napríklad pred vysokými cenami potravín a energií a inými krízovými situáciami.

Dane a odvody

- ✓ Presadíme **znovuzavedenie rovnej dane 19 %**, aby naše daňové zaťaženie bolo medzinárodne konkurencieschopné.
- ✓ **Obnovíme prípravu pozastaveného projektu UNITAS.** Zjednodušíme tým výber daní a odvodov (na jednom mieste), čím znížime náklady štátu a byrokraciu.
- ✓ Po výraznom zlepšení výberu dane z pridanej hodnoty (DPH) v uplynulých troch rokoch budeme pracovať aj na zlepšení výberu ostatných daní. Po vzore Finančnej správy Spojeného kráľovstva navrhujeme zverejňovať každý rok **správu o vývoji daňových únikov**.
- ✓ Zvýšime počet kontrol zameraných na daň z príjmu. **Zameriame daňové kontroly na živé prípady (ekonomicky aktívne subjekty), nie na „mŕtve“ firmy, ktoré sú zlikvidované alebo ich previedli na tzv. biele kone.** Zamedzíme firmám, aby počas kontroly špekulatívne menili konateľov.
- ✓ Budeme pokračovať v zlepšovaní výberu DPH. **Pri DPH aj pri dani z príjmov je cieľom dostať sa na úroveň priemeru krajín EÚ.**
- ✓ **Zrušíme osobitný odvod, ako nesystémový prvok daňového systému.** Ochrana hospodárskej súťaže by mala byť vykonávaná výlučne nezávislými inštitúciami.
- ✓ **Vykonáme revíziu daňových výdavkov, výnimiek a neférových lobistických zvýhodnení,** ktoré už niekoľko rokov presahujú 1,5 miliardy eur. Pre názornosť, zrušením všetkých daňových výdavkov by sme mohli znížiť firemnú daň na 9 %, daň ľudí zo zárobkov na 10 % alebo zdravotné poistenie na 9 %.
- ✓ **Zavedieme samozdanenie na dovoz z území tretích štátov,** čím zlepšíme výber cla a DPH a podporíme rozvoj podnikania v logistických službách a skladovaní.
- ✓ **Zvýšime nezdaniteľné minimum a zavedieme automatický mechanizmus proti tichému zdaneniu,** aby sa neprimeraným spôsobom nezvyšovalo daňové zaťaženie bežných ľudí.
- ✓ **Zavedieme nezdaniteľnú časť základu dane aj pre dôchodcov.**
- ✓ **Zavedieme jednotnú odvodovú odpočítateľnú položku,** čo zjednoduší výpočet daní a odvodov zamestnancov a zvýhodní kratšie úväzky.
- ✓ **Zrušíme povinnosť platiť invalidné poistenie pracujúcim invalidom.**
- ✓ **Navrhujeme znížiť minimálne odvody pre SZČO.** Podporíme tým osoby, ktoré si privyrábajú prácou na čiastočný úväzok a znížime s tým spojenú byrokraciu.
- ✓ **Navrhujeme zrušenie zdravotných odvodov z tzv. pasívnych príjmov** - príjmy z kapitálového majetku, z predaja nehnuteľností, ktoré nie sú oslobodené od dane či výhry nad 350 eur.
- ✓ **Odstránime všetky neopodstatnené výnimky a komplikácie zo zákonov o sociálnom poistení a zdravotnom poistení.** Napríklad povinnú evidenciu tzv. analytických údajov či evidenčné listy dôchodkového poistenia.
- ✓ **Navrhujeme posilniť kapacity a kvalitu poradenstva pri plnení povinností napríklad pri platení odvodov, aj pri čerpaní dôchodkov a ďalších dávok.**
- ✓ **Prehodnotíme sadzby na jednotlivé druhy sociálneho poistenia tak, aby reálne odrážali finančnú potrebu krytia dôchodkov a ostatných dávok.** Navrhujeme zrušiť rezervný fond solidarity a zdroje presmerovať tam, kde je to najviac potrebné.

**Zoznam členiek a členov, kandidátok
a kandidátov, ktorí sa podieľali na tvorbe
Plánu pomoci ľuďom (v abecednom poradí):**

*Bilčík Vladimír
Budaj Ján
Cocherová Andrea
Čekovský Kristián
Heger Eduard
Hirman Karel
Jančík Ľuboš
Kiča Michal
Kollár Miroslav
Letanovská Andrea
Markovič Peter
Maroši Viktor
Mihál Jozef
Nad' Jaroslav
Nechala Pavel
Nemec Richard
Podhorány Masariková Monika
Sitár Branislav
Stančík Andrej
Sýkora Jozef
Šeliga Juraj
Šíbl Jaromír
Šubák Ján
Žitňanská Jana
a ďalšie autorky a autori.*

DEMOKRATI